FRİGYA BÖLGESİNE ALTERNATİF KONAKLAMA TESİSİ ÖNERİSİ: KARAVANCILIK

Ece DOĞANTAN

(Yüksek Lisans Tezi)

Eskişehir, Şubat 2014

FRİGYA BÖLGESİNE ALTERNATİF KONAKLAMA TESİSİ ÖNERİSİ: KARAVANCILIK

Ece DOĞANTAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Oktay Emir

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Şubat 2014

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ece DOĞANTAN'ın, "Frigya Bölgesine Alternatif Konaklama Tesisi Önerisi: Karavancılık" başlıklı tezi **11 Şubat 2014** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Turizm İşletmeciliği** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

			İmza
Üye (Tez Danışmanı)	:	**Doç.Dr.Oktay EMİR**	.....
Üye	:	**Prof.Dr.Meryem AKOĞLAN KOZAK**	.....
Üye	:	**Doç.Dr.Bülent AÇMA**	.....

Prof.Dr.B.Zafer ERDOĞAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tez Özü

FRİGYA BÖLGESİNE ALTERNATİF KONAKLAMA TESİSİ ÖNERİSİ: KARAVANCILIK

Ece DOĞANTAN
Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şubat 2014
Danışman: Doç. Dr. Oktay EMİR

Dünyada kamp ve karavancılığın gelişmesiyle birlikte konaklama ihtiyacının karşılanmasında çadır ve bungalovlar ile birlikte karavanların kullanılması da yaygınlaşmaktadır. Karavanlar, ekonomik tatil seçeneğiyle doğal ve kültürel kaynaklara sahip alanlarda doğaya zarar vermeyen konaklama türü olarak geleneksel konaklama modellerine alternatif olarak öne sürülebilir. Bu tezin temel amacı, Dağlık Frigya Bölgesinde yer alan Karaören ve Yapıldak Baraj Göletleri çevresinde belirlenen bölgelerin karavancılık için uygun olup olmadığının değerlendirilmesidir. Bu amaca ulaşmak için araştırma nitel olarak desenlenmiş, veri toplama teknikleri olarak gözlem, görüşme ve Delfi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle Delfi yöntemi ile potansiyel bir karavan alanının sahip olması gereken kriterler belirlenmiş daha sonra bu kriterler kapsamında gözlem, görüşme ve ikincil veriler aracılığıyla Frig Vadisi için değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde Frig Vadisinde yer alan her iki bölgenin karavan alanı (kamping) olarak yatırımcılara açılabileceği görülmüştür. Ancak bölgelerin kırsal alanda bulunması nedeniyle karavan veya kamping tesisinin işletilmesinde rekreatif kolaylıklar olarak da nitelendirilen üst yapı yatırımları konusunda yerel yönetimlere ve yatırımcılara bazı görevler düşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamp ve Karavan Turizmi, Karavanlar, Gözlem, Görüşme, Delfi Tekniği, Frig Vadisi

Abstract

PROPOSAL OF AN ALTERNATİVE ACCOMMODATION FOR PHRYGIA: CARAVANNING

Ece DOĞANTAN

Department of Tourism Management
Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, February 2014
Advisor: Assoc. Prof. Dr. Oktay EMİR

The use of caravans, besides tents and bungalows, for meeting the accommodation need becomes widespread along with the developments in the fields of camping and caravans. Providing an economical holiday option and allowing an accommodation not harming nature in the areas having natural and cultural resources, caravans may be proposed as an alternative to traditional accommodation models. The main purpose of this thesis was to evaluate the suitability of the areas determined in the vicinities of Karaören and Yapıldak dam ponds situated in the Highlands of Phrygia for caravan activities. Observation, interview, and the Delphi method were used for data collection in the present study, which was a qualitative one. Observation and interview were used for gathering information about the values of the above-mentioned two areas. Evaluations were made for each study area based on the criteria of a potential caravan area that were determined via the Delphi method. According to the overall evaluation of the research results, both areas situated in the same geographical region may be opened to investors as a camping (caravan) site. However, since the said areas are located in a rural region, some works should be performed by local governments and investors on the subject of superstructure investments, which are also referred to as recreation facilities, for the operation of caravan or camping facility.

Key Words: Camping and Caravan Tourism, Caravans, Observation, Interview, Delphi Method, Phrygian Valley

11/02/2014

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tez çalışmasının bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumunda bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Ece Doğantan

v

Teşekkür

Tezin başarı ile hazırlanmasında bana yol gösteren danışman hocam Doç. Dr. Oktay EMİR ve tezin hazırlanma sürecinde benden bilgi ve emeklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Meryem AKOĞLAN KOZAK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın uygulama aşamasında tüm olanaklarını seferber eden Seytigazi Belediye Başkanı Sayın Yalçın ŞEN'e ve karavancılıkla ilgili tüm paylaşımlarından dolayı Türkiye Kamp ve Karavan Federasyonu Başkanı Sayın Erdal ÖTÜGEN'e teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans tezim süresince sabrı ve sevgisiyle destek veren annem Nigâr ve sevgisinden destek aldığım oğlum Yiğit'e teşekkürlerimi sunarım.

Ece Doğantan

Şubat, 2014

Özgeçmiş

Ece DOĞANTAN

Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans	2002 Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Konaklama İşletmeciliği Bölümü
Ls.	1997 Karşıyaka Gazi Lisesi, İzmir

İş Deneyimi

2011-	Araştırma Görevlisi. Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Konaklama İşletmeciliği Bölümü
2005-2007	Kabin memuru. Atlasjet Havacılık A.Ş /Antalya
2004-2005	Kabin memuru. Sky Havacılık A.Ş /Antalya
2003	Resepsiyonist. Best Western Konak Otel/İzmir

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Karşıyaka, 13 Ekim 1980 **Cinsiyeti:** Kadın **Yabancı Dili:** İngilizce

İçindekiler

Sayfa

Jüri ve Enstitü Onayı……..ii

Öz.....iii

Abstract.....iv

Teşekkür vi

Özgeçmiş vii

Tablolar Listesi x

Şekiller Listesi xiii

Kısaltmalar Listesi.....xiv

Giriş.....2

Birinci Bölüm

Kamp ve Karavan Turizmi

1. Kamp ve Karavan Turizmi Kavramı.....3

1.1. Kamp ve Karavan Turizminin Gelişimi 6

1.2. Kamp ve Karavan Turizminin Önemi 8

1.3. Kamp ve Karavan Turizminin Özellikleri.....9

2. Dünyada ve Türkiye'de Kamp ve Karavan Turizmi 12

2.1. Dünyada Kamp ve Karavan Turizmi.....12

2.2. Türkiye'de Kamp ve Karavan Turizmi 16

İkinci Bölüm

Alternatif Bir Konaklama Çeşidi: Karavanlar

1. Karavancılığın Gelişimi.....23

2. Karavanların Genel Yapısı ve Özellikleri 25

3. Karavan Alanları 30

4. Karavan Alanlarının Sağladığı Hizmetler.....32

5. Karavan Alanlarının Standartları 34

Üçüncü Bölüm

Frigya Bölgesine Alternatif Konaklama Tesisi Önerisi: Karavancılık

1. Araştırmanın Önemi ve Amacı 40

2. Araştırmanın Sınırlılıkları 41

3. Araştırmanın Yöntemi 42

4. Sonuç ve Öneriler 113

Ekler Listesi 120

Kaynakça 133

Tablolar Listesi

Tablo 1. Tesis Türlerine Göre Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesisi 18

Tablo 2. Belediye Belgeli Tesis Türlerine Göre Tesise Geliş ve Geceleme Sayısı-2012 19

Tablo 3. Belediye ve Turizm Belgeli Kampinglerde Geliş Sayısı, Geceleme ve Ortalama Kalış Süresi-2012..... 20

Tablo 4. Ülkelere Göre Türkiye'deki Belediye Belgeli Kampinglere Geliş Sayısı, Geceleme ve Ortalama Kalış Süresi – 2012..... 21

Tablo 5. Ülkelere Göre Çekme ve Motor Karavan Sayıları – 2012 26

Tablo 6. Soru 1: "Potansiyel bir karavan alanı bitki örtüsü açısından ne tür kriterlere sahip olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 54

Tablo 7. Soru 2: "Karavancılığa açılacak bir bölgenin iklimi nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar..... 54

Tablo 8. Soru 3: "Potansiyel bir karavan alanının su kaynakları nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar..... 55

Tablo 9. Soru 4: "Karavancılığa açılacak bir bölgenin yüzeysel durumu (eğimi) nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar..... 55

Tablo 10. Soru 5: " Arkeolojik kalıntıların bulunması, bir bölgenin karavan alanı olması için önemli midir? Açıklayınız." Sorusuna Verilen Yanıtlar..... 56

Tablo 11. Soru 6: "Bir bölgenin doğal görsel değerlerini o bölgenin karavan alanı olarak hizmet vermesi açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar..... 57

Tablo 12. Soru 7: "Potansiyel bir karavan alanının yerleşim yerlerine olan mesafesi ve ulaşımı nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 57

Tablo 13. Soru 8: "Karavan alanı çevresindeki yolların fiziksel durumu nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar..... 58

Tablo 14. Soru 9: "Karavancılığa açılacak bir bölgeyi; kirlilik, gürültü, güvenlik, maden ocağı, fabrika atıkları, inşaat kalıntılarının varlığı gibi çevresel unsurlar açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar..... 58

Tablo 15. Soru 10: "Bir bölgenin karavancılığa açılabilmesi için o bölgeyi sahip olduğu rekreasyon aktiviteleri (açık hava, spor aktiviteleri, hamam, kaplıca vb.) açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 59
Tablo 16. Soru 11: Bir alanın karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için bölge halkının turizme karşı tutumu nasıl olmalıdır? Sorusuna Verilen Yanıtlar ... 60
Tablo 17. Soru 12: "Sizce, bir bölgenin karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için sahip olması gereken diğer kriterler nelerdir?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 61
Tablo 18. Birinci Turda Elde Edilen Temalar 63
Tablo 19. İkinci Tur Delfi Sonuçlarının Analizi 65
Tablo 20. Üçüncü Tur Delfi Sonuçları 69
Tablo 21. Karavan Alanı Kriterleri 72
Tablo 22. Rekreasyon Potansiyeli (% RP) Formülündeki Kriterler, Alabilecekleri Maksimum Puanlar ve Veri Toplama Aracı 78
Tablo 23. Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli 80
Tablo 24. Eğime Göre Sınıflama 84
Tablo 25. Peyzaj Değerleri Değerlendirme Puanları 88
Tablo 26. 1991-2011 Yılları Arasında Yaz Ayları Ortalama İklim Rasat Değerleri 89
Tablo 27. İklim Değerleri Değerlendirme Puanları 90
Tablo 28. Ulaşılabilirlik Değerlendirme Puanları 91
Tablo 29. Rekreatif Kolaylık Değerlendirme Puanları 93
Tablo 30. Olumsuz Etkenler Değerlendirme Puanları 94
Tablo 31. Karaören ve Yapıldak Rekreasyon Potansiyeli 94
Tablo 32. Soru:1 "Sizce Karavan turizmi nedir? Karavan Turizmi ile ilgili bildiklerinizden bahseder misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 97
Tablo 33. Soru:2 "Yapıldak ve Karaören Göleti çevresinin sahip olduğu doğal kaynakları karavan turizmi açısından nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 98
Tablo 34. Soru 3: " Yapıldak ve Karaören Gölet'inin çevresinde bulunan arkeolojik kalıntıları ve diğer kültürel değerleri karavan turizmi açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 100

Tablo 35. Soru 4: "Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresinin sahip olduğu doğal görsel değerleri karavan turizmi açısından nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 101
Tablo 36. Soru 5: "Sizce bölgedeki yollar ulaşım için uygun mu? Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresini karavanlarla ulaşım açısından nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 102
Tablo 37. Soru 6: "Yapıldak ve Karaören Gölet'inin çevresini, çevresel etkenler açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 103
Tablo 38. Soru 7: Sizce Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresinin karavan turizmi açısından sahip olduğu rekreasyon aktiviteleri var mıdır? Varsa nelerdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar 105
Tablo 39. Soru 8: "Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresinin karavan turizmine açılmasını nasıl karşılarsınız? Karavan turizminin bölgeye getireceği etkiler sizce neler olabilir?" Sorusuna Verilen Yanıtlar 106
Tablo 40. Karaören ve Yapıldak Baraj Göletleri Çevresinin Karavan Alanı Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi 108

Şekiller Listesi

Şekil 1. Araştırmanın Akış Şeması 48
Şekil 2. Araştırmanın Akış Şeması (Devam) 49
Şekil 3. Yapıldak Baraj Göleti Uydu Görüntüsü, 2013 81
Şekil 4. Karaören Baraj Göleti Uydu Görüntüsü, 2013 82
Şekil 5. Yapıldak ve Karaören Araştırma Alanlarının Kapladığı Alanlar (m2) 82
Şekil 6. Karaören Eğim Haritası, 2013 85
Şekil 7. Yapıldak Eğim Haritası, 2013 85
Şekil 8. Karaören ve Yapıldak Göletleri'nin Çevredeki Kültürel Değerlere Göre Konumu, 2013 87

Kısaltmalar Listesi

ABD	**Amerika Birleşik Devletleri**
ACA	**American Camp Association**
AŞ	**Anonim şirket**
CBS	**Coğrafi Bilgi Sistemi**
ÇAF	**Çeyrekler arası fark**
DSİ	**Devlet Su İşleri**
F.I.C.C.	**Federation Internationale de Camping et Autocaravaning**
KKK	**Küresel Konumlama Sistemi**
KOA	**Kampgrounds of America**
KOSGEB	**Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi**
MSB	**Milli Savunma Bakanlığı**
OGM	**Orman Genel Müdürlüğü**
ÖTV	**Özel tüketim vergisi**
RV	**Recreational vehicle**
SPSS	**Statistical Package for Social Sciences**
SYM	**Sayısal Yükseklik Modeli**
T.C.	**Türkiye Cumhuriyeti**
TKKD	**Türkiye Kamp ve Karavan Derneği**
UKKF	**Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu**

Giriş

Günümüzde teknolojik gelişmelerin, kentleşmenin, kültür ve eğitim düzeyinin artması, insan ömrünün uzaması ve entelektüel seviyenin artması turizmin gelişmesine etki eden unsurlar olarak görülürken bu gelişmeler beraberinde pek çok sorunu da gündeme getirmiştir. Bu sorunların başında, küresel tehdit olarak da sıkça gündeme gelen çevresel bozulmalar yer almaktadır. Bu bağlamda turizm sektörü, gittikçe artan çevre ve sosyal bilinç duygusuyla doğa turizmi gibi kitle turizminden farklı turizm türlerine yönelmeye başlamıştır. Çağdaş turist profilinin değişen özelliklerine baktığımızda çevreye duyarlı olmasının yanı sıra kültürü de önemsediği dikkat çekmektedir. Bu nedenle doğa temelli turizm kapsamında yer alan kamp ve karavan turizmi çağdaş turistin beklentilerini karşılarken, turizmin temel kaynakları olan doğa ve kültürü de merkezine almaktadır. Şehrin stresli ortamından uzaklaşmak, sabit mekânlara bağlı olmamak, doğa ile baş başa olabilmek, özgür bir tatil geçirmek, yeni yerler keşfetmek gibi post modern turistin beklentilerini karşılayan kamp ve karavan turizmi, diğer taraftan betonlaşmaya engel olarak, sahip olduğumuz doğal ve tarihi güzellikleri bozmadan bugünkü durumuyla gelecek nesillere bırakmaktadır.

Doğal dengenin bozulabileceği göz ardı edilip, doğayla iç içe olmak adına kitle turizmine hizmet eden otel, motel, tatil köyü gibi konaklama işletmelerinin doğal güzelliklerin ve tarihi eserlerin olduğu bölgelere inşa edilmesi, turistler için çekicilik yaratan unsurların tüketilmesine ve doğanın dengesinin bozulmasına neden olmaktadır. Kamp ve karavan turizmi doğaya ve yöre halkına duyarlı, alanın ekolojik hassasiyetini koruyan yöre insanına fayda sağlamayı ilke edinen bir turizm türü olmasının yanı sıra doğa tutkunları için ekonomik ve doğaya özdeş konaklama alternatiflerini de beraberinde sunmaktadır. Bu konaklama alternatiflerinin başında ise; gezme, kamp yapma ve uzun süreli konaklamalar için özel olarak üretilen kamp araçları olan karavanlar gelmektedir. Kitle turizminde yaygın olarak tercih edilen otellerin aksine karavanlar, ekonomik konaklama alternatifi sunmanın yanı sıra, betonlaşmaya yol açmadan doğanın dengesini koruyan ve doğal bir görünüm sağlayan bir konaklama modeli sunmaktadır. Bir bölgenin turizme açılmasında doğal kaynakların korunması, tesislerin ekonomik, fonksiyonel, doğaya uyumlu ve doğru konumda yer alması önemlidir. Bu bağlamda doğal ve kültürel açıdan zengin kaynaklara sahip bölgelerde

karavanlar gibi ekolojik ve doğaya özdeş konaklama modellerinin tercih edilmesi önem taşımaktadır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kamp ve karavan turizmi kavramı ile Dünyada ve Türkiye'de kamp ve karavan turizminin durumu ele alınmıştır. İkinci bölümde, karavancılığın gelişimi, karavanların genel yapısı ve özellikleri, karavan alanları (kampingler) ve sağladığı hizmetler ile karavan alanı işletme standartları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde çalışmanın amacı doğrultusunda yürütülen bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Frigya Bölgesi'nin karavancılık için uygunluğunun değerlendirilmesi ile birlikte karavancılığın alternatif bir konaklama modeli olarak sunulması hedeflenmektedir.

Birinci Bölüm

Kamp ve Karavan Turizmi

1. Kamp ve Karavan Turizmi Kavramı

Her yıl milyonlarca insan günlük hayatlarını devam ettirdikleri yerlerin dışına geçici süreyle hareket etmekte ve turizm hareketlerine katılmaktadır. Bacasız sanayi olarak bilinen ve ülkelerin milli değerlerinden biri olan turizm sektörü, yıllar itibariyle büyük bir gelişme göstermiş ve özellikle son yirminci yüzyılda Dünya'nın en büyük ve en önemli endüstrilerinden biri haline gelmiştir (Kınacı vd., 2011: 1). Tarihi yapı içerisinde turizm, yirminci yüzyıla özgü modern bir kavram olarak görülmesine karşın, insanlar ilk çağlardan beri çeşitli amaçlarla bulundukları yerden başka bir coğrafi mekâna seyahat etmişlerdir. Bu seyahatlerin çoğu ticaret, dinsel ve sağlık amaçlıyken 17. ve 18. yüzyıllarda aristokrat sınıfında yer alan aileler çocuklarını eğitim seyahatlerine göndermeye başlamışlardır. Seyahate katılanların bölgelerin kültürel yönleriyle de ilgilenmeleri kültür turizminin temellerini oluşturmuştur (Kozak vd., 2010: 28). Büyük tur adı verilen ve soyluların çocuklarının eğitiminin bir parçası olan bu gezilerin temel amacı; müze, kültürel peyzajlar, kilise ve festivaller gibi özel alanları gezerek kültürün farklı yönlerinin tecrübe edilmesiydi (Hausmann, 2007: 176). Turizmin kaynağını oluşturan doğal varlıkların yanı sıra geçmişten günümüze kadar toplumların meydana getirdiği çeşitli uygarlık ve sanat harikalarının yeryüzünde oluşumunu ve dağılışını sağlayan etkenler turizm ve kültürü birleştirmektedir. Bu nedenle kültür ve turizm ilişkisi oldukça eskiye dayanmaktadır (Emekli, 2006: 53).

Son yıllardaki sosyal değişmeler, kültür turizminin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Modern yaşamın insanın sadece günlük gereksinimlerini karşıladığı ve geçmişle ilgili deneyimler kazandırmadığı ileri sürülmektedir. Bu nedenle insanlar kendi geçmişleri kadar diğer ülkelerin geçmişlerine de ilgi duymaya başlamışlardır. Ulaşım ve iletişimin gelişmesiyle küçülen Dünyada yeni yerleri tanıma, eski ve farklı kültürleri yeniden keşfetme isteği ile güdülenen turistlerin taleplerine cevap verebilmek için ülkeler kültür turizmi ile ilgili politikalar üretmeye başlamışlardır (Emekli, 2006: 56).

Şehirleşme, teknolojinin gelişmesi, refah düzeyinin artması, insanların entelektüel seviyelerinin yükselmesi, ulaşım sisteminin gelişmesi, boş zamanların çoğalması günümüzde turizmin gelişmesini sağlayan nedenler olarak görülürken bu gelişmeler beraberinde pek çok sorunu da gündeme getirmiştir. Bu problemlerin başında gelen ise küresel tehdit olarak görülen çevresel bozulmalardır. Bu noktadan hareketle günümüzde turizm sektörü, gittikçe artan çevre ve sosyal bilinç duygusuyla kültür turizmi ve alternatif turizm türlerine yönelmeye başlamıştır (Krippendorf, 1987; Poon,1993'den aktaran Weaver, 1999). Nitekim alternatif turizmin kitle turizmine yeni alternatif modeller geliştirmesiyle kültür turizminin önemi de gittikçe artmaya başlamıştır. Temelini doğal, tarihi, kültürel vb. varlıkların oluşturduğu kitle turizminin, zamanla bu değerlere zarar vermeye başladığının fark edilmesiyle birlikte, öncelikle doğayı ve kültürel varlıkları koruyucu ve geliştirici faaliyetler geliştirilmeye başlanmıştır (Gülbahar, 2009: 152).

Alternatif turizm; doğal, sosyal, toplumsal bileşenleri içeren, hem yerel halk hem de ziyaretçiler için olumlu etkileşimi ve deneyimlerin paylaşılmasını sağlayan turizm çeşididir (Eadigton ve Smith, 1992). Weaver (1999) ise alternatif turizmi; yerel mimariye uyan ve yerel olarak kontrol edilebilen, kitle turizmiyle doğrudan zıt özelliklere sahip bir turizm çeşidi olarak tanımlamaktadır. Alternatif turizm ile ilgili yapılan tanımlar doğrultusunda, bu gün halen bu turizmin, kitle turizminin getirdiği olumsuzlukları ortadan kaldıran bir amaçla kabul gördüğü ya da geleneksel ve modası geçmiş turizm türlerini çeşitlendiren tamamlayıcı bir tür olduğu yolunda iki farklı yaklaşımla ele alındığı görülmektedir (Çontu, 2006: 12). Alternatif turizmin çıkış nedenleri üzerinde çeşitli görüşler vardır. Bir grup görüşe göre alternatif turizm aşağıdaki nedenlerden dolayı ortaya çıkmış ve gelişmiştir (Erdoğan, 2003: 105):

- Kaynakların azalması ve niteliklerinin bozulması,
- Sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması,
- Turizmi bütün yıla yayma isteği,
- Tüketicilerin klasik kitle turizminden sıkılması,
- Tüketicilere değişik zevk, heyecan ve tatillerin yaratılması,

- Turistlerin tatilden ve turizmden beklentilerinin farklılaşmasıdır.

Artan kitle turizmi ile beraber yoğun ve kalabalık nüfusun arazi kullanımı üzerindeki baskısı, çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir. Yapılan turizm çeşidi ne olursa olsun sonuç olarak doğaya doğrudan veya dolaylı olarak etkide bulunmaktadır. Bu nedenle alternatif turizmin kitle turizminin getirdiği olumsuzlukları azaltacağı yaklaşımı kabul edilmektedir. Geleneksel turizm türlerini çeşitlendiren yaklaşım olarak kabul edilmesinin temelinde ise tüketicilerin daha bireysel ürün ve hizmetler talep etmeye başlaması yatmaktadır. Günümüzde çevre duyarlılığının artması ve çevreyi koruma faaliyetlerinin artması karşısında turizm sektörü de artık çevreye karşı daha duyarlı olmaya başlamıştır. Kitle turizminin daha duyarlı gerçekleştirilmesi gereksinimi yanında alternatif turizm adı altında toplanan eko turizm ve doğa turizmi gibi doğanın dengesini bozmadan, kaynakları tüketmeden kullanan yeni turizm türlerine doğru bir yönelim başlamıştır. Alternatif turizmi tercih eden insanlara mal ve hizmet üretmek, pazarın büyümesini sağlamak için turizm yatırımları giderek kırsal kesimde yeşil doku içerisinde yoğunlaşmaya başlamıştır (Erdoğan, 2003: 106). Turizmdeki son eğilimler incelendiğinde, doğanın merkezde oluşu dikkat çekmektedir. Turizmde sunulan aktivitelerin pek çoğu doğa ile bağlantılıdır ve turizm ürünlerinin çoğu turizme açılmış bölgelerin doğal özelliklerine göre geliştirilmektedir. Nitekim günümüzde en önemli turizm türü olarak kabul edilen "kitle turizminin" temelinde doğal çekicilik unsuru olan deniz bulunmaktadır. Görüldüğü gibi doğa, türü ne olursa olsun pek çok turizm çeşidinin temelidir (Kozak ve Bahçe, 2009: 168). Doğal ortamlara yapılan seyahatler olarak tanımlanan doğa turizmi, manzara bütünlüğü, topoğrafya, su, vejetasyon ve yaban hayatı gibi doğal kaynakların kullanımı ile ilgili bütün turizm şekillerini içermektedir. Doğa temelli turizm ise, kırsal mekânlarda yapılan rekreasyonel ve macera türü spor faaliyetlerini içine almaktadır (Ceballos –Lascurain, 1996; Özgüç, 1998). Hiç kuşkusuz çevre kalitesi doğa turistleri için en temel bileşendir ancak hizmet ve doğa aktiviteleri olmadan doğa turizmi düşünülemez (Eadington ve Smith, 1992: 3).

Postmodern sosyal ve ekonomik değişimler özellikle gelişmiş ülkelerde doğal alanların değerini arttırıp doğa temelli rekreasyonel faaliyetleri geliştirmektedir (Akama ve Kieti 2003: 78). Küresel bazda ekonomik büyüme açısından bakıldığında, alternatif turizmin

bir çeşidi olarak doğa temelli turizmi ve en önemli formlarından biri olarak kamp ve karavancılığı göstermek mümkündür. Bunun yanı sıra doğal ve kültürel varlıklar kamp ve karavan turizminin çekicilik unsurları olarak da sayılmaktadır. Kamp ve karavan turizmi gibi doğa turizmi etkinliklerinin çeşitliliği hem çevresel taşıma kapasitesini yükselten hem de mevsimsel yoğunlaşmaları azaltan özelliktedir (Korkmaz: 2001: 16).

1.1. Kamp ve Karavan Turizminin Gelişimi

Kamp yaşamının yaygın olarak gerçekleştiği Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) "Kamp" sözcüğü, çadır ya da baraka biçimindeki konaklama yeri; "Kamping" ise bu konaklama yapılarında sürdürülen ortak yaşantı olarak tanımlanmıştır. Kamping, kırsal peyzajlardaki en önemli rekreasyon amaçlarından biridir. Her yaşta ve her gelir düzeyindeki insanlar kamping olanaklarından yararlanmaktadır (Koç ve Şahin 1999'den aktaran Polat, 2008: 63). Kampinglerin tarihçesi çok eski dönemlere kadar uzanmaktadır. İlk organize kamping Amerika'da (The Gunnery) 1861 yılında, ilk tatil amaçlı kamplar da 1874 yılında tesis edilmiştir. 1876 yılında ilk özel kamp, 1885 yılında tüm yaş gruplarından, tüm gelir ve eğitim seviyelerinden insanlara hizmet eden kamplar, 1900 yılında ilk genç erkekler kampı organize edilmiştir. Kampçılığa ait ilk el kitabı rekreatif kampçılığın kâşifi Thomas Hiram Holding tarafından 1908 yılında yazılmıştır. 1910 yılında Amerikan Kamp Birliği (ACA) kurulmuş, 1912 yılında ilk kız kampı organize edilmiştir. 1941 yılında ilk gençlik kampları birliği kurulmuş ve 1948 yılında ilk kamp standartları uygulanmaya başlanmıştır. İlk kez 1996 yılında akredite olmuş kamplarda konaklamak için bir ödemenin yapılmasına dair anlaşma yapılmıştır. 1997'den itibaren kamp alanlarının çocukların gelişimi üzerine etkilerini araştıran çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Acacamps, 2008 ve Talkcamping, 2008'den aktaran Topay ve Koçan, 2009: 117).

Karavanlar, bir araç vasıtasıyla taşınabilen veya kendisi araç olan sürekli ve kalıcı olmayan konut tipleridir (Tuncel, 2007: 11). Turistik amaçla üretilen karavanlar; gezme, kamp yapma ve uzun süreli konaklamalar için özel olarak üretilmiş kamp araçlarıdır (Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu [UKKF], 2011: 3). Tarihi 18. yüzyıla kadar uzanan karavan turizmi; insanların ulaşım, konaklama, bir dereceye kadar da yeme içme

ihtiyaçlarını kendileri karşılayarak gezip tanımak amacıyla karavanlarıyla yaptıkları ziyaretlerden doğan turizmdir (Usta, 2001: 44; Şenol, 2008: 481). Bu tanımda, oteller gibi geleneksel konaklama modellerinin aksine, karavancıların kendi konaklama ihtiyacını kendilerinin karşıladığı vurgulanmaktadır. Ötügen (2010) karavan turizmini; doğaya ve yöre halkına duyarlı, alanın ekolojik hassasiyetini korurken yöre insanına fayda sağlamayı ilke edinen bir turizm türü olarak tanımlamaktadır. Karavan turizmi, insanlara özellikle doğal güzelliklerden yararlanma fırsatı ve istenilen yerde mola verme rahatlığı sağlamaktadır. Ancak insanlar karavan turizmi amacıyla seyahatlerini rastgele yerlere park ederek değil de, ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli donanıma sahip kamplarda konaklayarak gerçekleştirdikleri için günümüzde 'kamp' ile 'karavan' kelimeleri birlikte kullanılarak kamp ve karavan turizmi adı altında tek bir turizm çeşidi olarak kullanılmaktadır. (Usta, 2001: 44; Şenol, 2008: 481). Dolayısıyla, karavan turizminin gelişmesi kamping tesislerinin gelişmesine de yol açmıştır. Kamp alanlarının tesis edilmesi ve karavanların üretilmeye başlaması bazı ülkelerde 18. yüzyıla kadar uzanırken bazı ülkelerde bu gelişim son yıllarda kendini göstermektedir. Özellikle, gelişmiş ülkelerde sanayileşmeyle birlikte doğal ve kültürel değerlerin gittikçe önem kazanması kamp ve karavan turizminin gelişimini hızlandırmaktadır.

Kültür ve doğa temelli turizm türlerinin son yıllarda gelişen pazarlardan biri haline gelmesinin nedenlerinden biri modern çağ insanının değişen doğasıdır. Modern çağ insanı ağır çalışma koşulları ve monotonluktan kurtulmaya, kendilerini yenilemeye ihtiyaç duymaktadır. Endüstrileşme ile birlikte sanayi toplumlarındaki yabancılaşma ve doğal ortamdan uzak kalma insanları, kendilerini yenilemek ve özel hobilerinden kaynaklanan ihtiyaçlarını tatmin etmek için doğaya yöneltmektedir. Bunun yanında insanlar sürekli yaşadıkları yerden uzaklaşmak, farklı yerleri görmek ve denemek için doğaya dönmektedir (Kozak ve Bahçe, 2009: 168). Urry (2009: 16) farklı toplumlarda, faklı sosyal gruplar içinde, çeşitli tarihsel dönemlerde turist bakışının da değişip geliştiğini ifade etmektedir. Özellikle, turist bakışı kır ve kent manzaralarına yöneliktir ve bu özellikler turistleri günlük deneyimden ayırmaktadır. Dolayısıyla, kamp ve karavan turizminin gelişimi modern çağ insanının değişen bakışıyla da gelişmektedir.

1.2. Kamp ve Karavan Turizminin Önemi

Kamp ve karavan turizmi, doğayı korumanın ve yöre insanının refahını arttırmanın bir yoludur. Turizm açısından az gelişmiş köyleri ve yöreleri cazibe merkezi haline getirirken şehir ve yöre insanını buluşturur, yöreye toplumsal ve ekonomik fayda sağlar. Bu turizm türü, çevreyi korumanın yanı sıra insana; doğal hayatla bütünleşme, kırsal alanda dinlenme, geleneksel yöre mutfağının keyfini sürme, hayvan ve bitki çeşitliliğini yakından görme fırsatlarını da sunmaktadır (Ötügen, 2010). Kamp ve karavan turizmi insanlara etkileşim ve iletişim sağlamada da yardımcı olmaktadır. Katılımcılara toplumsal yaşamın farklı yönlerini öğrenme fırsatı sunmakta ve aynı zamanda doğayı koruyarak kullanmanın önemini hatırlatmaktadır (Şenol, 2008: 482). Kamp ve karavan turizmi, fazla yatırım gerektirmemesi ve son yıllarda yumuşak ve doğa turizmi konularının gündeme gelmesiyle birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde, karavan turizmi artık alternatif turizm kapsamında yer alan ve özellikle çevreci olması nedeniyle gerçekleştirilmek istenen bir turizm türü olmaktadır (Yılmaz, 1995: 32). Nitekim doğayı ve doğanın dengesini göz ardı eden kitle turizm anlayışı, önce kıyılarda daha sonra yaylalarda büyük doğa yıkımlarına neden olmuştur. Kitle turizmi yıkıma uğrattığı kıyılardan, yaylalardan ve turizme açılmış olan ormanlık alanlardan sonra giderek korunan ve daha az gelişmiş alanlara doğru yayılmaya başlamıştır. Bu noktada bilinçli doğaseverler tercihlerini kamp ve karavan turizmi yönünde değiştirmişlerdir (Ötügen, 2010).

Kamp ve karavan turisti, tatilleri boyunca en az bir gece karavan veya kampta konaklayan ziyaretçi olarak tanımlanmaktadır (Ipalawatte vd., 2005: 1). Gračan vd. (2010: 78) göre çağdaş kampçı, sağlıklı yaşam alışkanlıklarına sahip, eğitimli, satın alma gücü yüksek, hareketlilik arzusu içinde olan kişidir. Kampçılar, kültürel ve rahatlatıcı etkinlikler, konforlu konaklama imkânları ve yüksek düzeyde hizmet kalitesi beklerler. Kitle turizmini tercih eden turistler, uzun süreli ve yılda bir kere tatil yapan pasif turistler olarak karakterize edilirken yeni talepler tatilin yılda birkaç kez olması yönündedir. Tek bir turist birden çok faaliyette aktif katılımcı olmaktadır. Günümüzde turisti seyahate motive eden faktörler daha karmaşıktır. Öğrenme ve araştırma isteği

önemli güdüleyici faktörlerdendir. Ayrıca, günümüzde seyahat sadece tatil amaçlı değil kişinin kendini yenileme ve gerçekleştirme arzusundan da kaynaklanmaktadır (Gračan vd. 2010: 78). Bu yenileme ve kendini gerçekleştirme arzusu kampçılar için de geçerlidir. Nitekim kampçılar, doğa ile iç içe olabilmek, şehrin gürültülü ortamından uzaklaşabilmek, yeni yerleşim yerlerini keşfetmek, aynı duyguyu paylaşarak gezmeyi hobi edinen insanlarla birlikte olabilmek gibi nedenlerle seyahatlerini gerçekleştirmektedirler (Ötügen, 2010). Bugün kampçılar eskiden kampların parçası olmayan teknolojiyi de yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Telsizler, suya dayanıklı cep telefonları, radyo, televizyon, DVD ve hatta uydu alıcılarının kullanılması 21. yüzyıl kamplarında olağan hale gelmiştir (Garst ve Williams, 2010: 92). Karavanlarla yapılan seyahatlerde gruplar; genellikle 15-20 karavandan oluşan küçük gruplardır. Bu gruplardaki kişi sayısı 40-50 kişiyi aşmamaktadır. Bu nedenle aşırı kalabalığın yarattığı tehdit, erozyon, ormanların tahribi, ulaşımın ve inşaat faaliyetlerinin yarattığı tahribat, nadir kaynaklar için artan rekabet ortamı yaratmayacağı için doğa turizmi merkezlerinde de yıkıcı etkilere yol açmayacaktır. Daha sade hizmetlere gereksinim duyan karavancılar çevresel etkileri minimize edebilmektedir (Ötügen, 2010).

1.3. Kamp ve Karavan Turizminin Özellikleri

İnsanların kamp ve karavan turizmine yönelmelerinin başlıca nedeni ekonomik sebeplerden kaynaklanmaktadır. Kampların diğer konaklama çeşitlerine göre daha ekonomik olması özellikle ailelerin bu tür konaklamaları tercih etmelerini sağlamaktadır. İkinci neden ise kampların sosyalleşmek adına aile ve arkadaşlarla birlikte doğal bir ortam yaratmasıdır. Bazı aileler kamp ortamını çocukların doğal hayatı öğrenmesi için de bir fırsat olarak görmektedir. Diğer nedenler çevresel ve ruhsal niteliklidir. Kamplar insanları doğaya yakınlaştırır ve çevre bilinci uyandırır. Şehir hayatından ve günlük rutinden uzaklaşmak kişinin rahatlamasını sağlar. Kamplar sayesinde insanlar kendilerini evden uzak hissetmek için çoğu zaman uzağa gitmek zorunda değildir. Dünyanın pek çok yerinde kent sakinleri birkaç dakika ya da saat içinde kendilerini doğal ortamın içinde bulabilirler. (Timothy ve Teye 2009: 229).

Literatürdeki tanımlamalar doğrultusunda kamp ve karavan turizminin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Sarı, 2007: 318; Gračan vd., 2010: 76):

- Ormanlar, akarsular gibi doğal güzelliklerden yararlanır,
- Doğa tutkunlarına doğada yaşama imkânı sunar,
- Çevre bilinci uyandırır,
- Yöreye ekonomik katkı sağlar,
- İstenilen yerde mola verme özgürlüğü tanır,
- Betonlaşmaya yol açmadan doğanın dengesini korur ve doğal bir görünüm sağlar,
- Konaklama çeşitliliği sağlar,
- Ekonomik konaklama alternatifleri sunar,
- Doğa tutkunları tarafından gerçekleştirilir,
- Her yaştan bireyin ilgisini çeker,
- Benzer hobileri olan insanları bir araya getirir,
- Dört mevsim kolaylıkla yapılabilir,
- Yeni gezer yatak kapasiteleri yaratır.

Bu özelliklerin yanı sıra kamp ve karavanları diğer tesislerden ayıran belli başlı özellikler şunlardır (Gračan vd. 2010: 76):

- Karavan parklar için yapılan yatırımların kısa dönemde geri dönüş oranı yüksektir,
- Karavanlar diğer konaklama tesislerine göre daha ekonomiktir,
- Kamp ve karavan parklar aynı kapasitedeki diğer tesislere göre daha az personele ihtiyaç duyar,
- Yatırım politikaları kamp tesislerinin kurulmasını hızlandırıcı niteliktedir.

Bu tür turizmde en önemli unsurlar, kamping ve karavan parklarının altyapı ve servis olanaklarıdır. Kamping ve karavan parklarının yerini etkileyen faktörler; anayoldan ulaşılabilirlik, çekici manzaraya sahip olma ve alt yapının uygun fiyatlarla elde edilebilirliğidir (Coltman, 1989: 257). Karavanlar için alt yapı ihtiyaçlarının karşılanması için temel gereksinimler; elektrik, su ve tuvalettir. Nitekim bu alt yapı gereksinimleri oldukça basit, ucuz ve kolay yoldan elde edilebilir niteliktedir.

Kamp-karavan turizmi daha çok trekking, tırmanma ve manzara seyretme aktiviteleriyle birlikte görülür. Kamp ve karavan turizmini tercih edenler rahat ve eğlenceli otel tatili yerine bisiklete binmek, dağa tırmanmak, yüzmek, balık tutmak ve doğada yürümek gibi aktivitelerden keyif alırlar ve bu onlar için yaşam biçimidir. Bunların dışında belgesel yapımı, dağcılık eğitim kampları, doğa fotoğrafçılığı, yaban hayatı gözlemleri, kuş gözlemciliği, atlı doğa yürüyüşleri, kampçılık, yamaç paraşütü, çevre eğitim kampları, tarihi eser ve kaplıca ziyaretleri de kamp ve karavan turizminde gerçekleştirilebilecek etkinlikler arasındadır. Karavancılar, seçeceği aktiviteye uygun teçhizat ile donatılmış olarak doğada bu alanlara en yakın yerlere kadar kendi imkânları ile gitmekte, bundan sonrasını ise yöresel imkânlarla gerçekleştirmektedirler (Ötügen, 2010).

Kamp tarihinin çok eskilere dayandığı Amerika'da kampçılar diğer turistlere göre yürüyüş, bisiklete binme, yüzme, balıkçılık gibi aktivitelere daha geniş oranda katılım gösterirler. Amerika ve Kanada'da franchise olarak işletilen 1962 yılında kurulan ve 450 kamp alanı bulunan Kampgrounds of America (KOA) tesislerinde 2007'de yapılan araştırmaya göre kampçıların aktivitelere katılım yüzdeleri aşağıdaki gibi gösterilmiştir (KOA 2008'den aktaran Timothy ve Teye, 2009: 231).

- Yürüyüş (%71)
- Kitap okuma (%67)
- Doğayı keşfetme (%59)
- Alışveriş (%58)
- Tarihi eserleri ziyaret etme (%53)
- Kamp aktivitelerine katılma (%53)
- Dağa tırmanma (%49)
- Balık tutma (%37)
- Temalı parkları ziyaret etme (%35)

Kamp ve karavan işletmecileri de kampçıların memnuniyetini arttırarak ziyaretlerini tekrarlamaları için tesislerinde bir takım aktiviteler sağlayabilirler. Hatta bazı kamplar, tüketici profiline göre ürünlerini çeşitlendirmektedir. Örneğin, spor etkinlikleri tatil sırasındaki en sevilen aktivitelerden biridir. Binicilik parkurları ve yüzme havuzu

dışında mini golf sahaları, tenis kortu, basketbol ve voleybol sahaları kamplarda sağlanan spor etkinlikleridir. Bunların dışında turnuvalar, oyunlar ve diğer spor etkinlikleri kampçılara sosyalleşme ve aktif katılım imkânı tanımaktadır. Kültürel etkinlikler içerisinde sanat, tarihi eserler, mimari kalıntılar, etnografya sayılabilir. Kongre, konferans gibi etkinlikler ise daha ayrıntılı bir organizasyon ve hedef kitlenin iyi analiz edilmesini gerektirir. Kongreler turizm sezonun uzatılmasında önemli bir rol oynar. İyi düzenlenmiş etkinlikler turistleri aktivite ve eğlencelerin parçası olmaya teşvik eder. Ancak bütün bu etkinlikler düzenlenirken ziyaretçi profilini de göz önünde bulundurmak gerekir. Senior (yaşça büyük) turistler tatillerini daha çok bir program dahilinde geçirmeyi arzularken genç gruplar daha aktif ve yeni deneyimlere daha açık olabilirler (Gračan vd., 2010: 82-86).

2. Dünyada ve Türkiye'de Kamp ve Karavan Turizmi

Kamp ve karavan turizminin gelişimi ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Nitekim karavanın konaklama modeli olarak kullanılmasının erken gelişim gösterdiği İngiltere, İtalya, Fransa, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde kamp ve karavan turizminin turizm gelirleri içindeki payı oldukça yüksektir. Avrupa ülkelerinin yanı sıra Amerika ve Avustralya'da da kamp ve karavan turizmi oldukça gelişmiştir. Günümüzde Rusya, Estonya, Litvanya, Belarus, Moldava, Ukrayna ve Almanya da yatırımlarını kamp ve karavan turizmi yönünde gerçekleştirmektedir. Hırvatistan, Yunanistan gibi Türkiye'ye benzer iklim koşulları ve özelliklere sahip ülkeler, kamp ve karavan turizmine önem verirken Türkiye'nin kamp ve karavan turizminden yeterli payı aldığını söylemek güçtür.

2.1. Dünyada Kamp ve Karavan Turizmi

Kamplar, Batının en popüler rekreatif faaliyetlerinden ve belki de en eski konaklama biçimlerinden biridir. Avcı ve toplayıcılar, fatihler, kâşifler, hacılar zamanında kampçılığın bir çeşidine katılmışlardır. Modern zamanda ise kampçılık, daha çok dinlence ve rekreatif amaçlı gerçekleşmektedir. Kamplar insanlara sosyo – ekonomik

statü gözetmeden sıradışı konaklama seçenekleri sunmaktadır (Timothy ve Teye 2009 : 227).

Avrupa'da kamplar; tatil parkları, kamp resorts ve yalnızca basit konaklama imkânı veren kamplar olarak hizmet vermektedir. Bu kamplar, aileler, gençler, yaşlılar ve doğaseverler gibi çeşitli gruplara hitap etmektedir (Gračan vd. 2010: 78). Avrupa'da ve Amerika'da doğal ortamlar, ulusal ve yerel düzeyde sosyal ve ekonomik kalkınma stratejilerinin bir parçası olarak görülmektedir. Nitekim kamp ve karavan turizmi pek çok ülkede yüksek düzeyde ekonomik gelir getirmektedir. Avrupa'da karavan endüstrisinin yıllık cirosu 2009 yılında toplam 10, 567 billion euro, karavan turizminden elde edilen ciro ise 14,400 billion euro'dur (Timothy ve Teye 2009: 227). Avrupa'da karavan sayıları ile ilgili net rakamlara da ulaşmak mümkündür. Örneğin 2012 yılında, Avrupa Karavan Federasyonuna bağlı ülkelerdeki kayıtlı toplam karavan sayısı 5.422.600 adet iken Almanya bu ülkeler arasında ilk sırada yer almaktadır[1].

İngiltere'de düşük kaliteli tatil imajı yaratan kamp ve karavan tesisleri giderek yüksek kalite ve konfor sunan konaklama tesislerine dönüşmektedir. Kamp ve karavan turizmi özellikle aileler ve emekliler arasında yaygındır. İlk karavanın 1885'de Bristol'da üretiminden beri karavanların kullanım alanı genişleyerek Avrupa'da tatil endüstrisinin önemli bir unsuru haline dönüşmüştür. İngiltere'de karavan endüstrisinin geliri 3 billion pound'dur. Bu sektör, 90.000 kişiye istihdam yaratmaktadır. İngiltere vatandaşlarının %11'i tatillerinde karavan parklarda konaklamaktadırlar. Galler'de ise kamp ve karavan tesisleri genellikle deniz kenarı, orman ve vadilerde konumlanmaktadır (Page, 2011: 170-171).

Doğu Avrupa ülkelerinde (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Hırvatistan, Bulgaristan, Romanya) 2010 yılında yaklaşık 1.300 kamping'de toplam geceleme sayısı 18,75 milyondur. Bu ülkelerde geceleme ve kamp karavan turizminden elde edilen gelir 600 milyon Euro'dur[2]. Kamp ve karavan turizminin yaygın olduğu Hırvatistan'da, kamp faaliyetleri Temmuz Ağustos gibi sıcaklığın hakim olduğu

[1] http://www.e-c-f.org/index.php?id=26 (Erişim Tarihi: 20.09.2013)
[2] http://www.civd.de/en/caravaning/touristik/the-european-tourism-marktet/ (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

dönemleri kapsamaktadır. Bu nedenle yeni aktiviteler geliştirmek, turizm sezonunu uzatmak ve doluluk oranlarını arttırmak için önemlidir. Kampçılar diğer turistlere göre hava ve yağış koşullarına daha duyarlıdır. Bu nedenle çeşitli aktiviteler, kültür ve eğlence yoksa tek başına deniz ve güneş yeterli olmayacaktır. Kampçılar; kentlerin çevresinde zengin kültürel miras, milli parklar, sağlık merkezleri, doğal koruma alanları talep etmektedirler. Hırvatistan yakın mesafede iklim ve doğal kaynak çeşitliliği sağlar. İç kesimler orman, nehir ve gölleri sunarken kıyı kesimlerde kumsal, deniz ve adalar bulunmaktadır. Bu farklılıklar Hırvatistan'da kamp ve karavan turizmi için otantik ve orijinal ürün geliştirme imkânı sağlar. Bunun dışında kültürel mirası, güzel doğası, iklim koşulları, yüksek standartta konaklama imkânları, eğlence etkinlikleri ile Hırvatistan kamp ve karavan turizmi için yüksek bir potansiyele sahiptir (Gračan vd., 2010: 80-81). Bugün Avrupa'nın en büyük kamp alanı olarak bilinen Hırvatistan Zadar'daki Zaton Karavan Kamp alanı 6.000-7.000 karavan ve 10.000-15.000 çadır kapasiteli bir alandır. Ülkeye gelen turistlerin yaklaşık %35'i de kamp karavan turizmi amaçlı ülkeye seyahat etmektedir (Şenol, 2008: 484).

ABD'de kamu kampları ticari nitelikte değildir ve golf, bowling gibi aktiviteleri içermez ancak ateş çukurları, otopark gibi temel hizmetleri sağlarlar. Bu kamplar, hükümet tarafından sübvanse edilip kâr amacı gütmeyen veya kendi kendini idare eden girişimciler tarafından işletilir. Pek çok ülkede Orman Bakanlıkları ve Milli Parklar açık hava meraklıları için kamp yeri sağlarlar. ABD Park Hizmetleri 776 adet kamp yeri ve 26.830 kamp ünitesi ile hizmet vermektedir. Bu kamplar da konaklama türlerine göre sınıflandırılır. Bazı alanlar ekolojik duyarlılık nedeniyle sadece çadırlara izin verirken bazı ticari kamplar, karavan ve çadır konaklamalarını birlikte sağlar. Ancak kampçıların beklentileri farklılık gösterdiği için karavan ve çadır üniteleri birbirinden ayrılır. Bunların dışında Amerika'da sabit karavan, çadır ve römork gibi çeşitli konaklama hizmeti sağlayan kamplar da mevcuttur. Amerika Seyahat Endüstrisi'ne göre 2006'da ABD'de iç turistlerin %5'i çadır ve karavan konaklamalarını tercih etmiştir. Küçük yürüyüş grupları, çiftler ve bireysel kampçılar kamp alanlarının en baskın kullanıcı profilini oluşturmaktadır (Timothy ve Teye 2009: 227-231). ABD'de nüfusun üçte ikisi trekking ve kamping amacıyla seyahate çıkmaktadır (Cole, 2004: 41).

Kanada'da karavan turizmi oldukça gelişmiştir. Bu turizm türü, Recreational Vehicle (RV) olarak adlandırılan büyük karavanlarla gerçekleştirilmektedir. RV'ler televizyon, mikrodalga, klima gibi teknolojik ve konfor içeren araçlarla donatılmış seyahatten daha fazla olarak ev ve yaşam şekli olarak ifade edilen araçlardır (Hardy ve Gretzel, 2008: 1; Mattingly, 2005: 31; Timothy ve Teye, 2009: 198). RV turizmi olarak da adlandırılan karavan turizmi Kanada'nın ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Nitekim 2015'e kadar RV satışlarında %30'luk bir artış beklenmektedir. Kanada'da özellikle emekliye doğru yol alan Baby Boomers (1946 – 1964) kuşağı RV pazarını geliştiren önemli bir güçtür. Bu kuşağın yanı sıra genç kuşaklarında hafta sonu kaçamakları gibi mini tatillerle, karavan turizmini büyüyen bir pazara dönüştüreceği düşünülmektedir. Kanada'da genç kuşağın yeşil ve sürdürülebilir teknolojileri talep ederek, RV üreticilerinin yanı sıra RV park işletmelerini de etkilemesi kaçınılmaz görülmektedir. Yağmur ormanları, dağları, buzulları ile muhteşem manzaralar sunan Kanada'da kampçılık; yaban hayatı izleme, bisiklet, şarap imalathanelerini gezme, somon balıkçılığı gibi etkinliklerle birlikte gerçekleştirilmektedir (Joint Industry, 2008: 4-5, 16).

Avustralya'da kamp ve karavancılık, yerli ve yabancı turistler için popüler konaklama türlerinden biridir. Rekreasyonel konaklama türlerini oluşturan karavan, çekme karavan, motor evler, pop tops (10-16 m uzunluğunda çekme karavan) ve çadırlar Avustralya turizm pazarında hızla büyümektedir. Ülkede 3.000'den fazla karavan köyü olduğu belirtilmektedir. Kamp ve karavan işletmecileri rekabet ortamında ayakta kalabilmek için oldukça büyük yatırımlar gerçekleştirmektedir. (Ipalawatte vd., 2005: 28; Şenol, 2008: 484). Avustralya'da yaşayan kampçılar, tatillerinde diğer ziyaretçilere göre konaklama, yeme-içme, araç kiralama ve diğer ulaştırma araçları için daha fazla para harcarken alışverişe daha az para ayırmaktadır. Yerli kampçıların diğer turistlere göre tatil harcamalarının daha fazla olmasının sebebi ortalama kalış sürelerinin fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Avustralya'da bulunan 1.638 karavan parkı 10.600 kişiye istihdam yaratmaktadır (Tourism Research Australia, 2012: 1-2).

Avustralya'daki çalışmalar yerli karavancıların profilinin gün geçtikçe değiştiğini göstermektedir. Prideaux ve McClymont'a göre (2006: 45); son on yılda karavan

konaklamaları, aileyle gerçekleşen deniz kenarı konaklamalarından emeklilerin ve senior (yaşça büyük) grubun aylarca süren ülkeyi gezme seyahatlerine dönüşmektedir. Bu self-drive seyahetleri destekleyen çalışmalardan birini de Avustralya hükümeti gerçekleştirmektedir. Hükümet, ülke içindeki seyahatleri teşvik etmek amacıyla kampçılar için özel fon ayırmaktadır (Ipalawatte vd., 2005: 3).

Dünyada kamp ve karavan turizmi ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları sadece karavanlar ve karavan turizmini ele almaktadır. Çalışmalarda; karavan park endüstrisinin şu andaki ve gelecekteki durumunun analizi, karavan turist profili, karavan park emlak yönetimi, küçük girişimcilerde inovasyon, karavancıların dostluk ve toplumsal algılamaları, öğrencilerin karavanlara yönelik algıları, karavan tasarımı ve karavanların zaman içindeki gelişiminden bahsedilmektedir. (Reed ve Greenhalgh, 2004; Prideaux ve McClymont, 2006; Armitage ve Brown, 2007; Foley ve Hayllar, 2007; Chen vd., 2010; Gürtekin, 2011; Caldicott, 2011). Bazı çalışmalar bölgelerdeki kamp ve karavan parkların geliştirilmesine yönelik yerel yöneticilere tavsiyelerde bulunmayı amaçlarken bazıları da kamp ve karavan turist ve işletmeci profilini belirlemeye yöneliktir (Ward ve Foo, 1999; Holdnak ve Rodger, 2004; Fiedler, 2008; Glover ve Prideaux, 2009).

2.2. Türkiye'de Kamp ve Karavan Turizmi

Türkiye doğal güzellikleri, güneşi, iklimi ile kamp ve karavan turizmi için çok uygun bir potansiyele sahiptir. Türkiye, kamp ve karavan turizmi açısından hem yerli hem yabancı kampçıların beklentilerini rahatlıkla karşılayabilecek özelliklere sahip olduğu gibi ziyaretçilere doğa ile içiçe, ekonomik ve konforlu bir tatil geçirme imkânı da sunmaktadır. Kitle turizminden çok bireysel turizme doğru tercihlerini kullanan kampçı ve karavancılar, aynı zamanda yerel halkın örf, adet ve folklörünü yakından tanıma fırsatına sahip olarak ziyaretlerini tekrarlamak istemektedirler. Kamp ve karavan turizmini destekleyen işletmeciler açtıkları modern kampingler ile bölgelerinde katma değer yaratarak, ülke turizmine ve yöre halkına önemli hizmetler sunmaktadırlar. Türkiye kamp ve karavan turizmi açısından vazgeçilmeyen ve mutlaka ziyaret edilmesi

gereken ülkeler arasındadır[3]. Ancak T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sitesinde sağlık ve termal turizmi, yayla turizmi, av turizmi, golf turizmi, yat turizmi, ipek yolu turizmi, hava sporları, akarsu-rafting turizmi, kuş gözlemciliği, kış turizmi, mağara turizmi, kongre turizmi, gençlik turizmi, botanik turizmi, inanç turizmi, dağcılık, su altı dalış turizm türleri arasında tanımlanmakla beraber kamp ve karavan turizmi bu sınıflandırma içinde yer almamaktadır[4]. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2023 stratejileri arasında da kamp ve karavancılığın gelişimi ile ilgili herhangi bir stratejiye yer verilmediği söylenebilir[5].

Türkiye'de doğrudan kamp ve karavan turizmiyle ilgili araştırmalara pek rastlanmamakla beraber dolaylı olarak alternatif turizm, eko turizm, sürdürülebilir turizm kapsamında yapılan araştırmalarda sıklıkla kamp ve karavan turizmine yer verilmektedir. Bu çalışmalarda; kamp alanlarının özellikleri, çekicilikleri, alternatif turizm çeşidi olarak kamp ve karavan turizmi, sağlık ve spor turizmi içinde kamp ve karavancılık, kamp ve karavan turizminin doğaya ve insana katkıları, Türkiye'nin kamp ve karavan turizmi için elverişliliği gibi konular üzerinde durulmaktadır (Yılmaz, 1995; Çontu, 2006; Altanlar, 2007; Sarı, 2007; Ulusan, 2009; Akpınar ve Bulut, 2010; Tetik, 2012). Kamp ve karavan turizmi, diğer turizm türlerine göre insana daha fazla doğayla baş başa kalma imkânı sağlamaktadır. Özellikle, doğal güzelliklerden yararlanmak isteyen turistler için geliştirilmiş bir turizm türüdür. Bu turizm türü, Türkiye'de 1980'li yıllarda fazla gelişmemekle beraber günümüzde eko turizmin ve sürdürülebilirliğin gündeme gelmesi ile önem kazanmaya başlamıştır (Altanlar, 2007: 97). Türkiye'de 1980'li yıllarda kampçılık yaygın olmamakla birlikte sosyal turizm kapsamında bir takım uygulamalarına rastlamak mümkündür. Zira o dönemlerde Türkiye'de sosyal turizm uygulamaları az da olsa gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki T.C Turizm Bankası A.Ş.'nin 1975 – 1984 yılları arasında gerçekleştirdiği tatil kredisi uygulamasıdır. Bunun dışında T.C. Turizm Bankası kurulduğu tarihten 1987 yılı sonuna kadar otel, motel, tatil köyü, kamping, yat limanı ve seyahat acentalarından oluşan işletmeleri ile sektörde öncü görevini başarıyla yürütmüştür. Banka, hem işletmecilik faaliyetlerini turizm

[3] http://www.kampkaravan.org.tr/ (Erişim Tarihi: 20.09.2013)
[4] http://www.kultur.gov.tr/TR,23265/turizm-cesitleri.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)
[5] http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0 (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

tesisleri kurarak sürdürmüş hem de sektördeki yatırımların teşviki için mali destek sağlamıştır. Turizm Bankası tarafından işletilen işletmeler arasında Kemer- Kızıltepe Kamping (1980 – 1988) ve Beldibi Kamping (1984 – 1988) de bulunmaktadır (Önen, 2000: 92).

Dünyada kamp ve karavancılık, turizm pastasından oldukça yüksek pay alırken coğrafi konumu, farklı topoğrafyasıyla, iklim ve toprak yapısı zengin Türkiye, bu pastadan hak ettiği payı alamamaktadır. Bunun yanısıra Avrupa, Amerika, Avustralya, Hırvatistan gibi kamp ve karavan turizminin geliştiği ülkelerde tesis sayısı, toplam geceleme sayısı, ulusal ve uluslararası ziyaretçi sayısı, ziyaretçilerin demografik özellikleri, kamp ve karavan turizminin yıllık cirosu, kişi başına günlük harcama gibi pek çok veriye ulaşmak mümkündür. Ancak Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı dışında herhangi bir kuruluş kamp ve karavan endüstrisi ile ilgili istatistik tutmamaktadır. Tutulan istatistikler; belediye belgeli kamping tesis sayısı, kampinglere gelen ve geceleyen kişi sayısı, ortalama kalış süresi ve bu sürenin ülkelere göre dağılımından oluşmaktadır[6]. Bunun dışında toplam ciro, günlük harcamalar, ziyaretçi profilleri ile ilgili herhangi bir veriye ulaşılamamaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığının istatistikleri oldukça kısıtlı olmakla birlikte kampingler genel olarak ele alınıp karavan parklarla ilgili ayrıca bir istatistik tutulmamaktadır. Türkiye'de kampingler Turizm belgeli ve Belediye belgeli olarak sınıflandırılmaktadır. Tablo 1'de 2007 ve 2012 yılları arasında Türkiye'deki konaklama tesis sayıları verilmektedir.

Tablo 1. Tesis Türlerine Göre Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesisi

TESİS TÜRÜ	***2007***	***2008***	***2009***	***2010***	***2011***	***2012***
Otel	4 569	4 568	4 595	5 730	5 575	5 601
Motel	309	308	298	343	326	323
Pansiyon	2 085	2 078	2 108	2 931	2 818	2 893
Tatil Köyü	23	22	24	30	27	27
Kamping	**54**	**54**	**55**	**105**	**101**	**101**
Kaplıca	33	34	35	46	46	43

[6] http://sgb.kulturturizm.gov.tr/TR,50930/istatistikler.html (Erişim Tarihi: 04.11.2013)

TOPLAM	7 073	7 064	7 115	9 185	8 893	8 988

Kaynak: T:C Kültür ve Turizm Bakanlığı[7]

Türkiye'de belediye belgeli tesislerinin envanteri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından üç yılda bir tutulmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, bunun sebebi olarak tesis sayılarında her yıl büyük artış ve azalışların yaşanmaması, personel sirkülasyonu ve yetersizliği, verilerin il müdürlükleri, belediye ve zabıtalardan oluşan bir dizi bürokratik sırayı takip ederek bakanlığa ulaşması ve dolayısıyla, zaman kaybının yaşanmasını göstermektedir. Aslında, yıl bazında tesis sayılarında önemli oranda artış ve azalışlar gerçekleşmezken 2009 yılına göre 2010 yılında kamping tesis sayılarının birden artış göstermesi envanter sayımının 2010 yılında tutulmasından kaynaklanmaktadır. Yıllık güncellemeler ise ancak tesislerin açılış ve kapanışlarını özel olarak bakanlığa bildirmeleri ile envantere yansımaktadır. 2012 yılı verilerine göre toplam konaklama tesisleri içerisinde en büyük oranı oteller oluştururken, kampingler %1,12'lik küçük bir oranı oluşturmaktadır. Ayrıca, kampinglerin pansiyon, motel ve otel konaklama tesislerine göre daha az sayıda olması kamp ve karavan turizminin Türkiye'de henüz gelişmediğini göstermektedir. Türkiye'nin yakın mesafede iklim, doğal kaynak ve kültürel miras çeşitliliği göstermesi kamping alanlarının da farklı bölgelere yayılmasına neden olduğu söylenebilir. Kampingler, Marmara Bölgesi (37) başta olmak üzere Ege Bölgesi (36), Akdeniz Bölgesi (14), Orta Anadolu (9) ve Karadeniz Bölgesinde (5) faaliyet göstermektedir[8]. Tablo 2'de kampinglerde geceleme sayısı diğer tesislerle karşılaştırılmıştır.

Tablo 2. Belediye Belgeli Tesis Türlerine Göre Tesise Geliş ve Geceleme Sayısı-2012

TESİS TÜRÜ	***TESİSE GELİŞ SAYISI***	***GECELEME***
Otel	17 288 009	41 237 996
Motel	585 182	1 117 433
Pansiyon	3 939 942	7 386 111

[7] http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

[8] http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

Tatil Köyü	175 683	215 399
Kamping	**400 516**	**644 447**
Kaplıca	248 949	563 149

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı[9]

Denetim yetersizliğinden dolayı kampinglerin hizmet standartlarının düşük olması, kamp harita ve broşürlerinin olmaması, tanıtımın yetersizliği, karavan sahibi yabancı turistler için gümrük mevzuatındaki engeller, karavan parklarının yetersizliği, karavanlara uygulanan özel tüketim vergi (ÖTV) oranlarının yüksek olması, yabancıların karavanlarını Türkiye'de altı aydan fazla bırakmalarını engelleyen mevzuat (Ötügen, 2010) gibi sebepler Türkiye'de kamp ve karavan turizminin gelişmesini engellemekte dolayısıyla, kampinglere geliş ve geceleme sayılarının otel, motel, pansiyon gibi tesislere göre düşük olmasına neden olmaktadır. Tablo 3'de belediye ve turizm işletme belgeli tesislere göre tesise geliş, geceleme sayıları ile ortalama kalış süreleri verilmektedir.

Tablo 3. Belediye ve Turizm Belgeli Kampinglerde Geliş Sayısı, Geceleme ve Ortalama Kalış Süresi-2012

	Tesise Geliş Sayısı	***Geceleme***	***Ortalama Kalış***
Belediye Belgeli	400 516	644 447	1,6
Turizm İşletme Belgeli	37 715	73 230	1,9

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı[10]

Tablo 3'de Turizm İşletme ve Belediye Belgeli Kamping Tesisleri karşılaştırıldığında tesise geliş sayısı ve geceleme sayılarında büyük farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu farkın turizm işletme belgeli kamping alanlarının, belediye belgelilere göre daha az olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim 2013 yılında Türkiye'de turizm işletme belgesine sahip 5 adet kamping mevcuttur. Bu kampingler:

- Ataköy Turistik Tesisleri – İstanbul, Bakırköy
- Boğaz Motel ve Kamping – Antalya, Manavgat

[9] http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

[10] http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9857/isletme-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

- Garden Kamping Restaurant – İzmir, Selçuk
- Kum Otel ve Kamping – Çanakkale, Ecebat
- Tezel Kamping–Düzce, Akçakoca'dır[11].

Türkiye'de konaklama tesislerine turizm işletme belgeleri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilirken, belediye belgeleri mahalli idarelerce verilmektedir. Dolayısıyla, işletme belgesi alma standartlarının daha yüksek olması ve bu standartların sürekliliği için denetimlerin gerçekleştirilmesi, kamping tesislerinin büyük çoğunluğunu belediye belgesi almaya yöneltmektedir. Bunun yanı sıra kamp ve karavan turizmi açısından gelişmiş ülkeler arasında bulunan Avustralya'da 2011 yılında sadece yerli turistlerin kampinglerde ortalama kalış süresi 6 gün iken (Tourism Research Australia, 2012: 1) Türkiye'de bu rakamın 2 gün olması Türkiye'nin bu turizm türü açısından henüz yeterli gelişimi sağlayamadığını göstermektedir. Tablo 4'de ülkelere göre tesise geliş, geceleme sayısı ve ortalama kalış süreleri verilmektedir.

Tablo 4. Ülkelere Göre Türkiye'deki Belediye Belgeli Kampinglere Geliş Sayısı, Geceleme ve Ortalama Kalış Süresi – 2012

ÜLKE	***TESİSE GELİŞ SAYISI***	***GECELEME SAYISI***	***ORTALAMA KALIŞ SÜRESİ***
Almanya	3 449	4 369	1,3
A.B.D	3 288	3 659	1,1
Polonya	2 293	4 723	2,1
Romanya	1 899	2 436	1,3
İngiltere	1 551	1 977	1,3
Avustralya	1 480	2 049	1,4
Rusya Fed.	585	1 834	3,1

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı[12]

[11]http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9579/turizm-tesisleri-islemleri.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

[12] http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

Tablo 4'e göre Almanya'dan kampinglere geliş sayısı diğer ülkelere göre daha fazladır. Ancak Rusya'dan geliş sayısı Almanya'ya göre daha az olduğu halde geceleme sayısının fazla olması ortalama kalış süresini arttırmaktadır. Ayrıca, 2012 yılında işletme belgeli kampinglere yabancı turist geliş sayısı (31.024), yerli turistlere (6.691) göre daha fazladır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bu durum, işletme belgeli tesislerin yurt dışı tanıtım olanaklarının daha fazla olması, acenta ve fuarlar vasıtasıyla daha sık tanıtımlarını yapmalarına bağlanmaktadır. Karavan sahibi yabancı turistlerin, Türkiye'de gümrük uygulamaları ve ulaştırma imkânları açısından bir takım engellerle karşılaşmaları da kampinglere olan talebi düşürmektedir. Bu uygulamalar arasında, yurt dışı bağlantılı feribot seferlerinin olmaması ve yabancı kampçıların karavanlarını Türkiye'de 6 aydan fazla bırakmalarına izin vermeyen kısıtlamalar sayılabilir[13].

Buraya kadar yapılan açıklamalara bağlı olarak, uzun yıllar geleneksel turizm kapsamında yer alan ve beslenen kamping ve karavan turizminin günümüzde doğanın korunması ve kullanılmasını ön gören alternatif bir turizm türü olduğu ileri sürülebilir (Korkmaz, 2001: 37). Çünkü sunumunda doğaya dayalı, doğayı koruyan ve öznel bir yaklaşım barındırır. Bu özelliğine bağlı olarak kamping karavan turizmi gerek Dünyada gerekse Türkiye'de kıyı bölgeleri, kültürel mirasa sahip bölgeler, dağlık alanlar, yaylalar ve kırsal bölgelerde gelişmiştir. Ancak kamping ve karavan turizminin çok az yatırım ve mümkün olduğu kadar doğal sunumla gerçekleştirilmesine rağmen bir takım temel ihtiyaçları karşılanması gerekmektedir. Ulaşım, yiyecek içecek, konaklama bu destekleyici hizmetler arasında yer alır. Bu bağlamda özellikle, doğal ve kültürel çekicilik unsurlarına sahip bölgelerde, bilinçli doğaseverler turistler için çağdaş bir kişinin seyahat sırasında asgari ihtiyaçlarını belli kalite ölçütlerinde sağlayan karavanlar, uygun alternatif konaklama çeşitlerinden biri olarak ele alınabilir.

[13] http://www.ukf.org/Bizden.aspx?BizdenID=21 (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

İkinci Bölüm

Alternatif Bir Konaklama Çeşidi: Karavanlar

1. Karavancılığın Gelişimi

Turizmde farklı işletmelerde üretilen mal ve hizmetlerin sunumu esastır. Konaklama işletmeleri bu bakış açısıyla turizmin statik en önemli bileşenini oluşturur. Bilindiği gibi, konaklama işletmelerinin temel fonksiyonu seyahat eden kişilerin geceleme/barınma ihtiyacını karşılamaktır (Kozak ve Bahçe, 2009: 72). Konaklama işletmeleri, kendi içinde otel, motel, tatil köyü, pansiyon, yüzer tesisler, kamping gibi farklı çeşitlere ayrılmaktadır (Kozak vd., 2010: 52-53). Bugün, geleneksel konaklama işletmeleri dışında pek çok konaklama çeşidi de turistler tarafından tercih edilmektedir. Post modern turist, bir taraftan son yıllarda kitle turizminden turistlere daha esnek ve anlamlı deneyim sağlayan alternatif turizm türlerine doğru kayarken, diğer taraftan tatili süresince tek bir destinasyona bağlı kalmadan farklı çekim merkezlerinde deneyimlerini zenginleştirmek istemektedir. İşte bu bağlamda, karavanlar ve yüzer oteller (kruvaziyerler) mobil (hareket) özelliği ve ekonomik tatil seçeneğiyle otel, motel, pansiyon gibi geleneksel konaklama modellerine bir alternatif olarak öne sürülebilir.

Göçebe kültürünün değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilecek nitelikte hafif, taşınabilir ve hem malzeme hem planlama açısından esnek olan yapı anlayışı, günümüzde uygulama ve kullanım şekilleri açısından karavanların temellerini oluşturmaktadır (Akgül, 2006: 21). Karavanlar, direk olarak motor ve vites sistemi olan bir şasi üzerine oluşturulmuş kendi kendine ilerleyebilen portatif konaklama birimi olarak tanımlanmaktadır. Şasi üzerine oturtulan bu portatif yapı, otomobil tarafından da çekilebilir (Davidson, 1973: 4). Bir başka tanıma göre karavanlar, mobil konut içerisine dahil edilerek, bir araç vasıtasıyla taşınabilen veya kendisi araç olan sürekli ve kalıcı olmayan konut tipi olarak adlandırılmaktadır (Tuncel, 2007: 11). Nitekim mobil konut kavramı, insanların barınma ve korunma amacıyla kurdukları evlerin kimi zaman teknik imkânsızlıklar ve göçebe kültürünün gereği olarak sabit olamaması, kimi zaman da gezi

gibi insanların değişik ihtiyaçlarına uygun olarak hareket edebilen seyyar, kolay yer değiştirebilen, hareketli evlere ihtiyaç duyması sonucu oluşmuş bir kavramdır (Tuncel, 2007: 182-183). Turistik amaçla üretilen karavanlar; gezme, kamp yapma ve uzun süreli konaklamalar için özel olarak üretilmiş kamp aracıdır (UKKF, 2011: 3). Rekreasyon amaçlı araçlar, uygun sistemlere ve temizlik tesisatlarına bağlandığında bir barınak için gerekli ihtiyaçları sağlayacak kendi kendine yeten birimlere sahiptir (Davidson, 1973: 4). Karavan, oyuncak evlerdeki mekânlar gibi minyatür tertibatlara sahiptir, sıcak bir araba kadar rahattır ve özgürlüğü temsil etmektedir (Smithson ve Smithson, 1970: 117).

Karavanların tarihi çok eski dönemlere kadar uzanmaktadır. Motorlu ilk karavan, 1897 yılında Paris'te Jeantaud tarafından, o zamanki Rus Çarı'nın amcası Prens Oldenburg için yapılmıştır. Yaklaşık 30 km/saat hız yapabilen bu karavan 30 Beygir gücünde ve buhar ile çalışmaktaydı. Ancak ilk gezi amaçlı karavanın kullanımı motorlu karavanın üretiminden daha eski bir döneme rastlamaktadır. Bu karavan bir çift öküz tarafından çekilmektedir. Karavan ile turistik amaçlı ilk geziye çıkan kişi, Albert Gölü'nün de kâşifi olan İngiliz Sir Samuel White Baker'dır. 1878 yılında İngiltere'den altı aylık bir gezi için yola çıkmıştır (Ötügen, 2010). "Earl Travel" adındaki karavan, 1913'te üretilen Dünyanın en eski çadırsız yolculuk karavanı olarak kabul edilmektedir (Siegal, 2002'den aktaran Akgül, 2006: 24). 1936 yılında karavan endüstrisi Amerika'nın en hızlı büyüyen endüstrisi olarak rapor edilmiştir (Davidson, 1973: 6-8). Savaş zamanında karavanlar, açıkça düşük standartlı konut birimleri haline gelmiştir. Bu dönemde karavanlar savaş dönemi kullanımı için konut açığının ucuz yoldan kapanmasını sağlamıştır. İkinci Dünya Savaşından sonra karavanlar tekrar tüm halk tarafından ulaşılabilir olmuştur. Arz, savaş sonrası artan ihtiyacı karşılamaya başlamıştır ve insanlar konutlarını ihtiyaçtan değil isteklerine göre seçmişlerdir (Davidson, 1973: 14-15). 1955'ten sonra barınma dışındaki amaçlar için üretilen karavanlarda artış görülmüştür. Karavanlar, motel amaçlı da kullanılır olmuştur (Davidson, 1973: 18). Ayrıca, bu dönem bu ürünlerin iç ve dış tasarımında değişikliklere gidildiği dönemdir. Sürekli konut olarak kullanılan mobil evler ve gezi amaçlı kullanılan karavanlar 1950-1960'lı yılarda tasarım ve büyüklük açısından farklılık göstermeye başlamıştır. Gezi süresince ya da kısa zamanlı ev olarak kullanılan gezi karavanlarına örnek kamp karavanlarıdır (Gürtekin, 2011: 133). Karavanlar, 1920'lerden bu yana farklı formlarla

turizmde kullanılmaktadır. Günümüzde ise tatil amaçlı kullanılan karavanlar modern tasarım ilkeleriyle, teknik ve malzeme olanaklarıyla, mikro dalga fırından uydu sistemine kadar pek çok teknolojik özellikle donatılmaktadır (Gürtekin, 2011: 94).

2. Karavanların Genel Yapısı ve Özellikleri

"Karavanlar, yaşamsal fonksiyonlara minimum ölçülerde cevap verebilecek yatak, mutfak, duş, tuvalet ve oturma birimi donanımlarına sahip, motorlu araç standart ölçülerine uygun, hareketli yaşam mekânlarıdır". Genellikle dilediği yerde konaklamayı seçenlerin tatil aracı olan karavanların alternatif konaklama şekli olarak da kullanımı yaygındır (Altan, 2007: 37). Gezme, kamp yapma ve uzun süreli konaklamalar için özel olarak üretilen kamp araçları olan karavanlar, çekme karavan ve otokaravan olmak üzere iki gruba ayrılır (UKKF, 2011: 3).

Çekme Karavanlar: Bir çekici aracın arkasına bağlanarak çekilen romörk şeklindeki karavanlardır. Bu tür karavanları çekebilmek için karavanın büyüklüğüne göre uygun güçteki araçlara ihtiyaç vardır. Seyahatlerde araç karavandan ayrılarak bağımsız olarak çevre gezilerinde kullanılabilir. Türkiye'de çekme karavanlar 750 kg'dan hafif ve 750 kg'dan ağır olarak iki sınıfa ayrılır ve birinci grup karavanlar ruhsatsız, ikinci grup karavanlar ruhsat ile karayollarında kullanılabilir.

Otokaravanlar: Kendi kendine hareket edebilen ve iç düzeni kamp yapmaya elverişli olarak tasarlanan kendinden motorlu kamp taşıtlarıdır. Otokaravanlar tek parça halinde olup kapalı kasa panelvanların içine, kamyonetlerin arkasına, özel yapılan kasa içine ya da otobüs kasalarının içine tasarlanabilir. Yapıldığı araçlar dikkate alınarak, otokaravanların yetkili mühendislik firmalarınca tadilat projeleri çizilir ve otokaravanlar trafik dairesi tarafından tasdik edildikten sonra karayollarında kullanılabilir.

'Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikler Yönetmeliği' otokaravanları;

> "*…asıl fonksiyonları müşterilerin karayollarında seyahat ve geceleme ihtiyaçlarını sağlamak olan, bu hizmetlerin yanında yeme – içme için yardımcı ve tamamlayıcı üniteleri de bünyesinde bulunduran en az iki yatak*

kapasiteli araçlardan oluşan gezici konaklama tesisler'' olarak tanımlanmaktadır[14].

Avrupa Karavan Federasyonuna üye ülkelerin çekme ve motor karavan sayıları aşağıda gösterilmektedir[15].

Tablo 5. Ülkelere Göre Çekme ve Motor Karavan Sayıları – 2012

Ülkeler	***Çekme ve Motor Karavan Sayıları***
Almanya	1 330 000
Fransa	1 197 800
İngiltere	699 000
Hollanda	551 000
İtalya	263 300
İspanya	360 000
İsveç	344 600
Danimarka	157 000
Finlandiya	115 300
Belçika	107 000
Norveç	85 700
İsviçre	68 100
Avusturya	57 800
Portekiz	27 300
Slovenya	13 700
Diğer	45 000
Toplam	**5 422 600**

Dünyada karavan turizminin gelişmiş olduğu ülkeler arasında bulunan Almanya, karavan üretiminde ilk sıradadır. Ancak Almanya üretimde birinci sırada yer almasına rağmen Türkiye'den en fazla karavan ithal eden ülkelerden biri konumundadır (Şenol, 2008: 495). Bu da ülkedeki karavan talebinin fazla olması ile açıklanabilir. Avrupa'da karavan sayıları ile ilgili net rakamlara ulaşmak mümkün iken Türkiye'de karavanlar

[14]http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/mev/mev_yon/ty_ve_is_nit_nakli.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2013)
[15] http://www.e-c-f.org/index.php?id=26 (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

özel amaçlı taşıt sınıflandırması içinde itfaiye, cankurtaran, zırhlı araçlarla birlikte yer almaktadır. Bu nedenle karavan sayılarıyla ilgili net bir rakama ulaşılamamakla beraber tablodaki rakamların çok gerisinde olduğu bilinmektedir. Türkiye'de karavan turizminin gelişmemesinin bir nedeni de karavan talebinin yetersizliğidir. Talep yetersizliğinin en önemli nedenlerinden biri ise karavanların vergi oranlarının yüksek olmasıdır. Ancak motorlu karavanların özel tüketim vergisinin yüksek olmasına rağmen çekme karavanların motorsuz olması bu tür karavanları vergiden muaf kılmaktadır[16].

Karavancılığın geliştiği ülkelerde karavanların ülke ekonomisine katkısı da yüksektir. Örneğin, Avustralya'da toplam turizm gelirlerinin %25'ini karavancılık sektörü oluşturmaktadır. Karavanların üretim, satış ve teknik hizmetlerinin bu orana katkısı oldukça yüksektir (Caldicott, 2011: 13). Karavanlar, turizmde yatak kapasitesini arttıran bir unsurdur. Örneğin, 2010 yılında Avustralya'da karavan üreticileri turizm pazarına 50 000 yeni yatak kazandırmıştır. (Caldicott, 2011: 15). Bazı ülkelerde karavanların geçici konaklama şekli dışında sürekli konut olarak kullanımı da yaygındır. Örneğin, Kanada'da geçmişte sadece geçici konutlar olarak kullanılan karavanlar, zamanla ev için gerekli olan mutfak, banyo gibi tesisatlar eklenince ve boyutları büyüyünce devamlı konut olarak da kullanılmaya başlanmıştır (Drury, 1972: 5).

Türkiye'de karayollarının belirlediği uzunluk, genişlik ve yükseklik standartları dışında karavanlarla ilgili tasarım ve üretim standartlarını koyan ve bunları denetleyen bir kurum bulunmamaktadır. Karayolları kurallarına göre karavanların genişliği maksimum 250 cm, uzunluğu ise otokaravanlarda 1160 cm, çekme karavanlarda 800 cm'dir. Avrupa'da geçerli olan bu kurallara Türkiye'de de uyulmaktadır. Karavan yükseklikleri ise karayolları köprü geçişleri gözönüne alınarak maksimum 420 cm olarak belirlenmiştir (Gürtekin, 2011: 179). Karavanlar, seri ve siparişe yönelik olarak iki şekilde üretilmektedir. Avrupa'da karavan talebinin fazla olması seri üretimi olanaklı kılarken Türkiye'de talep yetersizliğinden dolayı seri imalattan çok siparişe yönelik üretim gerçekleşmektedir (Gürtekin, 2011: 161). Bu nedenle, karavanlar oldukça farklı ölçü ve modellere sahiptir (Altan, 2007: 38). Karavanlar taşıyacakları yolcu sayısına göre standart ölçülerde imal edilirler. Kullanıcılar için uzun süreli bir konut işlevi

[16] http://www.ukkf.org/SSS-Detay.aspx?SSS=3 (Erişim Tarihi: 04.11.2013)

önermekte olan karavanların, iç hacimleri de minimum boyutlarda tasarlanır (Gürtekin, 2011: 179).

Karavanlar sadece araç üstünde taşınan tek bir odadan ibaret olmayıp, yaşam odası, mutfak, tuvalet, banyo, uyuma bölümleri gibi standart konutların içerdiği her türlü konfor ve düzene sahip konutlar şeklinde tasarlanmaktadır (Tuncel, 2007: 181). Televizyon, klima, mikro dalga fırın gibi teknolojik alternatifleri de sunan karavanlar, evden uzak olmasına rağmen ev rahatlığını sağlar (Timothy ve Teye, 2009: 198). Karavanların iç mekân tasarımında kullanıcının güvenliği de gözönünde bulundurulmalıdır. Örneğin, mobilyalarda güvenlik için sert, keskin kenar ve köşeler kullanılmamalıdır (Gürtekin, 2011: 182). Karavanların içi kullanım amacına, kişi sayısına ve ihtiyaca göre istenilen şekilde dekore edilebilir. Aslında, tekerlekli konut sayılabilecek karavanlar, bir konaklama tesisindeki tüm donanıma minimum ölçekte sahiptir (Altan, 2007: 38). Karavanlarda mekânın her metrekaresi değerlidir. Tüm donatı elemanları sabit ama çok fonksiyonlu olarak tasarlanmıştır (Gürtekin, 2011: 206). Geleneksel otellerle karşılaştırıldığında karavanlarda içeriyi dışarıdan ayıran perde oldukça inceltilmiştir. Çok sert hava koşullarına rağmen kişi kendini sürekli dış mekânın sınırında görmektedir (Tetlow, 1999: 175).

Karavan tasarım kriterleri arasında yer alan en önemli noktalardan biri de o tasarımın ne kadar çevreci olduğudur. Rüzgâr tribünleri, güneş enerjisi sistemleri gibi doğal enerji kaynakları hem çevre dostu hem de ekonomik kaynaklardır (Altan, 2007: 138). Karavanlarda enerji;

- Akü,
- Dışarıdan alınan şehir elektriği,
- Rüzgâr ve güneş enerjisi jeneratörleri yardımıyla üç farklı şekilde sağlanabilmektedir.

Günümüzde daha verimli enerji kullanımı ve çevresel duyarlılık gibi sebeplerle hibrit karavan projeleri geliştirilmektedir. Hibrit, diğer adıyla yeşil karavanlar, çevre dostu malzeme ve aksesuarları içerir. Döşemelerinde kullanılan hafif malzemelerle araç ağırlığını optimum seviyede tutar. Ayrıca, hibrit (melez) motorları sayesinde filtreleri

güçlendirerek yakıt tüketimini azaltır. Hibrit karavanlar, güneş enerjisi ve elektrik motoru kullanımı nedeniyle ekolojik konaklama imkânı sağlar[17]. Yeterli sayıda ilave edilen güneş panelleriyle karavanların dışarıdan herhangi bir elektrik almasına gerek kalmadan bir günlük enerji ihtiyacı karşılanabilmektedir. Ülkemizde, elverişli iklim şartları nedeniyle enerjisini tamamen güneş panelleriyle güneşten ve rüzgâr jeneratörüyle rüzgârdan sağlayan ve su ihtiyacını yağmur sularını depolayarak gideren bir karavan üretmek mümkündür (Gürtekin, 2011: 186-187).

Dünya'da karavanların taşıması gereken standartlar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Teknik donanımları da diğer araçlara göre farklılık gösterir. Bu konuda belirli standartları olan ülkelerin başında karavanların yaygın olarak kullanıldığı İngiltere gelmektedir. Örneğin, İngiltere'de 2012 yılından itibaren dizel motorlu ve 2,5 tondan ağır karavanlara emisyon standartı zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca, karavanlarda duman dedektörü bulunmak zorundadır (Enternasyonal Kamp ve Karavan Federasyonu [F.I.C.C] 2010: 55).

Türkiye'de işletmecilik esaslarına göre otokaravanların sahip olması gereken özellikler Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliğinde açıkça belirtilmektedir[18]. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Yatak bölümünde; çarşaflı yatak, kılıflı yastıklar, mevsimlik battaniye ve elbise dolabı,
- Oturma bölümünde; hareketli kanepe, yemek masası ve sandalyeleri, tül ve kalın perde,
- Mutfakta fırın veya ocak ve yeterli mutfak gereçleri,
- Lavabo ve duş tertibatı, soğuk ve sıcak su,
- Tuvalet ve temizlik malzemeleri,
- En az 50 litrelik atık su deposu ve boşaltma sistemi,
- En az 50 litrelik temiz su deposu,
- Kapaklı ve öğütücülü çöp kutuları,
- PVC taban kaplama ve halı döşeme,
- Klima ve iki adet orta boy yangın söndürücü,
- Radyo'dur.

[17] http://www.civd.de/en/caravaning/environment/green-caravanning/ (Erişim Tarihi: 07.12.2012).

[18] http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/mev/mev_yon/ty_ve_is_nit_nakli.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

Karavanlar sahiplerine sorumluluk, bütçeyi düşünme, tamir işlerini deneyimleme gibi durumları sunmaktadır. Bunun dışında alanyazın, karavan seyahatini tercih eden kesimin dışa dönük ve bağımsız olduğunu belirtmektedir. Bu kişiler kendinden ve toplumdaki yerlerinden emindirler. Statü ve itibar hiyerarşisiyle desteklenmeye ihtiyaçları yoktur, sosyal veya mesleki pozisyonlarını yükseltmek için uğraşmazlar (Drury, 1972: 9).

3. Karavan Alanları

Amerika Birleşik Devletleri, Kanada gibi Kuzey Amerika ülkelerinde genellikle sürekli kullanıma yönelik olan karavan kampları, Avrupa ülkelerinde ve Türkiye'de turizm sektörü içinde kısa süreli kamping alanları olarak hizmet vermektedir. Türkiye'de karavanlar kısa süreli alternatif tatil amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle mevcut karavan parkları (alanları) da turistik bölgelerde bulunan kamping alanlarıdır (Gürtekin, 2011: 199-200). Kamping alanları çevre düzenlemeleriyle birlikte karavanlara park olanağı sağladıkları için genellikle alanyazında kamp ve karavan terimleri birlikte kullanılmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik Kampingleri; '*karayolları güzergâhları ve yakın çevrelerinde, deniz, göl, dağ gibi doğal güzelliği olan yerlerde kurulan ve genellikle müşterilerin kendi imkânlarıyla geceleme, yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor ihtiyaçlarını karşıladıkları en az on ünitelik tesisler'* olarak tanımlamaktadır[19].

Dünyada kampingler; büyüklüklerine, mülkiyetine, konumuna, sağladığı konaklama alternatiflerine, sunduğu aktivitelere göre farklılıklar göstermektedir. Amerika'da kampingler, ilkel (planlanmamış) ve ticari (organize) kamplar olarak iki gruba ayrılmaktadır. İlkel kamplar; plansız, tesis ve aktivitelerden yoksun, doğanın içinde ve daha çok maceraya yönelik olarak düşünülebilir. Bu kamp alanlarına at ile, yürüyerek ya da dağ bisikleti yoluyla ulaşmak mümkündür. İlkel kamplar özellikle avcılık, doğa yürüyüşü, balıkçılık aktiviteleriyle birlikte görülür. Bu kampingler genellikle ücretlendirilmez ancak bir takım yönetmelik ve mülkiyet kısıtlamaları söz konusudur.

[19] http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14518/turizm-tesislerinin-belgelendirilmesine-ve-niteliklerin-.html (Erişim Tarihi: 11.12.2013)

Bazı ilkel kamplar ise kamu arazileri üzerinde kâr amacı ile hizmet verir. Avrupa'da ilkel kamplarda mülkiyet söz konusu değildir. Kampçı özel mülkiyette olsa istediği her yerde kamp kurabilir. Planlanmış, ticari kamplar ise duş, sıcak su, elektrik gibi temel gereksinimler dışında tenis kortu, sauna, SPA, mini golf, yüzme havuzu, kafeterya gibi hizmetlerle de desteklenmektedir. ABD'deki kampların çoğu özel kişi ya da kuruluşlar tarafından işletilmektedir. Hatta franchaise olanları da mevcuttur. Amerika'da kampinglerin gecelik ücretleri 100 $ ile 150 $ arası değişmektedir (Timothy ve Teye, 2009: 227).

Kamp ve karavan turizminin yaygın olduğu Avustralya'da genellikle kampingler; konumuna, mülkiyetine ve büyüklüklerine göre sınıflandırılmaktadır. Konumuna göre rekreasyonel ve transit olarak sınıflandırılır. Mülkiyetine göre kampingler arazi sahibi tarafından ya da bir işletmeci tarafından da işletilebilir. Bunun dışında şirket, belediye gibi kuruluşlar tarafından sahip olunan park alanları belli bir süreliğine bir işletmeciye de kiralanabilir. Büyüklüklerine göre kampingler ise küçük (40 üniteden az), orta (40-200 ünite arası) ve büyük (200 ünite ve fazlası) kampingler olarak nitelendirilmektedir (Breen vd., 2006: 2-3).

Türkiye'de ise kampingler; transit, rekreasyonel, transit-rekreasyonel ve organizasyon kampingleri olmak üzere dört gruba ayrılır (Tanrıverdi, 1987; Gülez, 1983; Koç ve Şahin, 1999'den aktaran Topay ve Koçan, 2009: 118).

Transit Kampingler: Kısa süreli konaklama (1–3 gün) olanağı veren bu kampingler genelde kentlerin yakınlarında veya anayol kavşaklarında tesis edilirler. Transit kampingler alan ve yapısal anlamda dar kapsamlıdır.

Rekreasyonel Kampingler: Bu grupta temel amaç rekreasyon olduğundan, doğal güzellik ve özelliklere sahip yöreler (sahil, göl, akarsu, orman, tarihi kalıntılar) çevresinde, kentlerden ve ana yolların gürültüsünden uzak özel alanlarda tesis edilir. Konaklama süreleri daha uzundur (8 günün üzerinde). Yoğunluk ve günlük değişimler daha az, kullanım alanları ile ilgili standartlar daha yüksektir. Tedavi amaçlı kullanılan

şifalı sular ve kaplıcaların yakınlarında bulunan kampingler de bu sınıf altında ele alınabilir.

Transit-Rekreasyonel Kampingler: Rekreasyonel ve transit kampinglerin amaçlarını yapısında birleştirir, hem kısa ve hem de uzun süreli konaklama olanağı sağlar. Transit kampingler gibi genelde kentlerin yakınlarında veya anayol kavşaklarında tesis edilir.

Organizasyon Kampingler: İzciler, rehberler vb. organizasyonlar için kurulur. Genellikle, yaş grupları için farklı düzenlemeler yapılır.

Türkiye'de geçmişi sosyal turizme kadar uzanan kampingler, bu gün hala otel, motel gibi konaklama tesisleriyle kıyaslandığında daha ekonomik bir tatil seçeneği sunmaktadır. Nitekim kalabalık aileler tarafından tercih edilmesinin en önemli nedenlerinden biri olarak da ekonomik tatil seçeneği sayılabilir. Bunun yanısıra Türkiye'de kampinglerin daha çok rekreasyonel kampingler olarak sahil, göl, akarsu, orman ve tarihi kalıntılar çevresinde şehir merkezlerinden uzak yerlerde tesis edildiği görülmektedir.

4. Karavan Alanlarının Sağladığı Hizmetler

Karavan parkları (alanları) ya da kamping alanları ihtiyaç duyulan kişisel ve sosyal alanların oluşturulmasını sağlayan mekânlardır (Gürtekin, 2011: 199-200). Karavanların alt yapı ihtiyaçlarının karşılanması için temel gereksinimler; elektrik, su ve tuvalettir. Bu alt yapı gereksinimleri oldukça basit, ucuz ve kolay yoldan elde edilebilir niteliktedir. Nitekim kamping alanları da güvenli ve sağlıklı koşullarda konaklama imkânı dışında karavanlar için gerekli olan elektrik, temiz su bağlantısı, pis su tahliyesi gibi temel hizmetleri sağlar (Altan, 2007: 37-38).

Karavanlar, bir yandan doğayla iç içe olma imkânı sağlarken, diğer yandan turistlere ekonomik bir tatil seçeneği sunar. Kamp alanları doğal ve kültürel güzelliklerin yoğun olduğu plaj, dağ, kır, göl, av sahaları, temiz hava, bitki örtüsü, tarihi kalıntılar gibi özelliklerin yanında yatırımcılar tarafından ilave edilen tesislerle desteklenmektedir

(Şenol, 2008: 482). Yatırımcılar, kampçıların memnuniyetini arttırarak ziyaretlerini tekrarlamaları için tesislerinde bir takım aktiviteler de sağlayabilirler. Örneğin, spor etkinlikleri tatil sırasındaki en sevilen aktivitelerden biridir. Binicilik parkurları ve yüzme havuzu dışında mini golf sahaları, tenis kortu, basketbol ve voleybol sahaları kamplarda sağlanan spor etkinlikleridir. Bunların dışında turnuvalar, oyunlar ve diğer spor etkinlikleri kampçılara sosyalleşme ve aktif katılım imkânı tanımaktadır. Kültürel etkinlikler içinde sanat, tarihi eserler, mimari kalıntılar, etnografya sayılabilir. İyi düzenlenmiş etkinlikler turistleri aktivite ve eğlencelerin parçası olmaya teşvik eder. Ancak bütün bu etkinlikler düzenlenirken ziyaretçi profilini de göz önünde bulundurmak gerekir. Üçüncü yaş turistleri tatillerini daha çok bir program dahilinde geçirmeyi arzularken, genç gruplar daha aktif ve yeni deneyimlere daha açık olabilirler (Gračan vd. 2010: 82-86). Paylaşımların yaşandığı kamp ortamı bir yandan kampçılara toplumsal yaşamın farklı yönlerini öğrenme fırsatı sağlarken diğer taraftan doğayı koruyarak kullanmanın ve paylaşımın önemini hatırlatmaktadır (Şenol, 2008: 482).

Kampingler'de sağlanan konaklama alternatifleri ülkeden ülkeye ve kamp alanından kamp alanına farklılık göstermektedir. Kamp ve karavan turizminin gelişmiş olduğu ülkelerdeki kampingler, kampçıların temel gereksinimlerinin karşılanması ve aktiviteler dışında çeşitli konaklama alternatiflerini de beraberinde sunar. Avustralya'da kamp ve karavan konaklama endüstrisi 'Turist Park' endüstrisi olarak tanımlanmaktadır. Turist parklar; karavan, çadır, bungalov, lodges (ahşap kulübe), park kabin, tatil apartmanları, bunkhouses (baraka), chalet (dağ evi) gibi çeşitli konaklama alternatiflerini birlikte sunmaktadır (Breen vd., 2006: 1). Kanada'da özel olarak işletilen kampinglerin çoğu karavan ve çadırlara hizmet verirken, karavanlar ve parkuru sadece karavanlara hizmet sunar. Karavan ve çadırların dışında kabinler ve klübeler ise sezonluk ve aylık kiralama imkânı sunar. Kamping ücretleri 20 $ ile 50 $ arası değişmektedir. Kanada'da üyelik yapılarak kampinglerden yararlanma imkânı da mevcuttur. Bu tür üyelikler sezonluk ve aylık kiralamadan ziyade kısa süreli konaklamalar için uygundur ve önceden rezervasyon gerektirir. Kanada'da kampinglerde golf, balıkçılık, yaban hayatı izleme, doğa yürüyüşü ve bisiklet aktiviteleri en çok gerçekleştirilen aktiviteler arasındadır (Joint Industry, 2008: 9). İngiltere'de karavan parkları 'tatil park' olarak da adlandırılmaktadır. Özellikle, deniz kenarında konumlanan tatil parklar, karavan, çadır,

bungalov gibi çeşitli konaklama alternatifleri sunmaktadır. İngiltere'de çoğu tatil parklar eğlence hizmetlerini tek bir merkezde sunmaktadır. Bu tesislerde restoran, alışveriş, tiyatro ve animasyon gibi aktiviteler de bir arada bulunmaktadır. Pek çok kamping şehir merkezine yakın mesafede konumlandığı için kampçılara yürüyüş ve bisiklete binme imkânı sağlamaktadır. Ayrıca kampinglerde uyku tulumu, çadır gibi kamp malzemelerini kiralama hizmeti de sunulmaktadır[20].

Türkiye'de kampinglerde genellikle karavan, çadır ve bungalov konaklamaları bir arada görülmektedir. Ayrıca, bu konaklama alternatifleri ekonomik tatil imkânı da sağlamaktadır. Ülkemizde kitle turizmi yaz aylarında yoğunluk gösterirken kampinglerin doluluk oranlarının yüksek olduğu aylar; Eylül, Ekim, Şubat ve Haziran aylarıdır[21]. Kamp ve karavan turizminin mevsimlik yoğunlaşmadan ziyade her mevsim yapıldığı görülmektedir. Bunun nedeni olarak ise Türkiye'nin coğrafi konumu, farklı topoğrafyası, iklimi ve farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması gösterilebilir. Türkiye'de kampingler genellikle; büfe, soyunma kabinleri, duş, çeşme, gazino, yürüyüş parkurları, manzara seyir noktası, sıhhi tesis kompleksi, alışveriş ünitesi vb. hizmetleri sağlamaktadır (Güç, 2004). Türkiye'de işletme belgeli kamping alanlarının denetimi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Kampinglerin taşıması gereken özellikler ve vermesi gereken hizmetler Kültür ve Turizm Bakanlığının Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmeliğinde açıkça belirtilmektedir.

5. Karavan Alanlarının Standartları

Dünyada kampingler; büyüklüklerine, mülkiyetine, konumuna, sağladığı konaklama alternatiflerine, sunduğu aktivitelere göre ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ancak standartlar, sunduğu konaklama alternatifleri ve tesisler bakımından farklılık gösterse de çevre düzenlemeleri ve sağlık koşulları bakımından benzerlik göstermektedir. Dünyada çoğunlukla kamping alanlarında çadır ve karavan konaklamaları birlikte görülse de Hırvatistan, Kanada gibi karavan turizminin gelişmiş

[20] http://www.ukparks.com/camping-sites.asp (Erişim Tarihi: 20.09.2013)
[21] http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

olduğu ülkelerde karavan kampingler diğer kampinglerden ayrı olarak konumlandırılmaktadır.

Türkiye'de kampinglerde genellikle çadır, bungalov ve karavan gibi konaklama alternatifleri birlikte görülmektedir. Ancak son yıllarda karavanlar için ayrı kamping düzenlemeleri de yapılmaktadır. Buna örnek olarak Konya - Karatay ve Bursa - Nilüfer Belediyesinin girişimiyle tesis edilen karavan kamping alanları gösterilebilir. Ancak Türkiye'de otokaravan yatırım ve işletmelerinin işletme belgesi alabilmesi için en az on otokaravanın işletmeye girmesi gerekmektedir[22]. Dünyada kamp ve karavancılıkla ilgili organizasyonlar Enternasyonal Kamp ve Karavan Federasyonu (F.I.C.C.) tarafından yapılırken, Türkiye'de kamp ve karavancılığı destekleyen girişimler Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu (UKKF) ve Türkiye Kamp ve Karavan Derneği (TKKD) tarafından gerçekleştirilmektedir. Enternasyonal Kamp ve Karavan Federasyonu (F.I.C.C.), merkezi Belçika'da bulunan 39 ülkenin üyesi olduğu ve 4,5 milyon kampçı ve karavancıyı temsil eden bir federasyondur. Türkiye Kamp ve Karavan Derneği (TKDD) 1969'da F.I.C.C.'ye üye olmuştur ve 44 yıldır Türkiye'yi uluslararası düzeyde temsil etmektedir[23]. Enternasyonal Kamp ve Karavan Federasyonunun kampinglerle ilgili önerileri aşağıdaki gibi sıralanabilir (F.I.C.C., 2010: 16).

- Bitki örtüsünün sürekliliğinin korunması,
- İklim koşullarının uygun olması,
- Karavan ünitelerinin çevresinin çimlendirilmesi,
- Yağmur suyunun toprağa nüfuzunu sağlayan katmanın oluşturulması,
- Yeterli aydınlatmanın sağlanması,
- Konaklama ünitelerinin rüzgârdan korunması,
- Yeterli sayıda teknik elemanın istihdamı,
- Yedek parçasının mevcut olduğu malzemelerin kullanımı,
- Yerel mimariye ve doğaya uygun yapı malzemelerinin kullanımı,
- Çevreyle uyumlu bungalov, chalet vb. konaklama türlerinin tesis edilmesidir.

[22] http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/mev/mev_yon/ty_ve_is_nit_nakli.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2013)
[23] http://www.kampkaravan.org.tr/kampkitap.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

Türkiye'de kampinglerle ilgili yapılan yasal düzenlemeler, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığınca yayımlanan 'Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik' ile belirtilmiştir. Yasal düzenlemeler yapılırken Enternasyonal Kamp ve Karavan Federasyonu (F.I.C.C.) ile Türkiye Kamp ve Karavan Derneği'nin (TKKD) öneri ve tavsiyeleri de dikkate alınarak kamp alanlarının Dünya standartları seviyesinde olması gözetilmiştir (Şenol, 2008: 487).
Türkiye'de bir yatırımın 'kamping' adı altında turizm işletme belgesi alabilmesi için aşağıdaki standartları taşıyor olması gerekmektedir[24].

Çevre Düzenlemesi:

- Kamping alanı, iç ve dış güvenliğin sağlanabileceği şekilde çit, duvar, yeşillik gibi çevre düzenlemeleri sağlanarak aydınlatılır.
- Kamping alanı drene edilerek ağaçlandırılır ve boş alanlar çimlendirilir.
- Geceleme birimlerini rahatsız etmeyecek şekilde okuma, dinlenme, spor, eğlence, yeme, içme gibi amaçlar için gerekli düzenlemeler yapılır.
- Araç yolları, arazi ve iklim şartlarına uygun olarak toz kaldırmayacak şekilde düzenlenir.

Kapasite ve Kampçı Birimleri:

Kampçı ünitesi; çadır veya çadır-araba veya otokaravan veya bungalovdan oluşur. Her ünite ortalama üçer kişiliktir. Kampçı ünitesi başına hesaplanacak alan seksen metrekaredir. Bungalov üniteleri, en fazla üç yatak kapasiteli düzenlenerek toplam kampçı ünitesi sayısının yüzde yirmisini aşamaz. Ayrıca, bungalov ünitelerinde mutfak düzenlenmesi yapılamaz.

Giriş ve Müşterek Kullanım Tesisleri:

- Girişte otopark, resepsiyon, emanet ve telefon hizmeti verilen düzenleme yapılır.

[24] http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14518/turizm-tesislerinin-belgelendirilmesine-ve-niteliklerin-.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

Müşterek Kullanım Tesisleri:

- Konaklama alanının zemini kullanım amacına uygun olarak düzenlenir,
- Her on kampçı için en az bir kadın ve bir erkek tuvaleti, duş ve lavabosu, lavaboların yanında priz bulunur,
- Her on kampçı için en az bir adet çamaşır yıkama makinası ve ütüleme yeri bulunur,
- Her beş ünite için içinde en az bir yemek hazırlama, pişirme, bulaşık yıkama imkânı ile kilitli soğutucu dolaplar bulunan üstü kapalı bir mahal bulunur.

Kampçılara Sağlanan Hizmetler:

- Satış yeri,
- İlk yardım malzemeleri,
- Karavanların tuvalet ve atık su tanklarının boşaltılacağı uygun mahaller,
- Kampçı ünitelerine elektrik hizmeti,
- Kampçılara sıcak-soğuk kullanma suyu ve sağlıklı içme suyu hizmeti.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen kamping standartları dışında Türkiye Kamp ve Karavan Derneği de F.I.C.C'ye göre kampinglerle ilgili bir takım düzenlemelerde bulunmuştur. Bu düzenlemeler[25]:

- Kamp alanının karayoluna ve kent girişlerine yakın olması,
- Toplu taşıma araçlarıyla bağlantılı yolların olması,
- Yol durumunun asfalt gibi uygun fiziksel koşullarda olması,
- Kamp alanının doğal güzelliklere sahip alanlarda kurulması,
- Kamp alanında gölge alanı geniş olan ağaç türlerinin bulunması,
- Resepsiyonda internet hizmeti veya kablosuz internet ağının kurulması,

[25] http://www.kampkaravan.org.tr/kampkitap.pdf_(Erişim Tarihi: 20.09.2013)

- Kamp alanının bir planı, giriş-çıkış saatleri, bölgenin haritası, toplu taşıma araçlarının hareket saatleri, en yakın doktor ve eczanenin adresinin bulunduğu bir panonun resepsiyonda bulunması,
- Çekme karavanların çekici araçları için kamping alanı içinde park alanı tahsis edilmesi,
- Kamp alanında toplu eğlenceler, spor ve oyun için bir alanın ayrılması,
- Her on ünite için bir kapaklı çöp kutusunun bulunması,
- Yangın ihtimaline karşı gerekli önlemlerin alınması olarak sıralanabilir.

Bir kamp alanının ekolojik koşullar açısından taşıması gereken özellikler ise şöyle sıralanabilir (Sözen ve Şahin, 1988: 51-57):

- Eğim %2 ile %5 arasında olmalıdır. Bu eğim drenaj, yolların tesisi, çadırların kurulması ve karavanlar için idealdir.
- Ulaşım durumu iyi olmalıdır.
- Yüzey akışları, yarlar, yerler ve diğer topografik elemanların yanı sıra yüzey drenajının genel deseni de tanımlanmalıdır.
- İklim elemanları tanımlanmalıdır.
- Doğu bakarlı yamaçlar sabah güneşi almaları nedeniyle nemli yerleri daha erken kurur ve öğleden sonra gölgede kalır. Dolayısıyla, uygun bakı olabilir. Batı bakarlı yamaçlar çoğunlukla hakim rüzgâr yönünde sürekli esimi ve geç öğle sonrası rekreasyon etkinlikleri için akşam güneşi alır.
- Serin hava, nem, duman ve sis alçak ve çukurluk alanlarda toplanmaktadır. Ayrıca, bu tür alanlar nemli oldukları için zararlı hayvan ve böceklerin üremesi için uygun ortamlar oluşturur.
- Zararlı böcekler genellikle yüksek yerlerde daha az bulunur ve bu alanlar daha fazla rüzgâra maruz kaldıklarından daha kurudur.
- Alandaki açık su yüzeyleri başarılı bir kamping yeri için en değerli kaynaktır. Suya dayalı etkinlikler öncelikle suyun niteliğine, rüzgâra veya güneşe maruz oluşuna bağlıdır.
- Toprak koşulları, fosseptik sızıntı alanları, drenaj için zorunlu tesviye ve konstrüksiyon uygunluğu bakımından yeteneğinin tespit edilmesi için toprak derinlik ve tekstürünün araştırılması zorunludur. Uygun bir atık sistemine imkân

veren bir alanın yeteneği eğimin özelliğine, taban suyu derinliğine, ana kaya ya da diğer geçirimsiz tabakalara, toprağın geçirgenlik hızına ve yüzey drenajına bağlıdır.

- Bitki örtüsü kamp alanının en büyük kaynağıdır. Alanın potansiyel kullanımının doğru olarak anlaşılması için başlıca vejetasyon tiplerinin belirlenmesi gerekmektedir.
- Arazinin görsel niteliklerinin ve en iyi görüntülerin algılanabildiği yerler tespit edilmelidir.
- "Gelişim Alanları" kamp alanı için ihtiyaç duyulan tesisler bakımından belirlenmelidir.

Kampinglerin sağladığı hizmetlerde turistlerin istek ve beklentilerinin karşılanması önemlidir. Ancak bu isteklerin karşılanması tek başına yeterli olmayacaktır. Bunun yanı sıra çevrenin, turizmin önemli bir bileşeni olduğu da unutulmamalıdır. Zira Dünya'da kamping standartları belirlenirken çevre önemli bir unsur olarak gözetilmekte ve düzenlemeler de bu ana unsur dikkate alınarak gerçekleşmektedir.

Ekolojik dengenin bozulabileceği göz ardı edilip, doğayla iç içe olma arzusu adına, otellerin doğal güzelliklerin ve tarihi kalıntıların olduğu yere inşa edilmesi, insanları oraya çeken özelliklerin tüketilmesine, bunun sonucunda da taşıma kapasitesi sınırlarını zorlayan büyük kentlerde rastlanan betonlaşma gibi sorunların turistik bölgelere yansımasına neden olmaktadır. (Kılıçaslan, 1999). Bu nedenle, Frig Vadisi gibi hem kültürel mirası hem doğal güzelliğiyle her geçen gün ziyaretçilerin ilgi odağı haline gelen bölgelerde tarihi dokuya zarar vermeyecek ekolojik konaklama tesislerinin geliştirilmesi önemlidir. Eğer doğru uygulamalar geliştirilemezse Frig Vadisi'nin sahip olduğu kültürel varlıkların bozulması ve orijinalliğini kaybetmesi söz konusu olabilir. Bu bağlamda, karavancılığın geliştirilmesi ve karavanların otellere alternatif bir konaklama şekli olarak sunulması son derece önemlidir. Bu uygulama ile hem doğa dostu ekolojik işletmecilik yapılır hem de çevre bilincine sahip günümüz postmodern-turistin ihtiyaçları karşılanmış olur. Karavancılığın ayrıca ekonomik bir tatil seçeneği olduğu da gözönüne alındığında, Frig Vadisi'nin turizme kazandırılmasında karavancılığın önemli bir alternatif konaklama çeşidi olacağına karar verilmiştir.

Üçüncü Bölüm

Frigya Bölgesine Alternatif Konaklama Tesisi Önerisi: Karavancılık

1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bir bölgenin turizm potansiyeli belirlenirken doğal kaynakların korunması, tesislerin ekonomik, fonksiyonel, doğaya uyumlu ve doğru konumda yer alması önemlidir. Çünkü kesilmiş ağaçlar, kirlenmiş su, kazı nedeniyle değişikliğe uğramış topografya çevreye büyük zarar vermektedir. Daha az yoğunluk ve daha çok doğal kaynak uzun vadede geçerli bir yaklaşım sağlayacağı için turizm bölgelerinin mevcut özellikleriyle maksimum alan kullanımının en iyi şekilde oluşturulması gerekmektedir (Sözen ve Şahin, 1988: 44). Bu bağlamda kitle turizminde yaygın olarak tercih edilen otellerin aksine karavanlar, ekonomik konaklama alternatifi sunmanın yanı sıra, betonlaşmaya yol açmadan doğanın dengesini koruyan ve doğal bir görünüm sağlayan bir konaklama modeli sunmaktadır.

Araştırma alanını oluşturan Frig Vadisi, Türkiye'nin doğal güzellikleri ve kültür mirasına sahip önemli bölgelerinden biridir. Ayrıca, tarih öncesi çağlardan günümüze kadar çok sayıda uygarlık tarafından iskân görmüş kültür mirası bakımından oldukça zengin bir bölgedir (Aşılıoğlu ve Memlük, 2010: 186). Ancak bölge; kültür, doğa ve sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyele sahip olmasına rağmen turizmden hak ettiği payı alamamıştır. Tanıtım, alt ve üst yapı yatırımlarının eksikliği, kaynakların yeterince korunamamasının yanı sıra bölgedeki konaklama tesislerinin de yetersiz olması bu uygarlıklar mozaiğinin hak ettiği değeri görmesini engellemektedir (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, 2006: 1-2). Bu nedenle, Frig Vadisinde bu tarihi ve doğal dokuya zarar vermeyen ve bu dokuyla bütünlük gösteren konaklama modelinin oluşturulması önem taşımaktadır. Rekreasyon alanlarının doğal ve kültürel peyzaj özellikleri pek çok çalışmaya konu olurken; potansiyel karavan alanlarının sahip olması gereken özelliklere çok az çalışmada rastlanmaktadır. Karavan alanlarının genellikle rekreasyon alanlarında tesis edilmesi, rekreasyon alanları için gereken özelliklerin karavan alanları için de geçerli olduğu yaklaşımını ortaya koymaktadır. Ancak karavan parklarının rekreasyon alanlarından farklı olarak bir takım özelliklere sahip olduğuna

alanyazında rastlanılmaktadır (UKKF, 2012: 7; Altan, 2007: 37-38). Bu farklı özelliklerin bir araya getirilerek çözümlenmesi ve bu konuda bir görüş birliğinin sağlanması da önem taşımaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, Frigya bölgesinde bulunan Yapıldak ve Karaören Baraj Göletleri'nin yakın çevresinin karavancılık için uygunluğunun değerlendirmesidir. Ayrıca Eskişehir'in Seyitgazi ilçesi, İç Anadolu Bölgesi'nin ilk sakin şehri olma yolunda hızla ilerlemektedir. Bu nedenle araştırma, Anadolu Üniversitesi turizm bölümü öğretim üyeleri tarafından gerçekleştirilen "Sakin Şehir" projesini desteklemeyi de amaçlamaktadır. Araştırmanın temel amacı doğrultusu ve ilgili alanyazın taraması sonucunda aşağıdaki alt sorular belirlenmiştir:

- Bir bölgenin karavancılığa açılabilmesi için sahip olması gereken kriterler nelerdir? Karavancılık alanında deneyim ve bilgiye sahip bireylerin uzmanlıklarından yararlanarak, potansiyel bir karavan alanının sahip olması gereken temel kriterlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.
- Frig Vadisi sınırlarında bulunan Yapıldak ve Karaören Baraj Göletleri kamping (karavan alanı) potansiyeline sahip midir? Bu soru ile, karavancılığın bir çeşit rekreasyon etkinliği (Brooker ve Joppe, 2013: 1; Hazar, 2009: 31) olmasından yola çıkarak, uzmanlar tarafından belirlenen kriterlere göre çalışma alanlarının rekreasyon (kamping) potansiyelinin değerlendirilmesi hedeflenmiştir.
- Frig Vadisinin karavan turizmine açılmasını yerel yöneticiler ve bölge halkı nasıl karşılamaktadır? Bölgede karavan turizminin gerçekleştirilmesinde yerel yöneticilerin ve bölge halkının bakış açısının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Ortaya çıkan araştırma soruları ve irdelenen bulguların farklı yönlerinin; gelecek araştırmalara ışık tutarak alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu çalışma, Frig Vadisi'nde karavancılığın gerçekleşme durumunu Seyitgazi ilçesine bağlı yerel yöneticiler ve yerel halkın algıları yoluyla ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda Türkiye kapsamında genelleme yapmak mümkün değildir. Araştırma, Seyitgazi ilçesine bağlı Yapıldak ve Karaören Baraj Göletleri yakın çevresi ile sınırlandırılmaktadır.

- Bu araştırma Eskişehir, Seyitgazi ve Kırka ilçe merkezinde görev yapan yerel yöneticilerden ve halktan oluşan 13 kişi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen verilerle sınırlıdır. Ayrıca tüm dernek üyelerine ulaşmak mümkün olmadığı için Türkiye Kamp ve Karavan Federasyonu ve bağlı derneklerin üyelerinden oluşan 23 karavancı ile sınırlandırılmıştır.
- 1/5 000 ölçekli 2009 tarihli Eskişehir il haritasında il, ilçe ve köy yolları arasındaki mesafeler km olarak verilmektedir. Çalışma alanlarının Seyitgazi'ye ve Afyonkarahisar'a olan uzaklığı hesaplanırken en yakın Büyükyayla ve Yapıldak Köyü'nün uzaklığı göz önünde tutulmuştur. Zira yapılan gözlem ve görüşmelerde göletlerin köylere olan uzaklığının 3 kilometreyi geçmediği ifade edilmektedir.
- Eskişehir il haritası, sadece Eskişehir il sınırlarını kapsadığı için göletlerin Afyonkarahisar'a olan uzaklığını hesaplamak için Google Earth'den yararlanılmıştır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Eskişehir'in Seyitgazi ilçesine bağlı Yapıldak ve Karaören Baraj Göletlerinin yakın çevresinin karavan alanı olarak hizmet vermesinin uygunluğunu değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Frig Vadisi, hem kültürel hem de doğal kaynakları nedeniyle kültür ve doğa turizmi açısından önemli bir bölgedir. Ancak alanın çok geniş bir yüzölçümüne sahip olması nedeniyle, önemli kültürel değerlerin yoğunluk gösterdiği Eskişehir'in Seyitgazi ilçesine bağlı Yapıldak Baraj Göleti yakın çevresi ile doğal güzelliklerin ve geniş düz alanların yer aldığı Seyitgazi, Karaören Baraj Göleti çevresi araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Yapıldak ve Karaören Baraj Göletlerinin çalışma alanı olarak seçilmesindeki diğer nedenler arasında; kırsal alanlarda gerçekleştirilecek turizm etkinlikleri açısından önemli olan doğal ve kültürel peyzaj özelliklerine sahip olması, alanın sit alanı içinde yer almaması (Ek 1), alanın yakın çevresinde geleneksel dokunun hakim olması, alanda doğa yürüyüşü, bisiklete binme, olta balıkçılığı, piknik, çadırlı kamp gibi turizm etkinliklerinin yapılıyor olmasına dayanarak kamping potansiyeli taşıdığının düşünülmesi, yol niteliğinin iyi ve mesafenin kısa olması nedeniyle alana ulaşımın kolay olması, alanda konaklama tesisleri ile ilgili herhangi bir yatırımın olmaması olarak sıralanabilir.

Araştırmada sosyal bir olguyu derinlemesine anlamlandırmak ve irdelemek ihtiyacından hareketle nitel bir araştırma desenlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır." Nitel araştırma deseni, araştırmacının rolü üzerine kurularak, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması sürecini içermektedir (Creswell, 1994: 143-144). Nitel araştırma, üzerinde araştırma yapılan kişilerin bakış açılarıyla olay ve olguları incelemeye olanak vermektedir. Böylece, araştırma yapılan kişilerin kullandıkları özel dil ve kavramlar üzerinde durup bakış açılarını anlayarak sosyal yapı ve süreçleri ortaya koymak mümkün olmaktadır (Ekiz, 2009: 31).

Nitel araştırmalarda farklı ve çoklu bakış açıları elde etmek ve bulguları bütün zenginliği ile sunmak önemlidir. Bu nedenle, alan araştırmasının birinci kısmında karavan alanı olarak açılacak arazinin taşıması gereken kriterlerin uzman kişiler tarafından belirlenmesi amacıyla Delfi tekniği kullanılmıştır. Delfi uzlaşma sağlama aracı olarak ifade edilerek, bir problem durumuna ilişkin uzman görüşlerini sistematik bir şekilde elde eden teknik olarak tanımlanmaktadır (Dalkey ve Helmer, 1963: 15; Dalkey, 1969; Young ve Jamieson, 2001). Yeterlik belirleme, program geliştirme, gereksinim çözümleme, bilgi toplama, öncelik ve hedef saptama, karar verme süreçlerini hızlandırma gibi amaçlar için de Delfi tekniğinden yararlanılmaktadır (Aydın, 1999: 230). Okali ve Pawlowski (2004: 19), Delfi tekniğinde kullanılan soru formlarının diğer bilimsel araştırma yöntemleri gibi güvenilir ve geçerli sonuçlar ortaya çıkaracağını savunmaktadır. Esnek yapısı nedeniyle pek çok alanda Delfi tekniğinden yararlanılmaktadır. Alanyazında Delfi tekniğinin; yönetim, planlama, pazarlama, bilgi sistemleri, sağlık çalışmaları gibi çeşitli alanlarda olduğu gibi (Needham ve de Loe, 1990; Brancheau vd.,1996; Schmidt vd., 2001; Gkhale, 2001; de Meyrick, 2003; Hayes, 2007), turizm ve hizmet sektöründe de karmaşık konularda fikir birliğine ulaşmak için kullanıldığı görülmektedir (Kaynak vd, 1994; Singh ve Schmidgall, 2000; Birdir ve Pearson, 2000; Kaynak ve Marandu, 2006; Yao ve Chen-Tsang, 2012).

Delfi tekniği genel olarak üç temel özelliğe sahiptir. Bu özellikler; katılımda gizlilik, grup tepkisinin istatistiksel analizi ve kontrollü geri beslemedir. Araştırma sürecinde öne sürülen düşüncelerin kime ait olduğunun gizli tutulması bireylerden çok fikirlerin öne çıkmasını sağlar. Yeni fikirlerin herkesten gelmesi katılımda gizlilik özelliği ile güvence altına alınır. Her tur sonunda istatistiksel analizler yapılır ve sonuçlar katılımcılarla paylaşılır. Böylece bireyler, sonuçlarını kendilerine iletilen farklı yaklaşımlarla karşılaştırarak düşüncelerini yeniden gözden geçirme fırsatına sahip olurlar (Dalkey, 1969: 16). Araştırmada Delfi tekniğinin kullanılmasının nedenleri:

- Karavancılık alanında deneyim ve bilgiye sahip bireylerin uzmanlıklarından yararlanmak,
- Karavan alanlarının sahip olması gereken temel kriterleri sistematik bir şekilde ortaya çıkarmak,
- Uzmanların karavan alanları için önemli olduğunu düşündüğü kriterlerden yola çıkarak, Yapıldak ve Karaören için değerlendirmeler yapabilmektir.

Delfi sonucunda yeterli bilginin elde edilmesinde ve uzlaşmanın sağlanmasında genellikle üç turun yeterli olduğu ifade edilmektedir (Linstone ve Turoff, 1975'den aktaran Ludwig, 1994: 75). Delfi'nin ilk turunda açık uçlu soruların oluşturulması ikinci ve daha sonraki turlarda birinci turdan elde edilen veriler doğrultusunda soru formunun hazırlanması en sık tercih edilen yöntemdir (Aydın, 1999: 233; Custer vd., 1999). Delfi'ye katılacak uzmanların belirlenmesinde dikkate alınan özellikler; katılımcılar, uzman görüşlerini yansıtacak nitelikte olmalı, deneyimleri neticesinde araştırma konusuna derin bir bakış açısı sunabilmeli, konu hakkında önemli görüşlere sahip olmalıdır. Delfi tekniğinde büyük ya da küçük sayıda grupla çalışılabilir, ancak grup en az 7 uzmandan oluşmalıdır (Şahin, 2001: 217). Alanyazında Delfi uygulaması için uygun görülen katılımcı sayısı, 20 ile 30 arasında değişmektedir. Bu noktada dikkat edilecek konu, seçilen uzmanların ait oldukları grubun özelliklerini temsil edebilme yetenekleridir (Aydın, 1999: 231). Delfi turlarına katılacak panel üyelerinin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011: 107-115) göre amaçlı örnekleme, araştırmacının örneklem olarak seçeceği bireyler konusunda tercihini ortaya koyması ve bu tercihini araştırmanın amacına en uygun bireyleri seçerek yaptığı

nitel bir örnekleme yöntemidir. Delfi yöntemindeki "uzman" terimi, araştırma konusu hakkında "bilgili" olduğu kadar, "konu hakkında söz söyleme yeterliliği ve konumunda olan" katılımcılar olarak da ifade edilmektedir (Hasson vd., 2000: 1010). Türkiye'de kamp ve karavancılığı destekleyen girişimlerin pek çoğu Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu (UKKF) tarafından gerçekleşmektedir. Çalışmada, karavancılık ile ilgili deneyimleri ve uzmanlıklarından yararlanmak amacıyla UKKF yönetimi ve federasyona bağlı 6 derneğin üyeleri (Bursa, Marmaris, Antalya, Asya, İstanbul, İzmir Kamp ve Karavan Derneği) panel katılımcıları olarak düşünülmüş, ideal grup büyüklüğünü sağlamak amacıyla dernek üyelerinden 23 kişi panel katılımcısı olarak seçilmiştir.

Birinci tur 13.06.2013 - 15.06.2013 tarihleri arasında Türkiye Kamp ve Karavan Federasyonu ve bağlı derneklerin üyelerinin katılımıyla düzenlenen Sakarya 3. Taraklı Festivali'nde katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. İkinci ve üçüncü tur 11.07.2013 ile 02.10.2013 tarihleri arasında e-mail yoluyla gerçekleştirilmiştir. Delfi'nin ilk turundaki yüz yüze görüşme sonuçlarının analizi ve değerlendirilmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Bu analiz yöntemi, verilerin tanımlanması yoluyla içerisinde gizli kalmış gerçekleri ortaya çıkarmaya imkân vermesi nedeniyle tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 162). Araştırmada içerik analizi manuel olarak uygulanmıştır. İkinci ve üçüncü turda, merkezi eğilimin tespit edilmesinde merkezi eğilim ölçütlerinden medyan, uzlaşma derecesinin belirlenmesinde ise çeyrekler arası fark (ÇAF) kullanılmıştır. Bu değerlerin hesaplanmasında SPSS 21 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

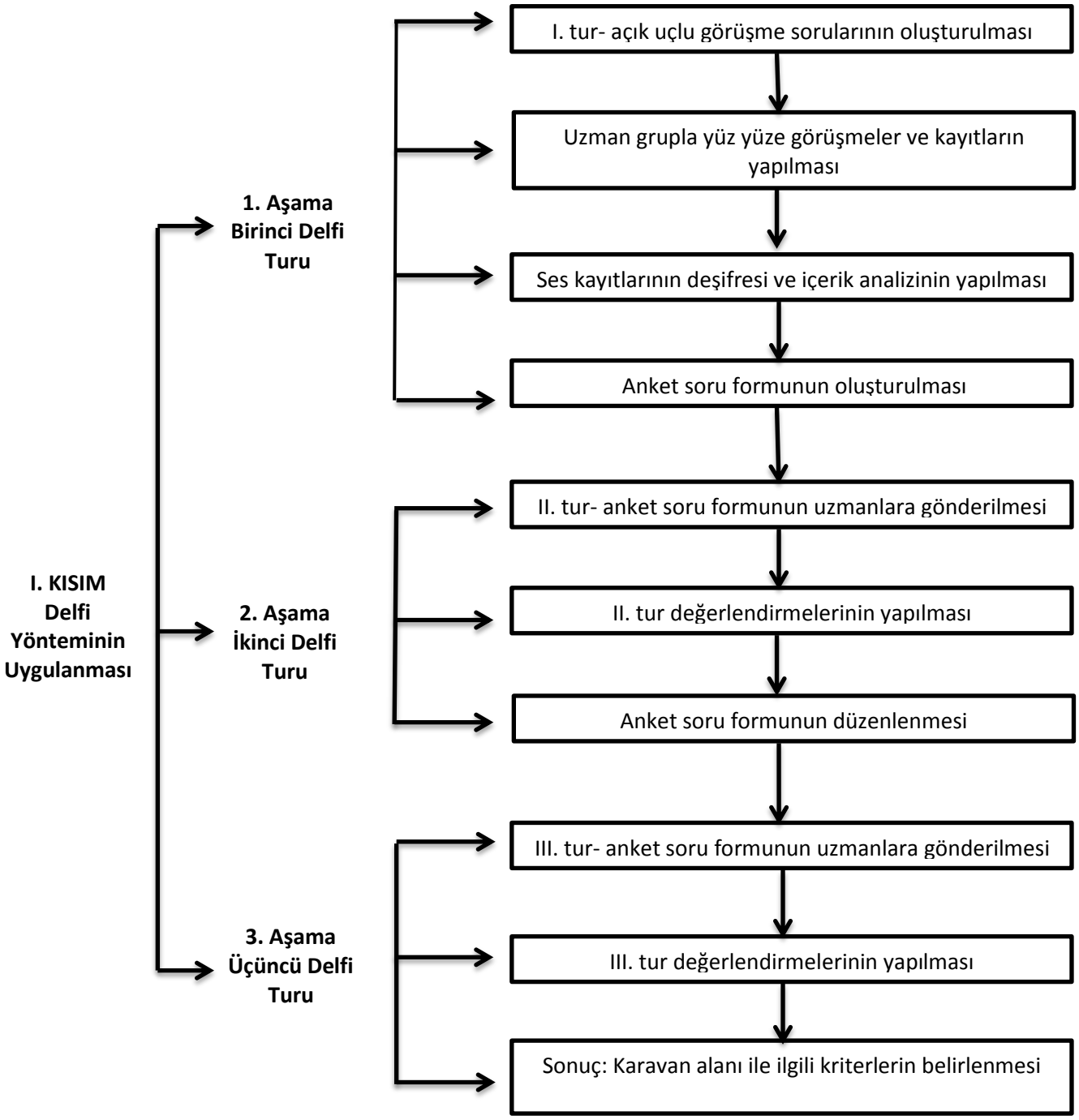
Uzmanlar tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde Yapıldak ve Karaören'in karavancılık potansiyelinin değerlendirilmesinin amaçlandığı ikinci kısımda, gözlem ve görüşmeler aracılığıyla değerlendirmelerin yapılması planlanmıştır. Veri toplama aracı olarak Gülez (1980) ve Altan (1976) tarafından geliştirilen 'ormaniçi rekreasyon değerlendirme formu' (gözlem formu) kullanılmıştır. Gözleme konu olan unsurlar; bireyler, sosyal olaylar vb. olabilirken, doğal çevrede bulunduğu şekliyle incelenen nesneler ile kar yağışı, rüzgâr gibi doğrudan gözlemlenebilen olgular da olabilmektedir (Karakuş, 2006: 54). Bu formda yer alan kriterlerle ilgili verilerin toplanmasında ikincil veriler, coğrafi bilgi sistemi (CBS), gözlem ve görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Veri toplama aracındaki öğelerin gözlem sonucu puanlanması için, çalışma alanlarını bilen ve değerlendirme formundaki özelliklere ilişkin alanlarında bilgi sahibi dört kişi seçilmiştir. Katılımcılar, Seyitgazi Belediye Başkanı'nın önerileri doğrultusunda belediye çalışanları içerisinden belirlenmiştir. Ormaniçi rekreasyon potansiyeli değerlendirme formunda bulunan 'bitki örtüsü', 'yüzeysel durum', 'görsel kalite', 'deniz-göl-akarsu kıyısı olması' ile ilgili bölümleri uzmanlık alanına girmesi nedeniyle Seyitgazi Tarım İlçe Müdürlüğünde görevli Ziraat Mühendisi değerlendirmiştir. 'Ulaşım' ve 'rekreatif kolaylıklar' bölümünü alt ve üst yapı ile ilgili çalışmalar gerçekleştirmeleri nedeniyle Seyitgazi Fen İşlerinde görevli mühendisler değerlendirmiştir. 'Olumsuz koşullar' ile 'bulunduğu bölgenin turistik önemi' bölümünü, bölgedeki turizm faaliyetlerini yakından takip etmesi nedeniyle Seyitgazi Belediye Başkanı tarafından değerlendirmiştir. Araştırmada gözlemler yerel yöneticiler tarafından önce Seyitgazi ilçesine bağlı Karaören ve daha sonra Yapıldak Gölet'inde gerçekleştirilmiştir. Gözlemciler, gözlem formu üzerinde her iki alan için ayrı ayrı puanlamalarını gerçekleştirmişlerdir. Formüldeki bazı öğelerin değerlendirilmesinde gözlemler dışında CBS yazılımı olan ArcGIS programından yararlanılmıştır. ArcGIS, karmaşık planlama ve yönetim sorunlarının çözülebilmesi için tasarlanan, mekândaki konumu belirlenmiş verilerin kapsanması, yönetimi, işlenmesi, analiz edilmesi, modellenmesi ve görüntülenebilmesi işlemlerini kapsayan donanım, yazılım ve yöntemler sistemi olan 'Coğrafi Bilgi Sistemi'nin bir yazılımıdır (İşlem CBS, 2004: 1,24). Gözlem formunda yer alan öğelerinin alabilecekleri toplam puan en çok 100 olacağından, formüldeki ögelerin alabilecekleri puanların toplamı yüzde olarak alanın karavancılık potansiyelini vermektedir.

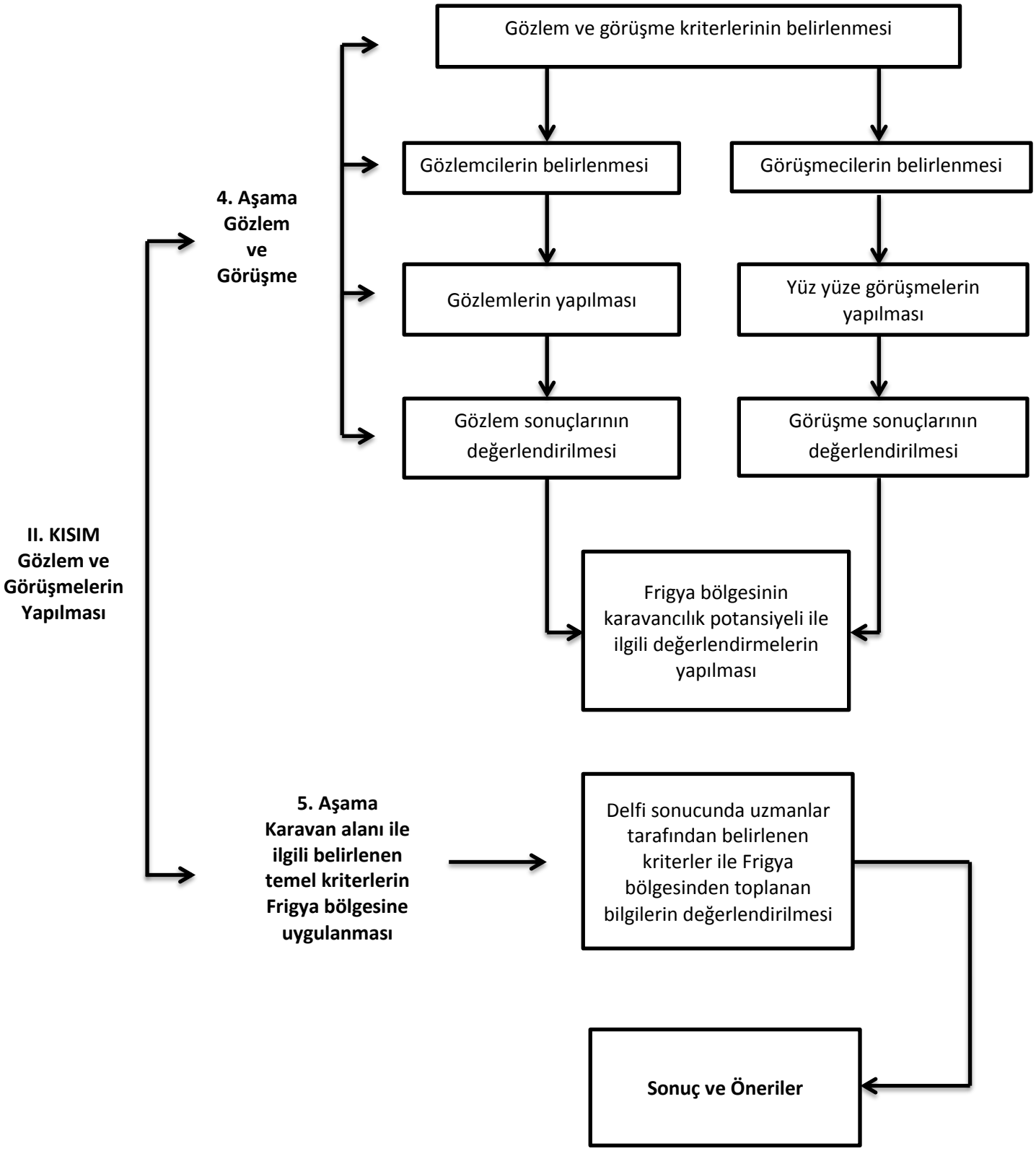
Araştırma alanları ile ilgili daha ayrıntılı bilgilerin elde edilmesi amacıyla gözlem dışında yarı yapılandırılmış görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, görüşme sorularının önceden belirlendiği ancak, görüşme yapan kişinin katılımcıyla etkileşimine bağlı olarak esnek davranılabilecek bir görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme ile araştırmacının konu hakkında farklı verilere ulaşması da mümkün olmaktadır (Salı, 2012: 145). Yarı yapılandırılmış görüşme sorularının kullanılmasının nedeni, araştırma alt soruları kapsamında ek soru ve

açıklamalara olanak verecek bir formata gereksinim duyulmuş olmasıdır. Görüşme sorularının hazırlanmasında uzman görüşleri ve rekreasyon potansiyeli değerlendirme formundaki boyutlar (gözlem kriterleri) temel alınmıştır.

Yapılan görüşmelerde yerel yöneticilerden oluşan görüşmecilerin belirlenmesinde dikkate alınan ölçütler; Seyitgazi ilçesine bağlı yönetimlerde çalışmaları, en az bir yıldır Seyitgazi veya yakın çevresinde yaşıyor olmaları, Yapıldak ve Karaören Göletleri çevresi ve karavancılık hakkında bilgi sahibi olmalarıdır. Yerel halkın seçiminde ise, kartopu örneklemeden yararlanılmıştır. Bu örnekleme çeşidine göre, evrenden herhangi birine ulaşıldıktan sonra ondan alınan isimle başka bir üyeye ulaşılır. Örneklem yeterli sayıya ulaşıncaya kadar diğer üyelere ulaşılmaya devam edilir (Saruhan ve Özdemirci, 2011: 146). Çalışmada, göletlere en yakın köylerin muhtarlarına ulaşıldıktan sonra, muhtarlar aracılığıyla gölet çevresi hakkında en iyi bilgiyi verebilecek olan yerel halka ulaşılmıştır. Araştırmada, Seyitgazi ilçesindeki yerel yönetimlerden 10 kişi, çevre köylerdeki yerel halktan 5 kişi olmak üzere toplam 15 kişiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeciler; Seyitgazi belediye başkanı, Seyitgazi ilçe özel idare müdürü, tarım ilçe müdürü, ilçe turizm tanıtma derneği başkanı, su ürünleri mühendisi, Seyitgazi ve Kırka orman işletme şefi, Yapıldak köy muhtar vekili, Karaören ve Büyükyayla köy muhtarı; Kümbet, Yapıldak, Büyükyayla köy halkından oluşmaktadır. Yerel yöneticilerle görüşmeler, belirlenen gün ve saatte, mesai saatleri içerisinde, uygun oldukları zaman diliminde, Eskişehir'in Seyitgazi ilçesinde görev yaptıkları kamu kurumlarında 3 gün süreyle gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin çözümlenmesinde birinci Delfi turu sorularının analizinde de kullanılan içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi manuel olarak uygulanmıştır. Araştırma sürecinde izlenen yol, Delfi yönteminin uygulanması, gözlem ve görüşmelerin yapılması olmak üzere iki temel kısımda beş aşamalı olarak aşağıdaki akış şemasında gösterilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Akış Şeması

Şekil 2. Araştırmanın Akış Şeması (Devam)

I. Kısım - Delfi Yönteminin Uygulanması

Çalışmanın bu kısmında karavancılığa açılacak bir bölgenin temel kriterlerinin belirlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmektedir. İzleyen bölümlerde aşamalarla ilgili ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır.

1. Aşama: Birinci Delfi Turu

Araştırmanın ilk aşamasında bir bölgenin karavan alanı olarak hizmete açılmasında önemli olan kriterlerin belirlenmesi amacıyla uygulanacak olan Delfi yöntemi için birinci tur yarı yapılandırılmış görüşme sorularının oluşturulması, görüşmeler ile görüşme sonuçlarının analizi ve değerlendirilmesinin yapılması, ikinci turda uzmanlara yöneltilen anket soru formunun oluşturulması gerçekleştirilmiştir.

Alanyazında bir alanın kamping veya karavan alanı olarak düzenlenebilmesi için başta doğal olmak üzere bir takım koşulları sağlaması gerektiği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda karavancılığa açılacak kırsal bir alanın sahip olması gereken kriterlerin belirlenmesinde turizm ve rekreasyon ile ilgili yapılan çalışmalar dışında Uluslararası Kamp ve Karavan Federasyonu'nun (F.I.C.C.) konuyla ilgili önerileri ile bu önerilerin dikkate alınarak düzenlendiği 'Kültür ve Turizm Bakanlığı Kamping İşletme Standartları', Gülez (1980) ve Altan (1976) tarafından geliştirilen kamping alanlarında da geçerli olabileceği Orman Genel Müdürlüğü (OGM) hizmet içi seminerlerinde tartışılan ormaniçi rekreasyon değerlendirme formundaki boyutlar dikkate alınmıştır. F.I.C.C. önerileri ve kamping işletme standartlarına göre kamping alanında bulunması gereken unsurlar; bitki örtüsü çeşitliliği, uygun iklim, doğal güzellikler, içilebilir ve kullanılabilir su kaynakları, büyük şehirlere ulaşım, düzgün yol koşulları, güvenlik, tuvalet, duş, spor tesisi, yeme içme ve satış düzenlemeleridir.

Kamp ve rekreasyon alanları ile ilgili yapılan çalışmalar sonucunda insanların güvenlik, çevre temizliği, gürültü gibi çevresel unsurlara önem verdiği görülmektedir (Akten, 2000; Van Hyfte, 2009; Topay ve Koçan, 2009; Sayman, 2011). Spor aktiviteleri de çevrenin sunmuş olduğu imkânlar çerçevesinde karavancılar tarafından gerçekleştirilebilecek aktiviteler olarak dikkat çekmektedir (Timothy ve Teye, 2009:

231; Ötügen, 2010; Gračan, 2010: 83; Caldicott, 2011: 77). Rekreasyon ile kamp ve karavancılıkla ilgili çalışmalar incelendiğinde, bir bölgenin rekreasyon alanı veya kamping olarak belirlenmesinde doğal kaynakların birincil ve ikincil derecede önemli unsurlar olduğu görülmektedir (Wilgar, 1972: 53; Gülez, 1990: 135-136; Sertkaya: 2001: 45; Topay ve Koçan, 2009: 121; Çidam, 2007: 1; Sayman, 2011: 53; Koyuncu, 2012: 32). Bitki örtüsü, görsel değerler, uygun iklim koşulları, göl, gölet dere vb. açık su yüzeyleri bir kamp alanının ekolojik koşullar açısından taşıması gereken özellikleri arasında yer almaktadır (Sözen ve Şahin, 1988: 51-59; Sayman, 2011: 46).

Bir alanın kamp ve karavan potansiyelinin saptanmasında, o yerin mevcut tüm rekreatif kolaylıkları da rekreasyon potansiyelinin artmasına olumlu etki yapmaktadır. Bu insan yapısı rekreatif kolaylıklar arasında; çeşme, elektrik, atık su boşaltma sistemi, tuvalet, gazino, satış büfesi, duş, spor tesisleri vb. olması sayılabilir (Gülez, 1990: 137; Mattingly, 2005: 5-6; Russell, 2006: 70; Altan, 2007: 37-38). Kültürel varlıklar kamp ve karavan turizminin çekicilik unsurları olarak sayılmaktadır (Korkmaz: 2001: 16). Avustralya'da karavancıların profilini belirleyen araştırma sonucunda, karavancılar için doğal ve kültürel varlıklar, yeme-içme ve alışveriş önemli çekicilik unsurları olarak belirlenmiştir (Prideaux ve McClymont, 2006: 45).

F.I.C.C. önerileri ve Türkiye'de bir kamping tesisinin işletme belgesi alabilmesi için belirlenen standartlar arasında yerel halkla etkileşim gibi sosyo-kültürel unsurların yer almadığı görülmektedir. Bir bölgenin turizme açılmasında o bölgedeki yerel halk ve yöneticilerin yaklaşımlarının önemli olmasından (Cengiz ve Kırkbir, 2007: 20) yola çıkarak karavan alanları için de bu boyutun önemli olabileceği varsayılmış bu nedenle görüşme sorularına "Bir alanın karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için bölge halkının turizme karşı tutumu nasıl olmalıdır?" sorusu eklenmiştir. Karavan alanının sahip olması gereken ve karavancılar için önemli olabilecek diğer kriterlerin belirlenmesi amacıyla ise "Bir bölgenin karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için sahip olması gereken diğer kriterler nelerdir?" sorusu uzmanlara yöneltilmiştir. Ayrıca, daha sonraki aşamalarda çalışma alanlarının kamping potansiyelini değerlendirmek için kullanılacak olan Gülez (1980) ve Altan (1976) tarafından geliştirilen ormaniçi rekreasyon değerlendirme formundaki doğal, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylıklar,

olumsuz çevresel etkenler boyutlarının da karavan alanları için geçerli olup olmadığının uzman görüşüne sunmanın önemli olduğu düşünülmüştür. Bu doğrultuda görüşme soru formu hazırlanırken, bir alanın karavancılığa açılması için gerekli olabilecek *"doğal, çevresel, ulaşım ve ulaşılabilirlik, kültürel ve rekreatif unsurlar*" dikkate alınarak birinci tur için 12 adet yarı yapılandırılmış görüşme soru formu oluşturulmuştur (Ek 2).

Birinci Delfi turu, Türkiye Kamp ve Karavan Federasyonu (TKKF) ve bağlı derneklerin üyelerinin katılımıyla düzenlenen Sakarya 3. Taraklı Festivali'nde gerçekleştirilmiştir. Sakarya'nın Taraklı ilçesinde gerçekleştirilen festivalde, 23 karavancıyla yapılan yüz yüze görüşmelerde 12 adet açık uçlu soru sorulmuştur. İlk görüşme TKKF Başkanı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya görüşmeciler gönüllü olarak katılmışlardır. Ses kayıtlarının gizli kalacağını, görüşmelerin 15 ile 20 dakika arası sürmesinin planlandığı açıklanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen verilerin araştırma kapsamında kullanılacağını taahhüt eden ve araştırmanın amacını belirten "Görüşme Onay Formu" (Ek 3) görüşmeye başlamadan önce katılımcılara imzalatılmıştır. Ayrıca, katılımcılara daha sonraki turlarının e-mail aracılığıyla gerçekleştirilmesi konusunda kısa bir ön bilgi verilmiştir. Araştırmanın bu aşamasında geçerlik ve güvenirliği artırabilmek için öncelikle görüşme sorularının hazırlanmasında ormaniçi rekreasyon değerlendirme formundaki boyutlar temel alınmıştır. Görüşme sorularına ilişkin alanında uzman iki akademisyenin görüşleri alınmıştır. Ayrıca görüşmelerde veri kaybını önlemek amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmış ve kayıtlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme sırasında araştırmacı, görüşmeyi yönlendirecek davranışlarda bulunmamaya özen göstermiştir.

Bu aşamada gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin değerlendirilmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi, yazılı ve görsel verilerin analiz edilmesinde sık kullanılan yöntemlerden biridir. İçerik analizinde tümdengelimci bir yol izlenerek, araştırma konusu ile ilgili temalar geliştirilir, daha sonra veri setinde bu temalar içerisine giren kelime ve cümleler sayılır (Silverman, 2001). İçerik analizinde temel amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlayabilmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 227). İçerik analizinde üç tür kodlama

biçiminden söz edilmektedir. Bunlar; daha önce belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlama, verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama ve genel bir çerçeve içinde yapılan kodlamadır. Genel bir çerçeve içinde yapılan kodlamada, verilerin analizinden önce genel bir kavramsal yapı oluşturmak mümkündür. Bu süreç içerisinde, temalar önceden belirlenebilir. Temalar altında yer alabilecek olan kodlar (anlamlı bütünler), verilerin incelenmesi sonucu ortaya çıkabileceği gibi, daha sonra ortaya çıkan tema ve kodlarla da eskileri değiştirilebilir (Strauss ve Corbin, 1990'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2011: 229, 232).

Araştırmada içerik analizinin gerçekleştirilmesinde izlenen yol şu şekilde özetlenebilir: Görüşmelerin tamamlanmasının ardından, öncelikle verilerin deşifresi gerçekleştirilmiş daha sonra geçerlilik ve güvenirlilik incelemeleri yapılmıştır. Her bir görüşmeci için bilgisayar ortamında bir klasör oluşturulmuştur. Her görüşmenin ses kaydı ve görüşme çözümlemeleri metin dosyası, bilgisayar ortamında önceden oluşturulan klasöre aktarılmıştır. Görüşmelerin çözümlemeleri, her soru için her katılımcının yanıtı alt alta yer alacak şekilde metin dosyasında oluşturulmuştur. Verilerin çözümünden sonra kodlama aşamasına geçilmiştir. Araştırmada genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama gerçekleştirilmiş, bazı temalar yarı yapılandırılmış görüşme formundaki boyutlara göre önceden belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna göre önceden belirlenen temalar; bitki örtüsü, iklim, su kaynakları, yüzeysel durum, arkeolojik kalıntılar, doğal görsel değerler, yerleşim yerlerine uzaklık, yolların fiziksel durumu, çevresel etkenler, rekreasyon aktiviteleri, bölge halkının turizme karşı tutumu, karavan alanının sahip olması gereken diğer özelliklerdir.

Elde edilen verilerin çözümlenerek, anlamlı ifadelerin ve kavramların oluşturulmasında ve daha sonra temaların altında sınıflandırılmasında analiz birimi olarak "kelime" ve "cümle" temel alınmıştır. Bu durum hazırlanan içerik analizi çizelgelerinden de görülebilir. Daha sonra her soruya verilen yanıtlardan ayrıştırılan ifadeler ve kavramlar, sıklık hesaplama ile sayısal hale getirilmiştir. Her bir soruda veri kaybını önlemek için sürekli olarak görüşme kayıtlarına geri dönülmüş ayrıca, turizm alanında uzman iki araştırmacının dosyaları inceleyerek temalar oluşturması istenmiştir. Uzmanların değerlendirmeleri sonucu belirlenen temalar karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar

sonucunda elde edilen temalar arasında büyük farklılıklar gözlemlenmemiş, gerekli düzeltmeler yapılarak ve analiz sonucunda yeni temalar da oluşturularak mevcut temalar belirlenmiştir. Değerlendirmeler bu temalara göre aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 6. Soru 1: "Potansiyel bir karavan alanı bitki örtüsü açısından ne tür kriterlere sahip olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Doğal /Bitki Örtüsü	
Ormanlık olmalıdır.	15
Yer yer ağaçlık olmalıdır.	4
Ağaçlık olmalıdır.	4
Bitki örtüsü zengin olmalıdır.	2

Karavancıların büyük çoğunluğu bitki örtüsünün orman ve yeşillik olmasının önemli olduğunu düşünmektedir. Bazı karavancılar ise karavan alanının ormanlık olmasa da en azından ağaçlık olmasını ve karavanlar için önemli olan güneş enerjisini elde edebilmek için yer yer açık alanların olması gerektiğini bildirmiştir. Ayrıca, karavancılar orman içinde açıklık alanları karavanlar için park imkânı sağlaması açısından da gerekli görmektedir. Bir karavancı gölge sağlaması açısından çam ağaçlarını tercih ettiğini ifade ederken, karavanlarda güneş panelleri bulunması nedeniyle güneşe ihtiyaç olmadığını ifade etmiştir. Özet olarak karavancılar arasında genel görüş bitki örtüsünün önemli olduğu yönündedir.

Tablo 7. Soru 2: "Karavancılığa açılacak bir bölgenin iklimi nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Doğal / İklim Yapısı	
Hava şartları önemli değildir.	13
Ilıman iklim tercih sebebidir.	10

İklim yapısı açısından karavancıların çoğu (n=13), hava şartlarının önemli olmadığını ifade etmektedir. Bunun nedenleri arasında, karavancılığın dört mevsim gerçekleşebilmesi ve iklim tercihinin kişiden kişiye değişmesi gösterilmektedir. Ayrıca, karavanların klima, kalorifer gibi ısıtma sistemlerine sahip olduğu da belirtilmektedir. Bazı karavancılar ise, (n=10) ılıman iklim şartlarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Zira karavanlarda klima gibi ısıtma sistemleri olsa da çok soğuk ve karlı havalarda klimanın yetersiz kalabildiği ifade edilmektedir.

Tablo 8. Soru 3: "Potansiyel bir karavan alanının su kaynakları nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Doğal /Su Kaynağı	
Çeşme ya da içilebilir su kaynağı olmalıdır.	18
Göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olmalıdır.	5
Depomuzda su olduğu için su kaynağı olması önemli değildir.	1

Su kaynağı açısından karavancıların büyük bölümü (n=18), çok yakında olmasa da bölgede çeşme ya da içilebilir su kaynağı olmasının önemini vurgulamaktadır. Karavancılardan biri genelde karavanlardaki su depolarının 150-200 litre su hacmine sahip olduğunu dolayısıyla su kaynağının önem taşımadığını ifade etmiştir. Bazı karavancılar ise (n=5) yakın mesafede göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynağı olmasını önemli bulmaktadır. Başka bir deyişle, karavancılar için içilebilir ve kullanılabilir su kaynakları önem taşımaktadır.

Tablo 9. Soru 4: "Karavancılığa açılacak bir bölgenin yüzeysel durumu (eğimi) nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Doğal /Yüzeysel Durum	
Çevre düzlük olmasa da karavanlar için uygun eğim olmalıdır.	12
Karavanlar dengeyi sağladığı için eğim önemli değildir.	5

Düz bir alan olmalıdır.	4
Eğimli alanı tercih ederim.	1
Alan teraslanmış olmalıdır.	1

Karavancılar genellikle karavan alanı düzlük olmasa da karavanların park edeceği alanın düz olması gerektiğini belirtmişlerdir. Karavanlarda mutfak malzemeleri, yatak gibi donanımların bulunması ve bunların dengede olması gerektiği buna neden olarak gösterilmektedir. Bazı karavancılara göre ise (n=5) eğim önemli değildir; zira denge takozları ve benzeri yükseltici sistemler sayesinde karavancılar eğim sorununu uygun şekilde çözümlemektedir. Bir kısım karavancı da karavan alanının düzlük bir alandan oluşması gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo 10. Soru 5: " Arkeolojik kalıntıların bulunması, bir bölgenin karavan alanı olması için önemli midir? Açıklayınız." Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Sosyo Kültürel /Arkeolojik Kalıntılar	
Artı değer katar ancak şart değildir.	13
Arkeolojik kalıntılar olmalıdır.	6
Meraklıları için cazip olabilir.	4

Karavancılar için (n=13), arkeolojik kalıntılar birinci derecede önem taşıyan bir unsur olmasa da bölge için çekicilik unsurudur. Zira karavancılar tarihi eserlerin bölgeye artı değer kattığını ifade etmektedir. Karavancıların bazıları ise (n=6) bir karavan alanında arkeolojik kalıntıların olması gerektiğini belirtmektedir. Özet olarak arkeoloji karavan alanlarında birinci derecede cazibe oluşturmasa da çekicilik yaratmaktadır.

Tablo 11. Soru 6: "Bir bölgenin doğal görsel değerlerini o bölgenin karavan alanı olarak hizmet vermesi açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Doğal /Doğal Görsel Değerler	
Manzara olmalıdır.	12
Kuşbakışı görünümler olmalıdır.	6
Manzara artı değer katar, ancak şart değildir.	5
Manzara hiç önemli değildir.	1

Karavancılar, potansiyel bir karavan alanında manzara ve kuşbakışı görünümlerin olmasına önem vermektedir. Bazı karavancılar ise (n=5), manzaranın bir bölgeye artı değer kattığını ifade etmiş ancak şart olmadığını dile getirmiştir. Manzaranın önemli olduğunu vurgulayan karavancıların bir kısmı, özellikle doğa manzarasını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Zira karavancılar hayvan ve doğa seslerini dinlemenin kendilerini rahatlattığını söylemişlerdir. Karavancılar arasında genel görüş, manzaranın önemli olduğu yönündedir.

Tablo 12. Soru 7: "Potansiyel bir karavan alanının yerleşim yerlerine olan mesafesi ve ulaşımı nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Ulaşım/Yerleşim Yerlerine Uzaklık	
Büyük şehirlere yakın mesafede olması önemli değildir.	9
Köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olmalıdır.	8
Büyük şehirden uzak olmalıdır.	5
Büyük şehirlere yakın mesafede olmalıdır.	3

Büyük şehirlere mesafe açısından karavancıların büyük bölümü, büyük şehirlere olan uzaklığın önemli olmadığını ifade etmiştir. Karavanların motorlu taşıt olması ve uzak mesafelere kısa zamanda ulaşabilmesi nedeniyle karavancılar mesafeyi önemsememektedir. Bazı karavancılar ise (n=5), büyük şehrin yarattığı kirlilik ve kalabalıktan uzaklaşmak için özellikle karavan alanlarının büyük şehirlere uzak

mesafede olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak karavancılar, büyük şehirlere mesafeyi önemsemese de bakkal, manav, eczane gibi alış verişlerini yapabilecekleri yöresel dükkânlara sahip olan köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olmayı önemli bulmaktadır.

Tablo 13. Soru 8: "Karavan alanı çevresindeki yolların fiziksel durumu nasıl olmalıdır?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Ulaşım/Yolların Fiziksel Durumu	
Çevredeki yol koşulları düzgün olmalıdır.	10
Yoların çok düzgün olması önemli değildir.	10
Yolların bozuk olmasını tercih ederim.	2
Yolların fiziksel durumu hiç önemli değildir.	1

Yolların fiziksel durumu açısından bazı uzmanlar yolların iyi koşullarda olmasına önem verirken bazıları da asfalt olmasa da karavanların yol alabileceği kadar uygun olmasının yeterli olduğunu belirtmektedir. Ancak bunun tersini savunan karavancılar da mevcuttur. Zira yollar iyi koşullarda olduğu takdirde bölgeye pek çok insanın geleceğini ve bölgenin kirleneceğini düşünmektedirler. Yolların iyi durumda olmasını savunanlar genellikle tozsuz, çamursuz ve ağır tonaj kaldırabilecek kapasitede olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tablo 14. Soru 9: "Karavancılığa açılacak bir bölgeyi; kirlilik, gürültü, güvenlik, maden ocağı, fabrika atıkları, inşaat kalıntılarının varlığı gibi çevresel unsurlar açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema /İfadeler	**F**
Çevresel Etkenler	
Çevrede gürültü olmamalıdır.	23
Yakın çevrede maden ocağı olmamalıdır.	23
Çevrede inşaat, fabrika atıkları ve kirlilik olmamalıdır.	23

Bölgede güvenlik sorunu olmamalıdır.	16
Güvenlik hiç önemli değildir.	4
Yerleşim yerine yakınsa güvenlik önemlidir.	2

Çevresel etkenler açısından karavancıların tümü karavan alanı ve yakın çevresinde gürültü, kirlilik, maden ocağı, inşaat ve fabrika atıklarının olmamasının önemli olduğunu belirtmektedir. Uzmanlar karavancılığın asıl amacının şehirdeki hava kirliliği ve gürültüden kaçmak olduğunu ifade etmektedir. Karavancıların bazıları (n=4) bölgede güvenliğin önemli olmadığını belirtirken büyük çoğunluğu (n=16), herhangi bir güvenlik sorunu olmamasının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Karavancılık, genellikle aileler ile gerçekleştirilen bir konaklama şekli olduğu için uzmanlar güvenlik durumunu önemsemektedir. Ancak bazı karavancılar bozulmamış doğası nedeniyle daha çok ıssız yerleri tercih ettiklerini ve insanın olmadığı yerde de güvenlik sorununun olmayacağını belirtmektedir.

Tablo 15. Soru 10: "Bir bölgenin karavancılığa açılabilmesi için o bölgeyi sahip olduğu rekreasyon aktiviteleri (açık hava, spor aktiviteleri, hamam, kaplıca vb.) açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfadeler	**F**
Rekreasyon Aktiviteleri/Açık Hava Aktiviteleri-Hamam ve Kaplıcalar	
Hamam ve kaplıcaların olması bölgeye artı değer katar ancak şart değildir.	12
Açık hava aktivitelerinin olması bölgeye artı değer katar.	8
Açık hava aktivitelerinin olması önemlidir.	8
Açık hava aktivitelerinin olması önemli değildir.	5
Açık hava aktivitelerinin olmasını hiç tercih etmem.	1
Hamam ve kaplıcaların olması önemlidir.	1

Rekreasyon aktiviteleri açısından yapılan değerlendirmelere göre uzmanların bir kısmı (n=8), karavan alanında rekreasyon aktivitelerinin olmasının önemli olduğunu ifade ederken, bir kısmı da (n=8) çok önemli olmasa da bölgeye artı değer katacağını söylemektedir. Bazı karavancılar ise (n=5) rekreasyon aktivitelerinin kendileri için önemli olmadığını belirtmektedir. Rekreasyon aktivitelerinin önemli olmadığını ifade

eden karavancılar, bazı aktivitelerin özel olarak oluşturulmasa da doğada kendiliğinden var olduğunu, bu nedenle karavancıların kendi aktivitelerini (yürüyüş, kampçılık, dağcılık, yüzme vb.) kendilerinin yaratabileceklerini savunmaktadır. Bölgede hamam ve kaplıcaların olması ile ilgili karavancıların çoğu (n=12), karavancılık yapılabilmesi için birincil neden olmasa da bölge için artı değer olacağını ifade etmektedir.

Tablo 16. Soru 11: Bir alanın karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için bölge halkının turizme karşı tutumu nasıl olmalıdır? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/Alt Tema/İfade	**F**
Sosyo Kültürel /Bölge Halkının Turizme Karşı Tutumu	
Turizme karşı tutumunun olumlu olması önemlidir.	23

Uzmanların tümü bölge halkının turizme ve karavancılığa karşı tutumunu dikkate almaktadır. Karavancıların beklentileri arasında; halkın empati kurabilmesi, güler yüzlü davranması, hoş görülü olması, turistlere karşı adil davranması, tutucu davranmaması, negatif olmaması gelmektedir. Uzmanlar, genellikle bölge halkının karavancılığı bilmediğini ve karavancıları ucuz tatilci olarak gördüklerini belirtmektedir.

Tablo 17. Soru 12: "Sizce, bir bölgenin karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için sahip olması gereken diğer kriterler nelerdir?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema/İfadeler	**F**
Karavan Alanının Sahip Olması Gereken Diğer Kriterler	
Elektrik olmalıdır.	6
Atık su boşaltma imkânı olmalıdır.	5
Tuvalet ve duş olmalıdır.	4
Güneş alacak bir saha olmalıdır.	2
Toplu taşıma güzergâhında olması iyi olur.	2
Çamaşır makinası olmalıdır.	1
Yerel halkla sosyalleşme imkânı sağlamalıdır.	1
Yakın mesafede büyük alış veriş merkezi olmalıdır.	1
Yakın çevrede turizm bilgilendirme ofisi olmalıdır.	1
Sakin bir bölge olmalıdır.	1
Karavan park mıcırlık olmalıdır.	1
Çevrede yöresel yemekler olmalıdır.	1

Bir bölgenin karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için karavan alanında bulunması gereken özellikler arasında en çok (n=11) elektrik ve atık su boşaltma imkânının olması gelmektedir. Karavancılara göre (n=5), karavanların teknik donanımları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı karavanlar teknolojik olarak güneş paneli gibi donanıma sahip iken pek çok karavanda bu teknik özellikler mevcut değildir. Bu durumda elektrik ihtiyacı bazı karavanlar için gerekli görülmektedir. Uzmanlara göre, karavanlar atık su deposuna sahip olsa da uzun süreli konaklamalarda karavan alanında atık suyun boşaltılacağı bir alan olması gerekmektedir. Bazı karavancılara göre (n=4), karavan alanında tuvalet ve duş olması da önem taşımaktadır. Bunların dışında karavan alanının otobüs güzergâhına yakın olması, sakin bir bölgede olması, yakın çevrede turizm bilgilendirme ofisinin olması karavancılar için olması gereken özellikler arasındadır.

Bu aşama sonunda içerik analizinde ortaya çıkan temalar ve kodlar doğrultusunda ikinci turda uzmanlara yöneltilen anket soru formu oluşturulmuştur. Aynı tema altında

sınıflandırılan ancak koşula bağlı ya da negatif-pozitif yönlü değerlendirmeleri içeren ifadeler tek çatı altında birleştirilmiştir. Örneğin, arkeolojik kalıntılar teması altında yer alan ifadelerden 'artı değer katar ancak şart değildir' ve 'arkeolojik kalıntılar olmalıdır' ifadesi 'çevrede arkeolojik kalıntıların bulunması' olarak tek çatı altında birleştirilmiştir. Böylece soru formu oluşturulurken görüşmeciler tarafından sık tekrar eden ifadelerin alınmasına dikkat edilmiştir. Ancak bazı görüşlerin sıklıklarının tespit edilmesi, katılımcının vurguladığı baskın görüşleri temsil etmeyebilir. Bu şekilde bir metin içinde geçen verilerin sıklıkları ölçülebilir ancak diğer yaklaşımlarla, metindeki ya da konuşmadaki önemli ya da gizli örnekler de keşfedilebilir (Altunışık vd., 2010: 328). Bu yaklaşımdan hareketle oluşturulan maddelere "Bir bölgenin karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için sahip olması gereken diğer özellikler nelerdir?" sorusuna verilen cevaplardan elde edilen maddeler de (elektrik, atık su boşaltma, tuvalet ve duş, güneş alacak saha, toplu taşıma, çamaşır makinası, sosyalleşme, büyük alışveriş merkezi, turizm bilgilendirme, sakin bölge, mıcır alan, yöresel lezzetler) eklenerek toplam 31 madde ikinci tura taşınmıştır. Frekansları düşük olduğu halde bu maddelerin seçilmesinin sebebi, bazı uzmanların vurguladığı ancak diğerlerinin belirtmediği özelliklerin, diğer uzmanların görüşüne de sunmanın önemli olduğunun düşünülmesidir. Tablo 18'de uzmanlar tarafından sık tekrar edilerek ikinci tura taşınan temalara yer verilmiştir.

Tablo 18. Birinci Turda Elde Edilen Temalar

Tema ve alt temalar		*Frekans*
Doğal	Bitki örtüsü	25
	İklim yapısı	10
	Su kaynağı	23
	Yüzeysel durum	12
	Doğal görsel değerler	23
Sosyo kültürel	Arkeolojik kalıntılar	19
	Bölge halkının turizme karşı tutumu	23
Ulaşım ve ulaşılabilirlik	Büyük şehirlere uzaklık	14
	Yolların fiziksel durumu	10
Rekreatif kolaylıklar	İhtiyaçların karşılanması için köy vb. yerlere yakınlık	17
Çevresel	Gürültü	23
	Maden ocağı	23
	İnşaat ve fabrika atıkları ve kirlilik	23
	Güvenlik	16
Rekreasyon aktiviteleri	Açık hava aktiviteleri	16
	Hamam ve kaplıcalar	13

Yukarıdaki tema ve alt temalar kapsamında oluşturulan ve Delfi çalışmasının amacının belirtildiği 31 maddelik soru formunda, uzmanlardan maddeleri taşıdıkları önem açısından değerlendirmeleri ve her maddeye "1= Hiç Önemli Değil"…… "5= Çok Önemli" arasında bir puan vermeleri istenmiştir. Puanlama yaparken her maddenin yanında yer alan kutucuklardan en uygun gelen seçeneğe X işareti koymalarını sağlayacak şekilde ikinci tur anket soru formu oluşturulmuştur (Ek 4).

2. Aşama: İkinci Delfi Turu

Bu aşamada elde edilen verilerin analizi ve değerlendirmesi gerçekleşmiştir. İkinci tur, ilk tur içerik analizi sonucunda belirlenen 31 maddenin önem derecesinin katılımcılar tarafından değerlendirilmesi ve uzlaşmanın sağlanması amacıyla e-mail yoluyla yapılmıştır. Tur sonunda veriler indirgenerek üçüncü tur anket soru formu oluşturulmuştur.

Delfi çalışmasında, uzlaşma düzeyini belirlemek için pek çok farklı yöntem kullanılmaktadır. Fikir birliği olarak kullanılan standart bir ölçüm aracı bulunmamaktadır. Binning vd. (1972), Delfi yönteminde çarpıklık durumunda, medyanın aritmetik ortalamaya göre daha iyi sonuç vereceğini ifade etmektedir. Medyan merkezi eğilimin tespit edilmesinde, çeyrekler arası fark (ÇAF) ise uzlaşma derecesinin belirlenmesinde sık kullanılan yöntemler arasındadır. ÇAF ne kadar küçük olursa, uzlaşma derecesi o kadar yüksek olmaktadır (Galloway, 1999: 46, 49). Medyan, "gözlem değerleri küçükten büyüğe doğru sıralanmış bir seride tam ortaya düşen ve seriyi 2 kısma bölen değer" olarak tanımlanmaktadır. Medyan, sıralayıcı ölçme düzeyinde ölçülmüş değişkenler için hesaplanır. Medyan tarafından 2 kısma bölünen serinin ilk yarısının medyanına 1. çeyrek (kartil), ikinci yarısının medyanına 3. çeyrek (kartil) adı verilmektedir (Serper, 2004: 123). Raskin (1994), Delfi'de çeyrekler arası farkın 1'e eşit veya daha küçük bir değer olmasını uzlaşma göstergesi olarak belirtmektedir. Çeyrekler arası farkı (ÇAF) uzlaşma ölçütü olarak kullanan bazı çalışmalarda ÇAF≤1 'uzlaşma var' şeklinde ifade edilmektedir (Rayens ve Hahn, 2000, Raskin, 1994). Delfi turlarında, merkezi eğilimin tespit edilmesinde merkezi eğilim ölçütlerinden medyan (Mdn), uzlaşma derecesinin belirlenmesinde ise ÇAF kullanılmıştır.

İkinci turda uzmanlar arasında her bir maddenin uzlaşma durumunu görmek için hesaplanan 1. ve 3. çeyrekler ve çeyrekler arası fark ile merkezi eğilimi gösteren büyükten küçüğe sıralanmış medyan değerleri aşağıdaki tabloda yer almıştır.

Tablo 19. İkinci Tur Delfi Sonuçlarının Analizi

Sıra	Potansiyel Karavan Alanı Özellikleri	n	Mdn	1.Çeyrek	3.Çeyrek	ÇAF	Uzlaşma
1	Çevrede kirlilik, fabrika ve inşaat atıklarının bulunmaması	19	5	5	5	0	Var
2	Çevrede gürültü olmaması	19	5	5	5	0	Var
3	Karavan alanı çevresi düzlük olmasa da, karavan park yerinin uygun eğimde olması	19	5	4	5	1	Var
4	Bölge halkının turizme bakış açısının olumlu olması	19	5	4	5	1	Var
5	Yakın çevrede maden ocağının bulunmaması	19	5	4	5	1	Var
6	Çevrede çeşme veya içilebilir su kaynağının olması	19	5	4	5	1	Var
7	Bölgede güvenlik sorununun olmaması	19	5	4	5	1	Var
8	Sakin ve sessiz bir bölgede olması	19	5	4	5	1	Var
9	Atık su boşaltma imkânının olması	19	5	4	5	1	Var
10	Göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olması	19	5	3	5	2	Yok
11	Ormanlık ve yeşil bir bölge olması	19	4	4	5	1	Var
12	Yerel halkla sosyalleşme imkânı olması	19	4	4	5	1	Var
13	Wc ve duş imkânının olması	19	4	3	5	2	Yok
14	Manzaranın olması	19	4	4	5	1	Var
15	Karavan alanının, bakkal, manav gibi alış veriş yerlerinin bulunduğu köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması	19	4	2	5	3	Yok

16	Güneş enerjisinden yararlanmak için yer yer açık alanların olması	19	4	3	5	2	Yok
17	Çevredeki yolların fiziksel olarak düzgün koşullarda olması	19	4	3	5	2	Yok
18	Elektriğin temin edilebilmesi	19	3	3	4	1	Var
19	Karavan alanında çamaşır makinasının bulunması	19	3	1	5	4	Yok
20	Ilıman iklim koşullarının yaşanması	19	3	2	4	2	Yok
21	Çevrede arkeolojik kalıntıların bulunması	19	3	3	4	1	Var
22	Karavan alanının çevresinde yöresel lezzetleri deneme imkânının olması	19	3	3	3	0	Var
23	Karavan park yerinin mıcır bir alan olması	19	3	2	4	2	Yok
24	Hava koşullarının önemli olması	19	3	2	4	2	Yok
25	Kuş bakışı görünümlerin olması	19	3	2	4	2	Yok
26	Açık hava aktivitelerinin olması	19	3	2	3	1	Var
27	Karavan alanının toplu taşıma güzergâhında bulunması	19	3	2	4	2	Yok
28	Büyük şehirlere yakın mesafede bulunması	19	2	1	3	2	Yok
29	Bölgede hamam ve kaplıcaların bulunması	19	2	2	3	1	Var
30	Yakın çevrede turizm bilgilendirme ofisinin bulunması	19	2	1	3	2	Yok
31	Yakın mesafede büyük alışveriş merkezinin bulunması	19	1	1	2	1	Var

Tablo 19 devam

İkinci tura uzmanların % 79'u (n=19) katılmıştır. Bu tur sonucunda uzmanlar, 31 maddenin 16'sı (%52) üzerinde uzlaşmaya varmışlardır. Uzlaşamadıkları madde sayısı

11'dir (%35). Medyan değeri 3'ün altında olan madde sayısı ise 4'tür (%13). Bu maddelerden 2'si üzerinde de önemli olmadığı yönünde bir uzlaşma sağlanmıştır. İlk sıralarda yer alan maddelere (medyan değeri 5 olan) bakıldığında ilk turda elde edilen bulgularla büyük ölçüde tutarlı olduğu söylenebilir. İkinci turda üst sıralarda yer alan 'inşaat ve fabrika atıkları', 'gürültü', 'kirlilik', 'maden ocağı', 'güvenlik sorunları' gibi olumsuz çevresel koşullar ilk turda da en çok dile getirilen maddeler arasında yer almaktadır. 'Çevrede çeşme ve içilebilir su kaynağının olması', 'karavan park yerinin uygun eğimde olması', 'bölge halkının turizme bakış açısının olumlu olması', 'sessiz ve sakin bir bölgede olması', 'atık su boşaltma imkânının olması', 'göl, gölet gibi su kaynaklarına yakın olması' karavancıların önemli bulduğu kriterler arasında yer almaktadır. İlk sıralarda yer alan bu maddelerin büyük çoğunluğunda uzlaşma sağlanmaktadır.

Delfi'nin ilk turunda "Sizce, bir bölgenin karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için sahip olması gereken diğer kriterler nelerdir?" sorusu farklı kriterlerin ortaya çıkartılıp ikinci turda diğer karavancıların da puanlaması amacıyla sorulmuştur. Nitekim ilk turda çok az katılımcı tarafından dile getirilen bu kriterlerden bazıları, bu turda pek çok katılımcı tarafından önemli bulunmuş ve ilk sıralarda yer almıştır. Buna göre, 'sakin ve sessiz bir bölgede olması', 'atık su boşaltma imkânının olması', 'tuvalet ve duş imkânı', 'güneş enerjisinden yararlanma imkânı', 'elektrik olması' önemli bulunan maddeler arasında yer almaktadır.

Son sırada yer alan 4 maddeye bakıldığında bunların ilk turda çok az dile getirilen maddelerle ilgili olduğu görülmektedir. Bu maddelerden bölgede hamam ve kaplıcaların bulunmasının önemli olmadığı yönünde bir uzlaşma görülürken, yakın mesafede büyük alışveriş merkezinin bulunmasının hiç önemli olmadığı yönünde bir uzlaşma tespit edilmiştir. Katılımcılar tarafından önemsiz bulunan maddeler; 'karavan alanının büyük şehirlere yakın mesafede bulunması', 'bölgede hamam ve kaplıcaların bulunması', 'yakın çevrede turizm bilgilendirme ofisinin bulunması' ve 'yakın mesafede büyük alışveriş merkezinin bulunmasıdır'.

Alanyazında, veri indirgeme için kesin bir yöntem bulunmamakla birlikte, daha çok yargısal kararlarla hareket edildiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak her araştırmanın amacının, ilk turda sorulan soruların niteliğinin, uzman sayısının farklı olması gösterilebilir (Gürel, 2010: 176). Üçüncü tura geçmeden önce verilerin indirgenerek katılımcılar için önemli olan maddelere ulaşılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda medyanı 3'ün altında olan 4 madde (1=hiç önemli değil, 2= önemli değil) elenerek üçüncü tur için 27 maddeye indirgenmiştir. Uzman görüşüne sunmak için üçüncü tura taşınan ifadelerin daha iyi anlaşılabilmesi için bazı maddeler üzerinde değişiklik yapılmıştır. Okali ve Pawlowski'ye (2004: 27) göre Delfi yöntemi, araştırmalarda dış geçerliliğin sağlanmasında etkili bir tekniktir. İfadelerde yapılan değişikliklerle ifadelerin kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Örneğin, "karavan alanının bakkal manav gibi alış veriş yerlerinin bulunduğu köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması" maddesi "karavan alanının bakkal, manav gibi günlük ihtiyaçların karşılanabileceği köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması" şeklinde değiştirilmiştir. Böylece 27 maddeden oluşan üçüncü tur anket soruları oluşturulmuştur (Ek 5).

3. Aşama: Üçüncü Delfi Turu

Üçüncü tur, ikinci tur sonucunda istatistiksel analizlerin yapılarak sonuçların uzmanlarla paylaşılması ve uzmanların sonuçlarını farklı yaklaşımlarla karşılaştırarak düşüncelerini yeniden gözden geçirmelerini sağlamak amacıyla e-mail yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu aşama sonunda uzmanlar tarafından potansiyel karavan alanı kriterleri belirlenmiştir. Bu nedenle aşama, verilerin analizi ve değerlendirmesi ile potansiyel karavan alanı kriterleri olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur.

Verilerin analizi ve değerlendirilmesi

Merkezi eğilim ölçütlerinden medyan ve ÇAF bu turda da verilerin analiz edilmesinde kullanılmıştır. İkinci tur sonucunda indirgenen 27 maddenin tekrar uzmanlar tarafından değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20. Üçüncü Tur Delfi Sonuçları

Sıra	Potansiyel Karavan Alanı Özellikleri	n	Mdn	1.Çeyrek	3.Çeyrek	ÇAF	Uzlaşma
1	Çevrede kirlilik, fabrika ve inşaat atıklarının bulunmaması	18	5	5	5	0	Var
2	Çevrede gürültü olmaması	18	5	4,75	5	0,25	Var
3	Karavan alanı çevresi düzlük olmasa da, karavan park yerinin uygun eğimde olması	18	5	4	5	1	Var
4	Bölge halkının turizme bakış açısının olumlu olması	18	5	4	5	1	Var
5	Yakın çevrede maden ocağının bulunmaması	18	5	4	5	1	Var
6	Çevrede çeşme veya içilebilir su kaynağının olması	18	5	4	5	1	Var
7	Bölgede güvenlik sorununun olmaması	18	5	4	5	1	Var
8	Sakin ve sessiz bir bölgede olması	18	5	4	5	1	Var
9	Atık su boşaltma imkânının olması	18	5	4	5	1	Var
10	Göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olması	18	5	4	5	1	Var
11	Ormanlık ve yeşil bir bölge olması	18	4	4	5	1	Var
12	Yerel halkla sosyalleşme imkânı olması	18	4	4	5	1	Var
13	Wc ve duş imkânının olması	18	4	4	5	1	Var
14	Manzaranın olması	18	4	4	5	1	Var
15	Karavan alanının, bakkal, manav gibi günlük ihtiyaçların karşılanabileceği köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması	18	4	3	4	1	Var
16	Güneş enerjisinden yararlanmak için yer yer açık alanların olması	18	4	3	4,25	1,25	Yok
17	Çevredeki yolların fiziksel olarak düzgün koşullarda olması	18	4	3	4,25	1,25	Yok

18	Elektriğin temin edilebilmesi	18	3	3	4	1	Var
19	Karavan alanında çamaşır ve bulaşık yıkama imkânının bulunması	18	3	1,75	5	3,25	Yok
20	Ilıman iklim koşullarının yaşanması	18	3	3	4	1	Var
21	Çevrede arkeolojik kalıntıların bulunması	18	3	3	4	1	Var
22	Karavan alanının çevresinde yöresel lezzetleri deneme imkânının olması	18	3	3	3,25	0,25	Var
23	Karavan park yerinin mıcır bir alan olması	18	3	2,75	3	0,25	Var
24	Hava koşullarının önemli olması	18	3	2	4	2	Yok
25	Kuş bakışı (panoramik) görünümlerin olması	18	3	2	3,25	1,25	Yok
26	Açık hava aktivitelerinin olması	18	3	3	4	1	Var
27	Karavan alanının toplu taşıma güzergâhına yakın mesafede bulunması	18	3	1,75	3	1,25	Yok

Tablo 20 devam

Üçüncü Delfi turuna uzmanların %78'i (n=18) katılmıştır. İkinci turda 16 madde üzerinde uzlaşma sağlanırken bu turda 5 maddede daha uzlaşılmış toplam 21 (%78) madde üzerinde uzlaşma sağlanmıştır. Uzlaşılamayan madde sayısı ise, 6'dır (%22). Delfi sonucunda ulaşılması hedeflenen madde sayısının genellikle homojen gruplarda 10 ile 15 olduğu ifade edilmektedir (Delbecq vd., 1975'den aktaran Hsu vd., 2007: 3). Uzlaşma sağlanan maddeler ikinci turda da üzerinde anlaşma sağlanan maddeler olmakla birlikte bu maddelerin merkezi eğilim yani medyan değerlerinde bir değişim görülmemektedir. "Karavan alanının göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olması", "wc ve duş imkânının olması", "karavan alanının bakkal, manav gibi alış veriş yerlerinin bulunduğu köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması", "ılıman iklim koşullarının yaşanması", "karavan park yerinin mıcır bir alan olması" maddeleri bu turda üzerinde uzlaşma sağlanan maddeler olarak görülmektedir. Nitekim ilk turda

görüşmeler sonucu hesaplanan frekans değerlerine bakıldığında bu maddelerin pek çok katılımcı tarafından daha önce dile getirildiği görülmektedir. Bu maddelerde uzlaşılmasının nedenleri arasında; üçüncü tur başında bazı ifadelerde yapılan düzeltmeler, karavancıların aldıkları istatistiki geri bildirim sonucunda grup görüşleri doğrultusunda bazı maddeler üzerindeki uzlaşmacı tutumları, daha önce bireysel düşünüp örneğin, kendi karavanında tuvalet ve duş imkânı olduğu için bu maddeyi kendisi için önemsiz bulduğu halde daha sonra tüm karavanların aynı donanıma sahip olamayacağını düşünüp grup kararı doğrultusunda uzlaşmacı davranması gibi nedenler sayılabilir.

"Güneş enerjisinden yararlanabilmek için yer yer açık alanların olması", "çevredeki yolların fiziksel olarak düzgün koşullarda olması", "karavan alanında çamaşır ve bulaşık yıkama imkânının bulunması", "hava koşullarının önemli olması", "kuş bakışı (panoramik) görünümlerin olması", "karavan alanının toplu taşıma güzergâhına yakın mesafede bulunması" maddeleri üzerinde ise ikinci turda olduğu gibi bu turda da uzlaşma sağlanamamıştır. Bu maddeler bazı uzmanlar için önemli olmakla birlikte bazıları için önem taşımamaktadır. Karavan alanının bulunduğu bölgede "ılıman iklim koşullarının yaşanması" ve "hava şartlarının önemli olması" maddelerinden "ılıman iklim koşullarının yaşanması" maddesi üzerinde uzlaşma sağlanmıştır. Bu çelişki şu şekilde açıklanabilir: Daha önce yapılan görüşmelerde uzmanlar, ılıman iklim koşullarını tercih etseler de karavanlarda bulunan klima gibi ısıtma sistemleri sayesinde karavancılığın dört mevsim yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu durumda bazı karavancılar için hava koşulları önemli olmasa da genellikle ılıman iklim koşullarının tercih edildiği söylenebilir. F.I.C.C. önerilerinde yer alan ancak uzmanlar tarafından üzerinde uzlaşma sağlanamayan ve elenen maddelerin tartışmasına potansiyel karavan alanı kriterlerinin belirlenmesi kısmında yer verilmektedir.

Sonuç: Potansiyel karavan alanı kriterlerinin belirlenmesi

Delfi çalışmasına katılan uzmanlara göre, karavancılığa açılacak bir alanda bulunması gereken kriterler; "çevresel" ve "doğal" başta olmak üzere "sosyo-kültürel", "rekreasyon aktiviteleri" ve "rekreatif kolaylıklar" boyutları altında sınıflandırılabilir.

Sosyo kültürel kriterler uzmanlar tarafından belirlenen farklı bir boyut olarak öne çıkarken "ulaşım ve ulaşılabilirlik" karavan alanı kriterleri arasında yer almamıştır. Belirlenen temel kriterler kapsamında medyan değerlerine göre sıralanmış karavan alanı kriterleri aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 21. Karavan Alanı Kriterleri

Temel Kriterler	Karavan Alanı Alt Kriterleri	Mdn
Çevresel	Çevrede kirlilik, fabrika ve inşaat atıklarının bulunmaması	5
	Çevrede gürültü olmaması	5
	Sakin ve sessiz bir bölgede olması	5
	Yakın çevrede maden ocağının bulunmaması	5
	Bölgede güvenlik sorununun olmaması	5
Doğal	Ormanlık ve yeşil bir bölge olması	4
	Karavan alanı çevresi düzlük olmasa da, karavan park yerinin uygun eğimde olması	5
	Göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olması	5
	Manzaranın olması	4
	Ilıman iklim koşullarının yaşanması	3
Sosyo Kültürel	Bölge halkının turizme bakış açısının olumlu olması	5
	Yerel halkla sosyalleşme imkânı olması	4
	Çevrede arkeolojik kalıntıların bulunması	3
	Karavan alanının çevresinde yöresel lezzetleri deneme imkânının olması	3
Rekreasyon Aktiviteleri	Açık hava aktivitelerinin olması	3
Rekreatif	Atık su boşaltma imkânının olması	5
	Tuvalet ve duş imkânının olması	4
	Çevrede çeşme veya içilebilir su kaynağının olması	5
	Elektriğin temin edilebilmesi	3

Kolaylıklar	Karavan park yerinin mıcır bir alan olması	3
	Karavan alanının, bakkal, manav gibi günlük ihtiyaçların karşılanabileceği köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması	3

Tablo 21 devam

Uzmanlar tarafından önemli bulunan kriterleri alanyazın, F.I.C.C. önerileri ve kamping işletme standartları ile karşılaştırdığımızda çevresel ve doğal kriterlerin büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir. Nitekim fiziksel çevrenin pek çok unsuru ve doğa turistler için çekicilik unsuru olmaktadır. Bir alanın çevresel kullanımı da, çevresel etki yaratmaktadır (Inskeep, 1991: 339). Bu çevresel etkiler içerisinde olumsuz etkenler de yer alabilir. Uzmanlara göre, karavan alanı için önemli bulunan **çevresel etkenler**; 'fabrika, inşaat kalıntıları ve kirlilik', 'gürültü', 'yakın çevrede maden ocağının bulunması', 'bölgedeki güvenlik sorunu', 'sakinlik ve sessizliktir'. Uzmanların sakin ve sessizlik anlayışı, bölgeye çok fazla turistin gelmemesi ve dolayısıyla sessiz, huzurlu bir atmosferin sağlanmasıdır. Alanyazında üzerinde çok fazla durulmayan bu özelliğin uzmanlar tarafında en çok önem verilen (medyan: 5) kriterler arasında yer aldığı görülmektedir.

Uzmanlara göre **doğal kriterler**, kamp ve karavan alanlarının tesis edilmesinde dikkate alınması gereken önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu kapsamında yer alan kriterler; 'karavanlar için uygun eğimin olması', 'göl, gölet, deniz, dere vb. açık su kaynaklarına yakın mesafede olması', 'ormanlık ve yeşil bir bölge olması', 'manzaranın olması', 'ılıman iklim koşullarına sahip olmasıdır'. F.I.C.C.'nin kamp alanları ile ilgili önerileri arasında bitki örtüsünün sürekliliği, doğal güzelliklerin olması, arazi ve iklim koşullarının kampçılık için elverişli olması yer almaktadır (F.I.C.C, 2010: 16).

Kültürel doku, tarihi kalıntılar, yerel halkla etkileşim, yerel halkın bakış açısı gibi kültürel ve sosyal unsurlar F.I.C.C. önerileri ve kamping işletme standartları kapsamında belirtilmediği halde **sosyo-kültürel kriterler** içerisinde bulunan bölge halkının turizme bakış açısı ile yerel halkla sosyalleşme imkânı (Tuna, 2012: 72), arkeolojik kalıntılar ve yöresel lezzetler uzmanlar tarafından önemli bulunan kriterler

arasındadır. Bu durumda F.I.C.C. önerileri ve kamping işletme standartlarından farklı bir boyut olarak sosyo-kültürel unsurların uzmanlar tarafından önemli bulunduğu söylenebilir. Günübirlik rekreasyon faaliyetleri genellikle yerel halk ile kısa süreli etkileşim sağlarken, kamp ve karavancılık dört mevsim yapılabilen ve uzun süre konaklamalı bir turizm faaliyeti olduğu için yerel halk ile daha yakın ve uzun süreli etkileşimi gerekli kılmaktadır. Bu nedenle uzmanlar için yöre halkının bölgesinde gerçekleştirilecek olan kamp ve karavan turizmi faaliyetlerine sıcak bakması önem arz etmektedir. Ayrıca uzmanlar, "*karavancılığı genellikle emekli ve kültür seviyesi yüksek bir grubun gerçekleştirdiğini dolayısıyla karavancılar için Frig, Efes, Kapadokya gibi antik bölgelerin cazibe merkezi olduğunu"* ifade etmişlerdir.

Uzmanlar, diğer kriterler kadar birincil derecede önem içermese de karavan alanı çevresinde rekreasyon aktivitelerinin bulunmasını önemli bulmaktadır. F.I.C.C. önerileri ve kamping işletme standartları kapsamında spor tesisi ve kapalı alan oyun aktiviteleri yer alırken uzmanlar tarafından bahsedilen **rekreasyon aktiviteleri**, çevrenin sunmuş olduğu imkânlar çerçevesinde karavancılar tarafından gerçekleştirilecek olan yürüyüş, su sporları, kampçılık gibi açık havada gerçekleştirilen aktivitelerdir. Uzmanlar, kapalı alan aktivitelerinin kalabalığı ve gürültüyü beraberinde getireceğini vurgulamaktadır. Nitekim birinci Delfi turunda uzmanlar tarafından, kapalı alan rekreasyon aktiviteleri kapsamında yer alan hamam ve kaplıcaların (Yüncü, 2013: 12) önemli olmadığı yönünde uzlaşma sağlanarak bu kriterin elendiği görülmektedir.

Rekreatif kolaylıklar açısından uzmanlara göre ilk sırada, karavanlara sağlanacak olan 'atık su boşaltma imkânı' gelmektedir. Atık su boşaltma ünitesi karavanların teknik yapısıyla ilgili olduğu için karavanların teknik donanımları ile ilgili özel ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Nitekim karavanlar, fiziksel donanımı itibariyle elektrik ve atık su boşaltma gereksinimlerinin karşılanması için dış destek ünitelerine ihtiyaç duymaktadır. Diğer önemli bulunan rekreatif kolaylıklar arasında ise; 'tuvalet ve duş imkânının olması', 'karavan alanının günlük ihtiyaçları karşılamak için köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması', 'elektriğin temin edilmesi', 'karavan park yerinin arazi ve iklim şartlarına uygun olarak toz kaldırmayacak şekilde mıcır bir alan olarak düzenlenmesi' yer almaktadır. F.I.C.C. önerileri ve T.C. Turizm Bakanlığı'nın bir

yatırımın ‘kamping’ adı altında turizm işletme belgesi alabilmesi için belirlediği standartlar arasında da tuvalet, duş ve atık su tanklarının boşaltılacağı uygun mahaller, elektrik hizmeti, sağlıklı içme ve kullanma suyu hizmeti, spor, eğlence, yeme, içme gibi amaçlar için gerekli düzenlemeler yer almaktadır[26]. Ancak karavanların park edeceği alanın özellikle mıcır olması literatür ve standartlarda yer almasa da uzmanlar, özellikle kış aylarında çamur ve toza meydan vermemesi açısından mıcırlık alanı önemli bulmaktadır. Uzmanların önemli bulduğu rekreatif kolaylıklar arasında ‘günlük ihtiyaçların karşılanması için karavan alanının köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması’ yer almaktadır. Aslında Turizm Bakanlığı standartlarına göre kamp alanında satış yeri, yeme içme gibi ihtiyaçların karşılanacağı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ancak karavanların motorlu taşıtlar olması nedeniyle market, pazar, sağlık gibi ihtiyaçların karşılanabilmesi için köy vb. yerlere ulaşım süresini azaltmakta bu nedenle kamping alanı içinde olmasa da köy vb. yerleşim yerlerinden bu tür ihtiyaçların karşılanmasını mümkün kılmaktadır.

‘Ulaşım ve Ulaşılabilirlik’ boyutu üzerinde uzmanlar tarafından uzlaşma sağlanmadığı görülmektedir. Aslında F.I.C.C. ve TKKD’nin önerileri arasında kamp alanının kent girişlerine yakın mesafede olması yer aldığı halde uzmanlar karavan parkların büyük şehirlere yakın mesafede olmasını önemli bulmamaktadır. Karavanların motorlu araçlar olması nedeniyle uzun mesafenin kısa zamanda kat edilebilmesi, karavanlarda motosikletlerin bulunması, karavancıların doğa tutkunu olması nedeniyle büyük şehirlerden gelen insan sayısının artmasının çevreye zarar vereceğini düşünmeleri buna neden olarak gösterilmektedir. Üzerinde uzlaşma sağlanamayan ulaşımla ilgili diğer bir kriter “karavan alanının toplu taşıma güzergâhına yakın mesafede bulunmasıdır”. Bu madde F.I.C.C. önerileri ve kamping işletme standartları arasında yer alsa da karavanların motorlu taşıtlar olarak tasarlanması ve karavancıların kendi araçlarıyla şehir içinde de rahatlıkla seyahat edebilmeleri bu kriter üzerinde uzlaşma sağlanmasını engellediği söylenebilir. Birinci Delfi turunda uzmanların bir kısmı “çevredeki yolların düzgün koşullarda olmasını” önemli bulmuş ancak bazıları yolların düzgün olmasının çok fazla kişiye ulaşım imkânı tanıyarak bölgenin ekolojik dengesini tehdit edeceğini

[26] http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14518/turizm-tesislerinin-belgelendirilmesine-ve-niteliklerin-.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013)

belirtmiştir. Bu durumda günübirlik rekreasyon alanları için yapılan çalışmalarda ulaşım ve yol durumunun iyi olması göze çarparken karavancılar zor şartlar altında da olsa ulaşım zorluklarını göze almaktadır.

Türkiye kamping işletme standartlarına göre bir yatırımın kamping adı altında işletme belgesi alabilmesi için çamaşır ve bulaşık yıkama imkânı gibi müşterek tesislerin bulunması gerekmektedir. Ancak günümüzde karavanların bu tür teknolojik donanımlara sahip olması ve bazı karavancılara göre konforun önemli olmaması "karavan alanında çamaşır ve bulaşık yıkama imkânının bulunması" kriteri üzerinde uzlaşma sağlanamamasına yol açmıştır.

II. Kısım- Gözlem ve Görüşmelerin Yapılması

Bu kısımda Frig Vadisi'nin karavancılık potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen gözlem ve görüşme sürecine yer verilmektedir. İzleyen bölümlerde aşamalarla ilgili ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır.

4. Aşama: Gözlem ve Görüşme

Araştırmanın bu aşamasındaki süreç; gözlem kriterlerinin belirlenmesi, gözlemlerin analizi ve değerlendirilmesi, görüşme sorularının oluşturulması, görüşme, görüşmelerin analizi ve değerlendirilmesi, Frigya bölgesinin karavancılık potansiyeli ile ilgili değerlendirmeler başlıkları kapsamında sunulmaktadır.

Gözlem kriterlerinin belirlenmesi

Karavancılığın bir çeşit rekreasyon etkinliği (Brooker ve Joppe, 2013: 1; Hazar, 2009: 31) olmasından yola çıkarak, çalışma alanlarında Kiemstedt (1967) tarafından doğal peyzaj elemanlarının rekreasyona uygunluk derecelerini araştırmak için oluşturulan "Çeşitlilik Değer Analizi" (V-Wert) yöntemi ve daha sonra Buchwald vd. (1973) tarafından uygulanan ve bazı değişiklikler yapılarak Altan (1976) ve Gülez (1980) tarafından "Ormaniçi Rekreasyon Potansiyelinin Saptanması" için geliştirilen gözlem aracı temel alınmıştır (Ek 6). Altan (1976) ve Gülez (1980) araştırmalarında anketler

yaparak yönteme temel olan katsayıları bulmuşlardır. Daha önceki aşamalarda Delfi yöntemiyle gözlem formunun içerdiği boyutlar (doğal, tarihi ve kültürel değerler, rekreatif kolaylık, olumsuz çevresel etkenler) uzman görüşüne sunulmuş ve formüldeki öğelerin uzmanlar tarafından da önemli bulunduğu görülmüştür.

Ormaniçi rekreasyon potansiyeli değerlendirme yönteminin rekreasyon potansiyelinin saptanması ile ilgili pek çok çalışmada, özellikle ülkemizde rekreasyon etkinliklerinin en çok gerçekleşen formları olan ormaniçi piknik ve kamping alanları için çok iyi sonuçlar verdiği görülmektedir (Akten, 2003; Şimşek, 2007; Şimşek ve Korkut, 2009, Yılmaz vd., 2009; Polat ve Polat, 2012). Ayrıca, bu yöntemin Türkiye'deki ormaniçi rekreasyon alanlarına uygulanabilirliği, Orman Genel Müdürlüğü (OGM) Milli Parklar Dairesi Başkanlığı'nın hizmetiçi eğitim seminerinde tartışılarak özellikle piknik ve kamping etkinliklerinin bulunduğu rekreasyon alanlarında uygulanabileceği ifade edilmiştir (Gülez, 1990: 139-140). Bu değerlendirme yöntemi pek çok araştırmanın yanısıra, hala ülkemizde T.C Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından mesire yerleri ve karavanlı kamping rekreasyon potansiyelini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Bu yöntemle alınan sonuçların sübjektif eğilimli olması yöntemin olumsuz yanı olarak ileri sürülebilir. Ancak konuyla ilgili uzman kişilerin değerlendirmeleri söz konusu olacağı için bu farkların makul değerler arasında kalacağı açıktır. Nitekim Gülez (1990) çalışmasında Çamburnu Ormaniçi Rekreasyon Alanı'nın rekreasyon potansiyelini, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği son sınıfından 91 öğrenciye uygulama çalışması olarak hesap ettirdiğinde aynı alanda %59 ile %65 arasında değişen değerler bulunması yöntemin uygulanabilirliği hakkında açık bir fikir vermektedir.

Türkiye'nin koşullarına uygun olarak geliştirilen bu yöntem, ormaniçi rekreasyon alanlarında rekreasyon potansiyelinin kolayca bulunması için oldukça pratik bir hesaplama şekli getirerek aşağıda gösterilen formülle ifade edilmektedir (Gülez, 1990):

$$P + I + U + RK + OSE = \%RP$$

Formüle belirli aralıklarla giren öğelerin açıklaması, alabilecekleri en çok (maksimum) puanların (ya da ağırlıkların) dağılımı ve her öğenin değerlendirilmesinde kullanılan veri toplama aracı tablo 22'de gösterilmektedir.

Tablo 22. Rekreasyon Potansiyeli (% RP) Formülündeki Kriterler, Alabilecekleri Maksimum Puanlar ve Veri Toplama Aracı

Formüldeki Öğe	**Öğenin Açıklaması**	**Öğenin Ağırlık Puanı**	**Veri Toplama Aracı**
Peyzaj Değeri (P)	Çalışma alanlarının büyüklüğü, bitki örtüsü, hidrolojik ve topografik yapısı, görsel özellikleri ile kültürel değerleri peyzaj değeri kapsamında yer almaktadır.	35	Gözlem, ikincil veriler, CBS
İklim (I)	Sıcaklık, yağış, güneşlenme, rüzgârlılık durumları rekreasyon üzerine etkilerine göre belirli ağırlıklarla iklim değeri içinde yerini almışlardır.	25	İkincil veriler
Ulaşılabilirlik (U)	Bir yerin rekreasyon potansiyeli o yere ulaşılabildiği ölçüde anlam kazanır. En yakın kente uzaklık, ulaşım süresi, toplu taşıma olanakları bu kapsamda yer almaktadır.	20	Gözlem, görüşme, ikincil veriler
Rekreatif Kolaylık (RK)	Rekreasyon alanında mevcut olan piknik masası, tuvalet, otopark, su durumu, tesisler, bekçi ve görevliler gibi rekreatif kolaylıklar rekreasyon potansiyelinin artmasına olumlu etki yapmaktadır.	20	Gözlem ve görüşme
Olumsuz Etkenler (OE)	Bir yerin rekreasyon potansiyelinin saptanmasında, o bölgedeki mevcut olumsuz etkenleri de göz önünde	0-(-10)	Gözlem, görüşme, ikincil veriler

	tutma zorunluluğu vardır. En iyi durum olumsuz etkenin olmaması yani (0) puanın alınmasıdır. Bu olumuz etkenler arasında; kirlilik, bakımsızlık, gürültü, güvence unsurları yer almaktadır.		
Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli		% 100	

Tablo 22 devam

Daha önce de bahsedildiği gibi kamp ve karavancılığın rekreasyon alanlarında gerçekleşmesi, OGM tarafından gözlem kriterlerinin kamping alanları için de kullanılabileceğinin belirtilmesi ve kriterlerin rekreasyon alanları ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanılması araştırma kapsamında da ormaniçi rekreasyon değerlendirme formunun kullanılmasında etkili olmuştur. Ayrıca, değerlendirme öğelerinde yer alan güvenlik, gürültü, fabrika ve inşaat kalıntıları, kirlilik, maden ocağı gibi olumsuz etkenler; bitki örtüsü, iklim, su kaynaklarına yakınlık, eğim, manzara gibi doğal unsurlar; çeşme, tuvalet, duş, köy vb. yerleşim yerlerine yakınlık gibi rekreatif kolaylıklar; tarihi değerler gibi boyutların uzman görüşüne sunulması sonucunda uzmanlar tarafından da bu kriterler üzerinde uzlaşma sağlandığı görülmüştür.

Gözlemlerin Değerlendirilmesi

Araştırmada gözlemler yerel yöneticiler tarafından Seyitgazi ilçesine bağlı Karaören ve daha sonra Yapıldak Gölet'inde gerçekleştirilmiştir. Güvenirliliği arttırmak için bölgeler, araştırmacı dışında konusunda bilgili yerel yöneticiler tarafından gözlenmiştir. Gözlem formundaki her öğe yerel yöneticiler tarafından orman içi rekreasyon potansiyeli değerlendirme formu üzerinde puanlanmıştır. Formüldeki bazı öğeler araştırmacı tarafından ikincil verilere dayanarak puanlanmıştır. Buna göre öğelerden 'iklim değerleri', meteorolojiden elde edilen veriler ile hesaplanırken, 'peyzaj değeri' kapsamında yer alan alanın büyüklüğü öğesi, coğrafi bilgi sistemi yazılımı olan ArcGIS aracılığıyla hesaplanmıştır. 'Ulaşılabilirlik' öğesi ise Eskişehir il haritasındaki uzaklıklara göre hesaplanmıştır. Ayrıca formüldeki öğeler, yerli kaynaklar, kamu

kuruluşlarına ait haritalar, daha önce yapılan araştırma raporları ve muhtar görüşmeleri yoluyla da desteklenerek nitel araştırmalarda geçerliliği sağlamada önemli ölçütlerden biri olan veri çeşitlemesi sağlanmıştır. Puanlamalar her iki alan için ayrı ayrı yapılmıştır. Gözlem formunda öğelerin alabilecekleri toplam puan en çok 100 olacağından, formüldeki ögelerin alabilecekleri puanların toplamı yüzde olarak alanın rekreasyon (kamping) potansiyelini vermektedir.

Tablo 23. Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli

Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli	Çok düşük	%30'dan aşağı
	Düşük	%30 - %45
	Orta	%46 - %60
	Yüksek	%61 - %75
	Çok yüksek	%75'den yukarı

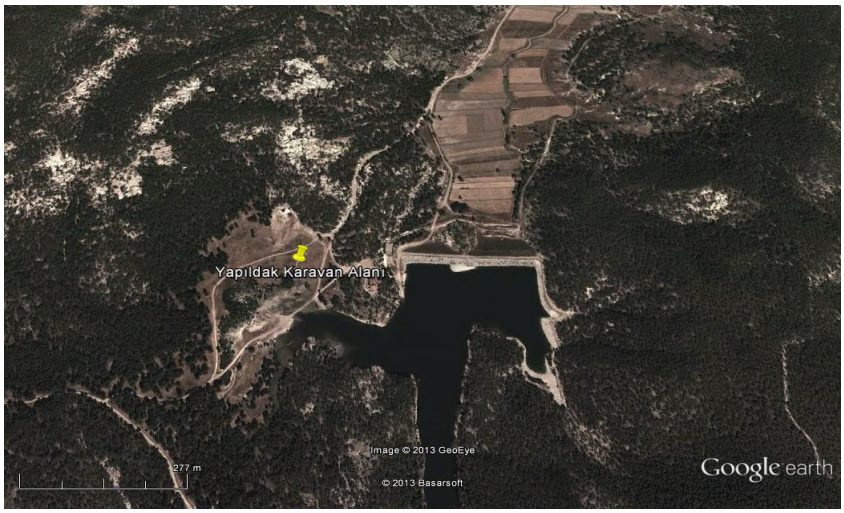
Değerlendirme formundaki kriterler puanlanırken, Yapıldak ve Karaören Baraj Göletlerine ait hesaplamalara birlikte yer verilmiştir. Formülde yer alan öğeler ile ilgili bulgulara yer verildikten sonra her öğenin (değerlendirme kriterinin) aldığı değerlendirme puanı oluşturulan tablolarda gösterilmektedir.

Peyzaj değeri (PD)

Turizm ve rekreasyona etkili olan doğal unsurlar peyzaj elemanları olarak da nitelendirilebilir (Gülez, 1990). Bu kısımda; çalışma alanlarının büyüklüğü, bitki örtüsü, hidrolojik ve topografik yapısı ile görsel peyzaj özellikleri değerlendirilmiştir. Gözlemciler tarafından puanlamalara yer verilmeden önce çalışma alanlarının konumu hakkında bilgi verilmiştir.

Yapıldak Baraj Göleti, Eskişehir ili Seyitgazi ilçesinin güneyinde Eskişehir'e 90 km uzaklıktadır. Eskişehir'den ulaşım Seyitgazi ilçesi üzerinden yapılmaktadır. Yapıldak Köyü'ne Afyonkarahisar – Eskişehir yolu üzerinde Kırka'dan Afyonkarahisar'a D665 devlet yolu üzerinde Gökbahçe Köyü'nden sapıldıktan sonra Oynaş Köyü'nü geçtikten

sonra ulaşılır. D665 Devlet yolundan Yapıldak'a sapıldıktan sonra köy yolu asfaltlanmıştır (Ertin, 2012:1). Seyitgazi ilçe sınırları içerisinde kalan Yapıldak Baraj Göleti'nin mülkiyeti, Devlet Su İşleri'ne (DSİ) aittir ancak çevresindeki çalışma alanının devlet ormanı olması nedeniyle alanın mülkiyeti Orman Genel Müdürlüğü'ne aittir. Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü'nün 1/25000 ölçekli 1989 tarihli Eskişehir il arazi varlığı haritasında, şimdiki arazi kullanım şeklinin 'O' sembolü ile gösterilmesi bölgenin orman alanı olduğunu ifade etmektedir. Yapıldak Baraj Göleti 39.1546830 enlem ve 30.6415340 boylamları arasında yer almaktadır.

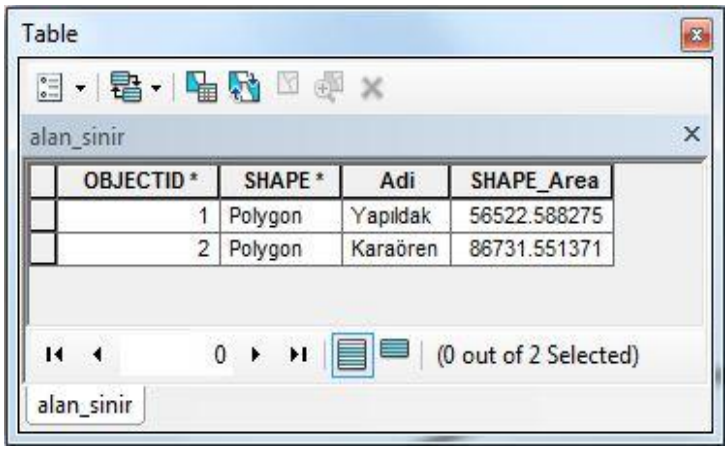
Şekil 3. Yapıldak Baraj Göleti Uydu Görüntüsü, 2013

Karaören Baraj Göleti, Eskişehir ili Seyitgazi ilçesinin güney batısında Eskişehir'e 83 km uzaklıkta, Kırka'ya ise 10 km uzaklıktadır. Eskişehir'den ulaşım Seyitgazi ilçesi üzerinden yapılmaktadır. Seyitgazi ilçe sınırları içerisinde, Karaören Köyü mevkiinde yer alan Karaören Göleti'nin mülkiyeti, DSİ'ye ait olup ancak çevresindeki çalışma alanının devlet ormanı olması nedeniyle alanın mülkiyeti Orman Genel Müdürlüğü'ne aittir. Gölet ve çevresine her mevsim ulaşmak mümkündür (TVT, 2011: 1). Karaören Baraj Göleti 39.196827 enlem ve 30.556796 boylamları arasında yer almaktadır. Yapıldak Baraj Göleti ile Karaören Baraj Göleti arasında kuş uçuşu mesafe yaklaşık 9 km dir.

Şekil 4. Karaören Baraj Göleti Uydu Görüntüsü, 2013

Çalışma alanlarının sınırlarının çizilerek UTM Zone 36N koordinat sistemine oturtulmasında ve alan hesabında, Coğrafi Bilgi Sistemi yazılımı olan ArcGIS'den yararlanılmıştır. ArcGIS programında belirlenen bölgelere ait alan değerleri m^2 cinsinden bulunmuş ve daha sonra bu değerler hektar ölçü birimine çevrilmiştir. Şekil 5'de çalışma alanlarının kapladığı alanlar gösterilmektedir.

Şekil 5. Yapıldak ve Karaören Araştırma Alanlarının Kapladığı Alanlar (m2)

Yapıldak Baraj Göleti'nin etrafında seçilen çalışma alanı yaklaşık 5,6 hektar, Karaören Baraj Göleti'nin etrafındaki çalışma alanı ise yaklaşık 8,7 hektar büyüklüğündedir. Araştırma alanlarının büyüklüğü 5 ile 10 hektar arasında kaldığı için değerlendirme formuna göre her iki alan da (3) puan olarak hesaplanmıştır.

a) Bitki örtüsü

Bitki örtüsü kamp alanının en büyük kaynağıdır. Kamping planlaması yapılmadan önce çalışma alanına ilişkin mevcut bitki örtüsü belirlenmelidir (Sözen ve Şahin, 1988: 57). İç Anadolu'nun doğal bitki örtüsü otsu bitkilerden meydana gelen steptir. Step bitkilerinin özelliği şiddetli bir kıştan sonra havanın ısınmasıyla birden canlanmaları yaşama devrelerini kısa bir süreye sığdırdıktan sonra kurumalarıdır. Eskişehir-Afyonkarahisar arasındaki çukur düzlükler step alanı kapsamında yer alır (Yazıcı, 2002: 37). Eskişehir ilinde bugüne kadar az çok varlığını korumuş ormanlık alanlar yalnız Sündiken dağları ve Türkmen dağlarında bulunmaktadır (T.C Başbakanlık Köy Hizmetleri, 2001: 13). Dağlık Frigya bölgesinin dolayısıyla araştırma alanının merkezini Türkmen Dağları oluşturmakta ve bölgede bitki örtüsü çeşitlilik göstermektedir (Polat, 2008: 31). Genel olarak bakıldığında ağaç topluluğunu; 800-900 metre yükseltiler arasında meşe ve ardıç türleri, 900-1200 metre yükseltiler arasında karaçam, 1200-1700 metre yükseltiler arasında ise sarıçam oluşturmaktadır (Güner, 2006: 45).

Yapıldak ve Kümbet Vadisi tepelerinde çam ormanları arasında, yüksek meşeler görülmektedir. Seyitgazi'den Yazılıkaya'ya ulaşıncaya kadar bozkır bitki örtülerinin görülmesi arazinin düz ve tarıma elverişli olduğunu göstermektedir. Doğanlı ve Yazılıkaya Vadisi'ndeki ağaç toplulukları çam, meşe ve ardıçtır (Polat, 2008: 31-32). Milli Savunma Bakanlığı (MSB) Harita Genel Komutanlığı 1/25 000 ölçekli ve 1994 basım tarihli topografya haritasına göre Karaören Göleti ve Yapıldak Göleti çevresinde ormanlık ve çalılık alanların yoğunlaştığı görülmektedir. Her iki çalışma alanında yapılan gözlemler bitki örtüsünün ağaç ve çayırlık olduğunu göstermiş böylece her iki alan (8) puan olarak değerlendirilmiştir.

b) Hidrolojik özellikler

Alandaki açık su yüzeyleri başarılı bir kamping alanı için en değerli kaynaktır (Sözen ve Şahin, 1988: 55). Eskişehir ilinin başlıca sulama kaynakları Sakarya nehri ile Porsuk çayı, Sarısu ve Seydisuyu'dur (T.C Başbakanlık Köy Hizmetleri, 2001: 13). Yapıldak

ve Karaören Baraj Göletleri, çevrede yer alan tarla ve bahçelerin sulanması amacıyla DSİ tarafından kurulmuştur. 154 hektar sulama alanına sahip Karaören Göleti'nin inşaatı 1971 yılında bitmiştir. 1994 yılında inşaatı tamamlanan Yapıldak Baraj Göleti'nin sulama alanı ise 220 hektardır[27]. Yapıldak ve Karaören çalışma alanı gölet çevresinde yer aldığı için gözlem sonucunda rekreasyon değerlendirme formuna göre her iki alanın değerlendirme puanı (6) olarak hesaplanmıştır.

c) Topografik yapı

Kamping alan ve kuruluşları için yer seçimini etkileyen en önemli etkenlerden biri de topografik yapıdır (Koç ve Şahin, 1999). Yapıldak Baraj Göleti çevresinin deniz seviyesinden en yüksek 1143 m ve en alçak 1134 m noktaları arasındaki yükseklik farkı 9 metredir. Karaören Baraj Göleti çevresinin deniz seviyesinden en yüksek 1108 m ve en alçak 1096 m noktaları arasındaki yükseklik farkı ise 12 metredir (ArcGIS). Topografik harita arazinin topoğrafya ve drenajı için temel oluşturmaktadır. Karavanlı kamp alanı için en uygun eğim aralığı % 0 ile % 5 arasıdır (Sözen ve Şahin, 1988: 51). T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu toprak haritalarında (1989) kullanılan eğim aralıkları çizelgedeki gibidir.

Tablo 24. *Eğime Göre Sınıflama*

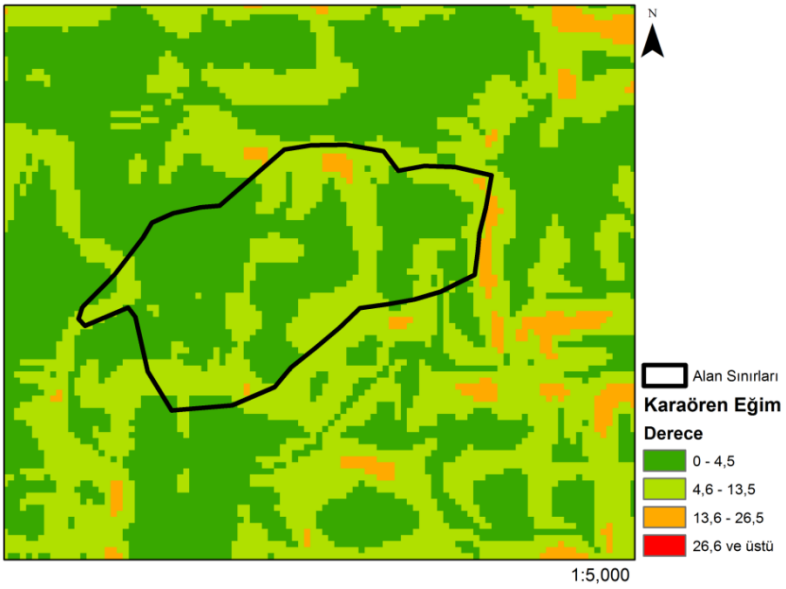
Eğim Grubu	**Yüzde**	**Derece**
Düz	%0-2	0-4,5
Hafif Eğim	%2-6	4,6-13,5
Orta Eğim	%6-12	13,6-26,5
Dik Eğim	%12-20	26,6-45

Kaynak: Topay, 2003: 80

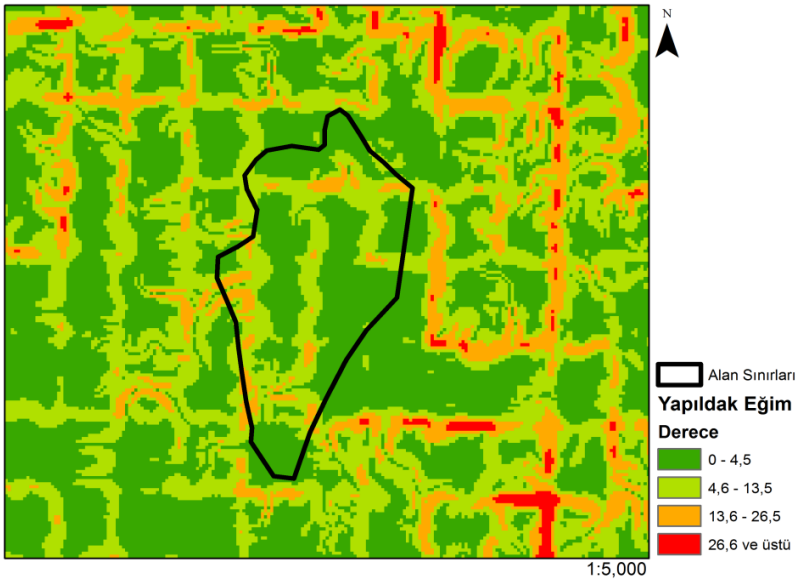
Eğim analizi yapabilmek için bölgelerin 'sayısal yükseklik modeli' (SYM) verileri ArcGIS programının fonksiyonu olan Slope (Eğim) işlemi için altlık veri olarak kullanılmıştır. SYM verileri yardımıyla her iki bölgenin eğim haritaları oluşturulmuştur.

[27] http://www2.dsi.gov.tr/baraj/detay.cfm?BarajID=590 (Erişim Tarihi: 28.10.2013)

Haritalarda ArcGIS yazılımı yardımıyla bilgisayar ortamında gerçekleştirilen Karaören ve Yapıldak çalışma alanına ilişkin eğim analizi verilmiştir.

Şekil 6. Karaören Eğim Haritası, 2013

Şekil 7. Yapıldak Eğim Haritası, 2013

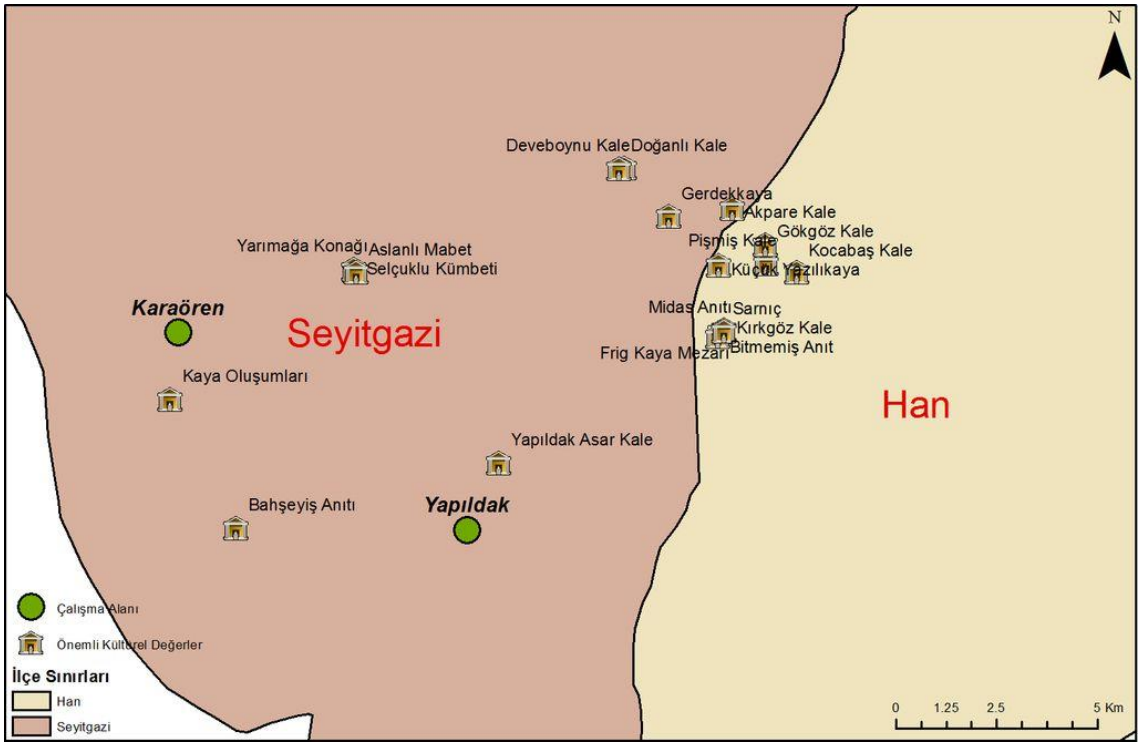
Karaören eğim haritasında 0-13,5 derece (düz ve hafif eğim) olarak görülen yeşil ve açık yeşil bölgelerin yani karavan için uygun eğime sahip bölgelerin tüm alanın yaklaşık %98'ni kapladığı görülmektedir. Karavan alanı için uygun alana sahip bölgeler Yapıldak eğim haritasına göre ise %92'dir. Karaören Göleti ve çevresi, yapılan gözlem sonucunda hafif eğimli olarak değerlendirilerek rekreasyon değerlendirme formuna göre

yüzeysel durumu (4) puan olarak hesaplanmıştır. Yapıldak Göleti ve çevresi ise, düz alan olarak değerlendirilmiş, değerlendirme formuna göre (5) puan olarak hesaplanmıştır.

d) Tarihi ve arkeolojik yapı

Eskişehir'in yaklaşık 75 km güneyinde yer alan Yazılıkaya-Midas Vadisi ve Kümbet Vadisi değerli kültür kalıntılarını bünyesinde barındıran önemli vadilerdir. Bu vadiler Prehistorik Çağ'dan başlayarak tarihin akışı içinde Frig, Hellenistik, Roma, Bizans ve Türk dönemlerine ait çok değerli kültür kalıntılarını bünyesinde barındırır. Vadiler kültürel değerlerin yanında, Kapadokya'daki volkanik peri bacaları benzeri ilginç jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlara sahiptir. Yumuşak, kolay ufalanabilen tüf kayalara oyulmuş yapılar, binlerce yıldır doğanın sert iklim koşullarına karşı direnerek günümüze kadar gelmişlerdir (Sivas ve Sivas, 2007: 95). Yapıldak Vadisi ise, Yazılıkaya Vadisi ile Kümbet Vadisi arasında bulunur. Vadinin en önemli yerleşimi Yapıldak Asar Kale olup, doğal estetik açıdan peri bacaları ve Yapıldak Yaylası dikkati çekmektedir (T.C Eskişehir Valiliği, 2012). Yapıldak Vadisinde yer alan Yapıldak Göleti'ne en yakın tarihi kalıntı, Yapıldak Köyü'nün 1200 m. kuzeybatısında bulunan Yapıldak Asar Kale'dir (Polat, 2008: 106).

Frig Vadileri'ndeki anıt yapıların hemen hemen tamamı günümüzde birinci derecede sit alanı içine alınmıştır. Frig Vadileri ülkenin her yerinden ulaşılabilen bir geçit bölgesinde yer alması, ulaşım kolaylığı, Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar ve Ankara'ya olan yakınlığı nedeniyle kültür ve doğa turizmine açılmaya aday en uygun merkezlerdendir (Sivas ve Sivas, 2007: 95-100). Doğal ve tarihi çevrenin iç içe olduğu Karaören ve Yapıldak Göletleri çevresindeki en önemli tarihi değerlerin coğrafi koordinatları KKS (Küresel Konumlama Sistemi) aracılığıyla araziden alınmış daha sonra bu noktalar ArcGIS yazılımı ile haritalandırılmıştır. Aşağıdaki haritada çalışma alanlarının kültürel miras alanlarına olan yakınlığı görüntülenmektedir.

Şekil 8. Karaören ve Yapıldak Göletleri'nin Çevredeki Kültürel Değerlere Göre Konumu, 2013

Görsel değerler açısından Yapıldak çevresinde yüksek alanların olması güzel manzaraların yanında panoramik görünümlerin oluşmasına neden olmuş ve gözlem sonucunda (4) puan olarak değerlendirilmiştir. Karaören çevresinde yüksek tepeler daha uzak mesafededir. Bu nedenle rekreasyon değerlendirme formunda görsel kalite açısından (3) puan olarak hesaplanmıştır.

Her iki araştırma alanı da kültürel değerler açısından zengin olmasına rağmen Yapıldak Karaören'e göre tarihi ve kültürel değerlere daha yakın mesafede bulunmaktadır. Bu nedenle gözlem sonucunda Yapıldak, değerlendirme formunda diğer özellikler bölümünde (6) puan olarak hesaplanırken, Karaören, (5) puan olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 25. Peyzaj Değerleri Değerlendirme Puanları

		Değerlendirme Puanları	
Değerlendirme Kriterleri	**Özellikler**	**Karaören**	**Yapıldak**
Peyzaj Değerleri (PD)	Alan Büyüklüğü	3	3
	Bitki Örtüsü	8	8
	Deniz, göl, akarsu, dere	6	6
	Yüzeysel Durum	4	5
	Görsel Kalite	3	4
	Diğer Özellikler (Tarihi değerler)	5	6

İklim değeri (İ)

İklimin rekreasyon etkinlikleri üzerine etkisi yüksek olduğu için değerlendirme formunda iklimin etkisi %25 ağırlıkta görülmektedir. İklimin ana öğelerinden olan "Sıcaklık", "Yağış", "Güneşlenme" ve "Rüzgârlılık" durumları, rekreasyon üzerine olan etkilerine göre belirli ağırlıklarla iklim değeri içinde yerlerini almaktadır. Buna göre, iklim değerinin alacağı en yüksek puan şu şekilde hesaplanmaktadır: 25 (İklim Değeri) = 10 (Sıcaklık) + 8 (Yağış) + 5 (Güneşlenme) + 2 (Rüzgârlılık)

Sıcaklık değerini belirlerken ormaniçi rekreasyon etkinliklerinin en çok yapıldığı yaz ayları (Haziran, Temmuz, Ağustos) sıcaklıklarının ortalamaları alınmaktadır. Örneğin, bir yerin Haziran sıcaklık ortalaması 20 ^{0}C, Temmuz ayı sıcaklık ortalaması 21 ^{0}C ve Ağustos ayı sıcaklık ortalaması 25 ^{0}C ise bu durumda yaz ayları sıcaklık ortalaması olarak 22 ^{0}C alınması gerekmektedir. Değerlendirme formuna göre 10 puanın dağılımı şu şekilde yapılmaktadır: Yaz ayları sıcaklık ortalaması 25 ^{0}C rekreasyon etkinlikleri için en uygun değer olabileceği düşünülerek (10) puan, 16 ^{0}C ile 34 ^{0}C için (1) puan ve ara değerler için de ara puanlar verilmektedir. İklimin rekreasyon etkinlikleri üzerine olan etkisinde ikinci önemli öğe yağıştır. Değerlendirme formunda yağışın maksimum ağırlık puanı (8)'dir. Yağışın rekreasyon üzerinde olumsuz etkisi gözönünde tutularak yaz ayları (Haziran, Temmuz, Ağustos) toplam yağış miktarı 50 mm ve daha düşük olan yörelere en fazla (8) puan verilmekte, yağış miktarı arttıkça puanlar da düşürülmektedir.

İklim değeri içindeki güneşlenme öğesinin rekreasyon üzerine olan etkisi (5) ağırlık puanı ile değerlendirmeye alınmıştır. Havanın açık veya kapalı olması olarak ifade edilen bulutluluk, 0 ile 10 arası bir değerle gösterilmektedir. Burada 0 açık bir havayı, 10 kapalı bir havayı, ara değerler ise çeşitli oranlarda bulutlu bir havayı simgelemektedir. Bu durumda açık bir hava (5) puanla gösterilmekte, bulutluluğun arttığı güneşlenmenin azaldığı oranlarda puanlar da düşmektedir. İklimin son öğesi olan bir yerin rüzgârlı olup olmaması durumu az da olsa rekreasyon etkinliklerini etkilemektedir. Bu nedenle, yaz ayları ortalama rüzgâr hızı 1-3 m/sn arası yöreler için 1 puan, ortalama rüzgâr hızı 1 m/sn'den az olan yerler için ise 2 puan verilmektedir (Gülez, 1990: 134-137).

Etrafı dağlarla çevrili düzlüklerden oluşan İç Anadolu Bölgesi'nde karasal iklim özellikleri görülür. Karasal iklimin hakim olduğu Eskişehir'de yaz mevsimi nispeten sıcak ve kurak, kış mevsimi ise oldukça soğuk ve yağışlı geçer. Mevsimlik hava tipleri Eskişehir'de yükseklik ve denize uzaklık gibi coğrafi faktörlerin etkisiyle değişime uğrar. Bu farklılıkların belirlenebilmesi bölgedeki meteoroloji istasyonlarında tespit edilen verilerin değerlendirilmesiyle mümkündür (Yazıcı, 2002: 30-31). Çalışmada, araştırma alanının ekolojik şartlarına en uygun görülen ve en yakında bulunan Eskişehir Meteoroloji Bölge Müdürlüğünün 1991-2011 yılları arası rasat iklim değerleri verileri kullanılmıştır (Ek 7).

Tablo 26. 1991-2011 Yılları Arasında Yaz Ayları Ortalama İklim Rasat Değerleri

Parametre	**Haziran**	**Temmuz**	**Ağustos**	**Ort.**
Ortalama Sıcaklık (^{0}C)	19,1	22,1	21,9	21,03
Maksimum Sıcaklık (^{0}C)	36,8	40,6	39	
Minimum Sıcaklık (^{0}C)	0,5	5	5,4	
Ortalama Bulutluluk	3	1,9	1,8	2,23
Ortalama Bulutlu Gün Sayısı	17,4	11,5	11	
Toplam Yağış Ortalaması (mm)	24,8	13,7	8,6	15,7
Ortalama Rüzgâr Hızı (m/sn)	3,2	3,6	3,4	3,4

Kaynak: Eskişehir Meteoroloji Bölge Müdürlüğü, 2013

1991-2011 yılları arası yapılan rasatlara göre, Eskişehir'de yaz ayları (Haziran, Temmuz, Ağustos) sıcaklık ortalaması 21,03 ^{0}C, ortalama bulutluluk 2,23 yağış ortalaması 15,7 mm, ortalama rüzgâr hızı ise 3,4 m/sn'dir. Buna göre değerlendirme formunda bu değerler altındaki rakamlar göz önünde bulundurularak; sıcaklık (6), yağış (8), güneşlenme (bulutluluk) (4), rüzgârlılık ise (1) puan olarak hesaplanmıştır.

Tablo 27. İklim Değerleri Değerlendirme Puanları

Değerlendirme Kriterleri	**Özellikler**	**Karaören**	**Yapıldak**
İklim Değerleri (ID)	Sıcaklık	6	6
	Yağış	8	8
	Güneşlenme	4	4
	Rüzgârlılık	1	1

Ulaşılabilirlik (U)

Bir yerin rekreasyon potansiyeli o yere ulaşılabildiği ölçüde anlam kazanır. Bu nedenle, ulaşılabilirlik öğesi rekreasyon değerlendirme yöntemine %20 oranında bir ağırlıkla katılmıştır. Bu ağırlık puanlarının dağılımı değerlendirme formunda görülmektedir (Gülez, 1990: 137).

Bulunduğu bölgenin turistik önemi açısından bakıldığında Karaören ve Yapıldak Akdeniz, Ege, Marmara, Karadeniz kıyı bandında ve önemli karayolları güzergâhlarında bulunmamaktadır. Ancak gözlem sonucunda çalışma alanlarının turizm açısından önemli bir noktada bulunduğu ve karayollarına yakın mesafede olduğu sonucuna varılmış bu nedenle her iki bölge de turistik önem açısından (1) puan olarak değerlendirilmiştir.

Eskişehir İl Özel İdaresi'nin 1/5 000 ölçekli 2009 tarihli Eskişehir il haritası (Ek 8), araştırma alanlarının il ve ilçelere olan uzaklığının belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Araştırma alanlarına en yakın ve en az 100.000 nüfuslu kent Afyonkarahisar'dır (2012 nüfus sayımına göre 377 845 kişi) Karaören Göleti'nin Afyonkarahisar'a olan uzaklığı yaklaşık 51,8 km iken Yapıldak Göleti'nin uzaklığı 54,8 km'dir. Her iki alanın en az

100.000 nüfuslu kent olan Afyonkarahisar'a uzaklığı 100 km'yi geçmediği için (3) puan olarak değerlendirilmiştir. Bölgedeki en yakın ve en az 5 000 nüfuslu ilçe Seyitgazi'dir (2012 nüfus sayımına göre 15 192 kişi). 1/ 5000 ölçekli 2009 tarihli Eskişehir il haritasına göre, Yapıldak Göleti'nin Seyitgazi'ye uzaklığı 41 km iken Karaören Göleti'nin Seyitgazi'ye uzaklığı 34 km'dir. Bu nedenle en az 5 000 nüfuslu yerleşim yerinden çalışma alanlarına ulaşılan zaman süresi taşıtla 1/2 ile 1 saat arasında bir zaman dilimini içerdiği için her iki bölge için de değerlendirme (3) puan olarak yapılmıştır.

Yapıldak köy muhtarı, Yapıldak Gölet'inin Yapıldak Köyü'ne uzaklığının yürüme mesafesi olduğunu ifade etmektedir. Yapılan gözlemlerde de bu doğrulanmıştır. Yapıldak Köyü'nden taksi ve özel araç dışında her Pazartesi ve Perşembe 08.30'da Kırka ve Seyitgazi üzerinden Eskişehir'e giden minibüs bulunmaktadır. Bu nedenle değerlendirme formuna göre ulaşım (2) puan olarak değerlendirilmiştir. Karaören Gölet'inin en yakındaki köye uzaklığı yürüme mesafesidir ancak buradan periyodik olarak ulaşım mevcut değildir. Bu nedenle ulaşım puanı Karaören için (0) puan olarak hesaplanmıştır. Gözlemlerde her iki bölgede teleferik vb. ulaşım kolaylığına rastlanmamıştır. Köy muhtarları da bunu doğrulamaktadır. Bu nedenle ulaşımda diğer kolaylıkların değerlendirme puanı her iki alan için de (0) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 28. Ulaşılabilirlik Değerlendirme Puanları

Değerlendirme Kriterleri	**Özellikler**	**Karaören**	**Yapıldak**
Ulaşılabilirlik(U)	Turistik önem	1	1
	Kentlere yakınlık	3	3
	Ulaşım zamanı	3	3
	Ulaşım(Taksi, özel oto dışında)	0	2
	Ulaşımda diğer kolaylıklar	0	0

Rekreatif kolaylıklar (RK)

Rekreatif kolaylıkların %20'lik bir ağırlıkla değerlendirmeye alınması uygun görülmüştür (Gülez, 1990: 137). Ağırlık puanları dağılımı değerlendirme formunda

açıklanmıştır. Karaören ve Yapıldak Göletleri etrafında yapılan gözlemlerde; çeşme dışında piknik masası, ocak, tuvalet, otopark, teleferik gibi insan yapısı unsurlara rastlanmamıştır. Ancak her iki alanın en yakın köye uzaklığının 2 km'yi geçmemesi kampçıların ihtiyaçlarının giderilmesi açısından avantaj sağlayacağını düşündürmektedir. Yapıldak ve Karaören köy muhtarları araştırma alanlarında devamlı bekçi ve görevli bulunmadığını belirtmişlerdir. Bu nedenle değerlendirme formunda piknik tesisleri, kır gazinosu, satış büfesi, tuvalet, otopark ve bekçi ile ilgili özellikler her iki bölge için de (0) olarak hesaplanmıştır. Çalışma alanlarında oyun, spor salonları vb. diğer rekreatif kolaylıklar da tespit edilmediğinden bu bölüm de (0) puan olarak değerlendirilmiştir.

Muhtarlar bölgede özellikle yaz aylarında motorlu grupların ve öğrencilerin kamp yaptığını ifade etmişlerdir. Gözlem sonucunda da kamp kurabilme olanakları tespit edildiği için, değerlendirme formunda her iki alanın çadırlı ve çadırsız kamp kurma olanakları bölümü (2) puan olarak değerlendirilmiştir.

Sulama amaçlı kullanılan Yapıldak ve Karaören Barajlarından içme suyu olarak yararlanılamamaktadır. Muhtarlar, DSİ'nin daha önce gölet çevresinde kurduğu şantiyelere kaynak suyu getirmek amacıyla gerekli olan alt yapıyı oluşturduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle döşenen borular aracılığıyla kamping ve karavan alanı için ihtiyaç duyulan kullanma suyu alandan sağlanabilecektir. Rekreatif kolaylıklardan su durumu, Karaören çalışma alanında çeşme bulunması ve akan suyun kaynak suyu olması nedeniyle (3) puan olarak değerlendirilirken, yapılan gözlem sonucunda Yapıldak çalışma alanında çeşme tespit edilmemiş ve bu nedenle su durumu (0) puan olarak değerlendirilmiştir. Ancak Yapıldak'a yakın mesafede kaynaktan gelen ve kullanıma elverişli bir çeşme olduğu gözlenmiştir. Karaören ve Yapıldak Köyü muhtarları çeşmelerin içme suyu olarak güvenle kullanılabilirliğini teyit etmişlerdir. Karaören Baraj Göleti etrafında elektrik için alt yapı mevcut değildir, ancak en yakın Büyükyayla Köyü'ne olan uzaklığı yaklaşık 1,5 km olması buradan elektrik çekilmesini olanaklı kılmaktadır. Seyitgazi Belediye Başkanı, Yapıldak Baraj Gölet'inde DSİ'nin şantiye için trafo kurduğunu ancak daha sonra söküldüğünü ifade etmektedir. Gölet

etrafında elektrik direklerinin mevcut olması elektrik için gerekli alt yapının varlığını da göstermektedir.

Tablo 29. Rekreatif Kolaylık Değerlendirme Puanları

Değerlendirme Kriterleri	**Özellikler**	**Karaören**	**Yapıldak**
Rekreatif Kolaylık (RK)	Piknik tesisleri	0	0
	Su durumu	3	0
	Geceleme tesisleri	2	2
	WC'ler	0	0
	Otopark	0	0
	Kır gazinosu ve satış büfesi	0	0
	Bekçi ve görevliler	0	0
	Diğer kolaylıklar	0	0

Olumsuz etkenler (OE)

Bir yerin rekreasyon potansiyelinin saptanmasında, o bölgedeki mevcut olumsuz etkenleri de göz önünde tutma zorunluluğu vardır. En iyi durum olumsuz etkenin olmaması yani (0) puanın alınmasıdır. Ancak olumsuz etkenlerin olabileceği de varsayılarak en çok (-10)'a kadar puanlama yapılabilmektedir. Olumsuz etkenlerin puanları değerlendirmede eksi (-) olarak alınmakta dolayısıyla toplam puandan çıkarılmaktadır (Gülez, 1990: 138). Her iki alanda yapılan gözlemlerde maden ocağı, fabrika gibi yapılara rastlanmamıştır. Nitekim köy muhtarları da çalışma alanları etrafında hava, su kirliliğine ve gürültüye sebebiyet verebilecek yapıların mevcut olmadığını ifade etmişlerdir. DSİ'nin Yapıldak Gölet sulaması yenileme projesi kapsamında hazırlamış olduğu rapor ile Karaören Göleti jeoteknik proje raporunda Yapıldak ve Karaören yakın çevresinde ekonomik önemde maden ve endüstriyel ham madde işletmeleri görülmediği ifade edilmektedir (Ertin, 2012: 13; TVT, 2011: 5). Ancak gözlemlerde her iki alan etrafında bakımsızlık gözlenmiş ve bölgede sürekli bekçinin bulunmaması güvenceli olmadığı izlenimini yaratmıştır. Bu nedenle her iki çalışma alanı da, rekreasyon değerlendirme formuna göre olumsuz kriterler olarak ifade

edilen özelliklerden bakımsızlık ve güven derecesi (-1) olarak değerlendirilirken, hava ve su kirliliği, gürültü ve diğer olumsuz etkenler (0) puan olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 30. Olumsuz Etkenler Değerlendirme Puanları

Değerlendirme Kriterleri	**Özellikler**	**Karaören**	**Yapıldak**
Olumsuz Etkenler (OE)	Hava kirliliği	0	0
	Güven derecesi	-1	-1
	Su kirliliği	0	0
	Bakımsızlık	-1	-1
	Gürültü	0	0
	Diğer olumsuz etkenler	0	0

Gözlem sonuçlarına göre, Yapıldak ve Karaören Baraj Göletlerinin 'Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli' tablo 31'de gösterilmektedir.

Tablo 31. Karaören ve Yapıldak Rekreasyon Potansiyeli

Değerlendirme Kriterleri	**Karaören**	**Yapıldak**
Peyzaj Değeri (P)	29	32
İklim Değeri (I)	19	19
Ulaşılabilirlik (U)	7	9
Rekreatif Kolaylık (RK)	5	2
Olumsuz Etkenler (OSE)	-2	-2
Toplam	**%58**	**%60**

Her iki bölgenin birbirine çok yakın mesafede bulunması dolayısıyla aynı coğrafi özelliklerin görülmesi sonuçların yaklaşık değerde çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Zira her iki bölgenin iklimi ve olumsuz çevresel koşulları tamamen aynı değerdedir. Peyzaj özelliklerine baktığımızda, Yapıldak Gölet'inin Karaören'e göre manzara açısından panoramik görünümlere sahip olması, daha düz bir alanda yer alması, tarihi ve kültürel değerler açısından stratejik bir konumda yer alması puanlama açısından biraz daha yüksek değerlendirilmesine neden olmuştur. Ulaşım açısından

değerlendirdiğimizde, Karaören Gölet'inin asfalt yola daha yakın mesafede bulunduğu belirtilmiş ancak bu yoldan ve köyden periyodik ulaşımın olmaması daha düşük bir puanla değerlendirilmesine yol açmıştır. Yapıldak Köyü'nden ise, nadir de olsa büyük yerleşimlere toplu ulaşım bulunmaktadır. Rekreatif kolaylıklar içerisinde düşünülen tuvalet, piknik masası, otopark, gazino, büfe, spor alanı gibi tesisler her iki bölgede de yer almamaktadır. Ancak köy muhtarları ve Belediye başkanı her iki bölgenin çadırlı konaklama için sık sık ziyaret edildiğinden bahsetmişlerdir. Rekreatif kolaylıklar açısından iki bölge arasındaki en belirgin fark, Karaören Gölet'inin hemen yakınında bulunan ve kaynak suyu olarak ifade edilen çeşmedir. Ancak Yapıldak Gölet'inin hemen yakınında çeşme bulunmasa da çok yakın mesafede içilebilir nitelikte bir çeşme olduğu gözlenmiştir.

Yapılan değerlendirmeler ışığında "Yapıldak Göleti " peyzaj değeri 32, iklim değeri 19, ulaşılabilirlik değeri 9, rekreaktif kolaylık değeri 2, olumsuz etkenler değeri -2 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler toplamında Yapıldak Göleti Orman İçi Rekreasyon Potansiyeli % 60 olarak hesaplanmıştır. Gülez yöntemi değerlendirme kriterlerine göre bu değer %46 - %60 arası bir değer olduğundan "Yapıldak Göleti Ormaniçi Rekreasyon Potansiyelinin" ORTA olduğu ifade edilebilir. Aynı değerlendirmeler Karaören Göleti için gerçekleştirildiğinde, peyzaj değeri 29, iklim değeri 19, ulaşılabilirlik değeri 7, rekreatif kolaylık değeri 5, olumsuz etkenler değeri -2 olarak belirlenmiştir. Buna göre, Karaören Göleti Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli %58 olarak hesaplanmıştır. Karaören Göleti Ormaniçi Rekreasyon Potansiyelinin de ORTA değerde olduğu sonucuna varılmıştır.

Görüşme Sorularının Oluşturulması

Görüşme sorularının oluşturulmasında uzmanlar tarafından belirlenen kriterler ile ormaniçi rekreasyon değerlendirme formundaki boyutlar temel alınmıştır. Uzmanlar tarafından önemli bulunan potansiyel karavan alanlarının kriterleriyle Altan (1976) ve Gülez (1980) tarafından geliştirilen ormaniçi rekreasyon potansiyeli değerlendirme kriterlerinin büyük çoğunlukla benzerlik gösterdiği görülse de uzmanlar tarafından bazı farklı kriterlerin önemli bulunduğu görülmektedir. Bu farklı boyutların ortaya

çıkartılması için *bölgede rekreasyon aktivitelerinin olması, yerel halkın turizme karşı tutumu, yerel halk ile sosyalleşme imkânı, yöresel lezzetleri deneme imkânı olması* kriterlerini içeren 8 yarı yapılandırılmış görüşme sorusu oluşturulmuştur.

Görüşmeciler belirlenirken karavancılık hakkında bilgi sahibi olması gözetilmiş ancak tüm görüşmecilerin karavancılık hakkında yeterli bilgiye sahip olamayabileceği göz önünde tutularak açılış olarak "Sizce karavan turizmi nedir? Karavan turizmi ile ilgili bildiklerinizden bahseder misiniz?" sorusu sorulmuştur. Bu sorunun sorulmasındaki amaç, görüşmecinin konu hakkında yeterli bilgiye sahip olup olmadığını anlamak, sahip değil ise görüşme öncesinde kamp ve karavancılıkla ilgili gerekli bilgiyi katılımcıya aktarmaktır. Hazırlanan sorular, araştırma amacının olduğu bir form haline getirilmiş, soruların geçerliliğini sağlamak için bireysel görüşmeler öncesinde görüşme sorularının anlaşılır olup olmadığını sınamak amacıyla yerel halktan 2 kişi ile pilot görüşme yapılmıştır. Pilot görüşme sırasında sorulardaki bazı kavramların yerel halk tarafından anlaşılmadığı fark edilmiş, buna uygun gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uzman görüşüne de başvurularak yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekli verilmiştir (Ek 9).

Görüşme

Seyitgazi ilçesindeki yerel yönetimlerden 10 kişi, çevre köylerdeki yerel halktan 5 kişi olmak üzere toplam 15 kişiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ancak köy halkıyla yapılan görüşmelerin ikisi pilot görüşme olarak sayılmış yerel yönetici ve halktan toplam 13 kişi değerlendirme kapsamına alınmıştır. Araştırma alanları birbirine yaklaşık 9 km uzaklıktaki Yapıldak ve Karaören Göletleri çevresini kapsamaktadır. Bu nedenle görüşmecilerden hem Karaören hem de Yapıldak hakkında bilgi alınmıştır. İlk görüşme Seyitgazi Belediye Başkanı ile yapılmıştır. Yerel halk ile görüşmeler ise yaşadıkları köyde muhtarlık binası içerisinde veya evlerinde gerçekleştirilmiştir. Ses kayıtlarının gizli kalacağını, görüşmelerin 15 ile 20 dakika arası sürmesinin planlandığı açıklanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen verilerin araştırma kapsamında kullanılacağını taahhüt eden ve araştırmanın amacını belirten "Görüşme Onay Formu" görüşmeye başlamadan önce katılımcılara imzalatılmıştır. Görüşme sorularını

katılımcılara yöneltmeden önce, araştırmanın amacı bir kez daha hatırlatılmıştır. Görüşmelerde veri kaybını önlemek amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmış ve kayıtlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşme sırasında araştırmacı, görüşmeyi yönlendirecek davranışlarda bulunmamaya özen göstermiştir. Görüşmecilere ilk olarak karavancılık hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını anlamak için "Sizce karavan turizmi nedir? Karavan turizmi ile ilgili bildiklerinizden bahseder misiniz?" Sorusu sorulmuştur. Görüşme sırasında katılımcılardan ikisinin konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı tespit edilerek karavancılık hakkında gerekli bilgi verilmiş daha sonra diğer sorulara geçilmiştir.

Görüşmelerin Değerlendirmesi

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin çözümlenmesinde birinci Delfi turu sorularının analizinde de kullanılan içerik analizinden yararlanılarak genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama gerçekleştirilmiş, bazı temalar yarı yapılandırılmış görüşme formundaki boyutlara göre belirlenmiştir. Daha önceden belirlenen temalara, içerik analizi sonucunda elde edilen yeni tema ve alt temalar eklenmiş, temaların altında yer alabilecek daha ayrıntılı kodlar dâhil edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna göre önceden belirlenen temalar; doğal, kültürel değerler, doğal görsel değerler, ulaşım, çevresel etkenler, rekreasyon aktiviteleri, karavancılığın bölgeye etkileridir. Değerlendirmeler yeni eklenen tema ve alt temalarla birlikte aşağıdaki içerik analizi tablolarında sunulmaktadır.

Tablo 32. Soru:1 "Sizce Karavan turizmi nedir? Karavan Turizmi ile ilgili bildiklerinizden bahseder misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler**	**Frekans**
	Karavan Turizmi Algısı	
	Doğayla iç içe yaşam sağlar.	6
	Karavanlarda konaklama imkânı tanır.	3
	Bağımsızlık sağlar.	3
	Bölge halkına kazanç sağlar.	2

Karavan Turizmi	Çadırlı konaklamaya benzer.	2
	Doğal zenginlikleri görme fırsatı tanır.	2
	Kültürel zenginlikleri görme fırsatı tanır.	2
	Tatil amaçlıdır.	2
	Kampinglerde gerçekleştirilir.	1
	Sakin yerlerde yapılır.	1
	Boş zaman değerlendirir.	1
	Çevreye duyarlıdır.	1
	Kırsaldan kente göçü engeller.	1

Tablo 32 devam

Karavan turizmi ile ilgili bildiklerinizden bahseder misiniz? Sorusu açılış sorusu olarak görüşmecilerin karavancılık hakkındaki bilgi düzeylerinin ölçülmesi amacıyla sorulmuş, hemen hemen tüm katılımcıların karavancılık hakkında ön bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Yalnızca görüşmecilerden ikisi tam bilgiye sahip olmadığı için kendilerine karavancılık ile ilgili gerekli billgilendirme yapılmıştır. Açılış sorusuna verilen yanıtlara göre, doğayla içi içe yaşam sağlaması, bağımsızlık sağlaması, bölgeye ekonomik katkı sağlaması, çevreye duyarlı olması, konaklama imkânı tanıması gibi karavan turizminin pek çok özelliği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Değerlendirmelere göre, karavancılığın doğayla içi içe yaşam sağlaması ve doğal güzellikleri görme fırsatı tanıması katılımcıların büyük çoğunluğu (n=8) tarafından ortak görüş olarak benimsenmektedir.

Tablo 33. Soru:2 "Yapıldak ve Karaören Göleti çevresinin sahip olduğu doğal kaynakları karavan turizmi açısından nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler/Kavramlar**	**Frekans**	
		Yapıldak	**Karaören**
	Bölgenin İklim Yapısı		
	İklim, karavancılık için uygundur.	5	9
	Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ayları karavancılık için uygundur.	5	4

Doğal	Bölgedeki baraj iklimi yumuşatır.	-	2
	Karasal iklim hakimdir.	4	1
	Kışlar sert geçer.	2	4
	Yazlar serin geçer.	2	2
	Yağış alır.	2	1
	Çiğ yağar.	1	-
	Kışın buzlanma görülür.	1	-
	Bölgenin Bitki Örtüsü		
	Orman	7	12
	Bölgenin Su Kaynakları		
	İçilebilir su kaynağı bulunur.	9	12
	Baraj göleti vardır.	3	6
	Yer altı su kaynağı mevcuttur.	2	-
	Dere	-	3
	Bölgenin Yüzeysel Durumu		
	Eğim, karavancılık için uygundur.	2	1
	Toprak yapısı karavancılık için uygundur.	1	1

Tablo 33 devam

Görüşmeciler tarafından Yapıldak ve Karaören'in birbirine yakın mesafede olması nedeniyle iklim ve bitki örtüsü açısından benzer özelliklere sahip olduğu ifade edilmektedir. Doğal unsurlar açısından bakıldığında her iki bölge için de ilk sıralarda ormanlık olması ve içilebilir su kaynağının varlığı yer almaktadır. Zira Yapıldak ve Karaören Göleti etrafının en belirgin özelliğinin yüksek çam ve meşe ormanlarıyla kaplı olması katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır. Eskişehir'de karasal iklimin hakim olduğu, bu nedenle kışların sert geçtiği yerel halk tarafından belirtilmektedir. Ancak görüşmeciler, iklimin özellikle ilkbahar ve yaz aylarında (Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos) karavancılık için ideal olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre bölgelerde su kaynakları ile ilgili herhangi bir sıkıntı yaşanmamaktadır. İçilebilir su kaynağı olarak dağdan gelen kaynak suyu, çevrede yaz kış sürekli akan ve şifalı olduğu söylenen çeşme mevcuttur. İklim, bitki örtüsü ve su kaynakları dışında görüşmecilerden bazıları eğiminin karavanlar için önemli olabileceğini ifade etmiş, yüzeysel durum açısından yer yer yükseklikler olsa da bölgelerin genellikle düzlüklerden oluştuğunu

belirtmişlerdir. Görüşmecilerden Orman Bölge Şefi, toprak yapısının yeterli sertlikte olduğu için karavancılık için uygun olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 34. Soru 3: " Yapıldak ve Karaören Gölet'inin çevresinde bulunan arkeolojik kalıntıları ve diğer kültürel değerleri karavan turizmi açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler/Kavramlar**	**Frekans**	
		Yapıldak	**Karaören**
Kültürel Değerler	***Frig Dönemi Tarihi Kalıntıları***		
	Yazılıkaya (Midas Anıtı)	7	9
	Yapıldak Asar Kale	4	-
	Kaya Kiliseleri	2	-
	Aslanlı Mabet	-	2
	Doğanlı Kale	2	-
	Top Kale	1	-
	Bahşeyiş Anıtı	-	1
	Kral mezarları	1	2
	Anadolu Selçuklu Dönemi Tarihi Kalıntıları		
	Kümbet	5	2
	Yarımağa Konağı	1	-
	Roma Dönemi Tarihi Kalıntıları		
	Seyircek Kale	-	5
	Roma Mezarları	-	1
	Yöresel ürünler		
	Kırka kilimleri	-	2
	Yöresel lezzetler	3	3

Yapıldak ve Karaören Gölet'inin etrafındaki arkeolojik kalıntıları, görüşmecilerin tümü tarihi değerler olarak tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra görüşmeciler, tarihi eserlerin hangi döneme ait olduğunu ve turizm açısından önemli bir çekicilik unsuru olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle Dağlık Frigya içinde yer alan Yazılıkaya (Midas Anıtı) ve Yapıldak Göleti'ne yürüme mesafesinde bulunan Yapıldak Asar Kale görüşmeciler

tarafından karavancıların ziyaret edebilecekleri arkeolojik kalıntılar arasında sayılmaktadır. Ayrıca katılımcılar, Yapıldak'a yakın mesafede bulunan Kümbet Köyü'nün tamamen sit alanı içerisinde yer aldığını belirterek, Frigler dışında bölgenin pek çok medeniyete de ev sahipliği yaptığını ifade etmişlerdir. Bölge halkının ve yerel yöneticilerin Dağlık Frigya Bölgesi'ndeki kültürel değerleri rahatlıkla tanımladıkları görülmektedir.

Ayrıca, arkeolojik kalıntılar dışında Yapıldak Gölet'i kenarında yüksek tepede şantiye amacıyla DSİ tarafından yapılan lüks bir villa bulunmaktadır. Bu villanın restore edilerek yöresel lezzetleri sunmak üzere restoran olarak hizmete açılmasının gündemde olduğu görüşmeciler tarafından belirtilmektedir. Büyükyayla Orman Şefi ise, Karaören Gölet'ine çok yakın mesafede 'Şato' diye adlandırılan Orman Şefliği'ne ait eski bir idare binasının, özel işletmeye verildiğini dolayısıyla oraya gelen ziyaretçiler için market ve yöresel ürünlerin sunulduğu bir yapı olarak restore edildiğini ifade etmiştir.

Tablo 35. Soru 4: "Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresinin sahip olduğu doğal görsel değerleri karavan turizmi açısından nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler/Kavramlar**	**Frekans**	
		Yapıldak	**Karaören**
Doğal Görsel Değerler	***Manzara***		
	Görsel açıdan zengindir.	6	9
	Doğa manzaraları görülür.	6	6
	Kuşbakışı görünümler vardır.	5	5
	Arkeolojik kalıntılar görülür.	2	-
	Manzara ancak gölet hizasından görülür.	-	1

Doğal görsel değerler açısından ilk sırada, bölgelerin görsel açıdan zengin olması ve bu zenginliğin muhteşem doğa manzarasından kaynaklandığı gelmektedir. Karaören Gölet'inin aksine Yapıldak Gölet'inin çevresinde bazı alanların yüksekte kalması kuşbakışı görünümlerin oluşmasına yol açmaktadır. Katılımcıların bazılarına göre yüksekten bakıldığı zaman çevredeki arkeolojik kalıntıları da görmek mümkündür.

Görüşmecilerden biri manzarayı şu şekilde tasvir etmektedir: "*Yapıldak, Seyitgazi'de gördüğüm en güzel yer. Helikopter yüksekten bakınca yeşillikten köyü zor bulur. Uzun Burun denilen yerden 30 civarında köy görülür."*

Tablo 36. Soru 5: "Sizce bölgedeki yollar ulaşım için uygun mu? Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresini karavanlarla ulaşım açısından nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler/Kavramlar**	**Frekans**	
		Yapıldak	**Karaören**
Ulaşım ve Ulaşılabilirlik	***Yolların Fiziksel Durumu***		
	Yollar iyi durumdadır.	7	10
	Asfalt	3	8
	Orman yolu vardır.	2	2
	Çok yönlü ulaşım imkânı vardır.	1	-
	Tali yollar mevcuttur.	1	-
	Yeni yol çalışmaları yapılmaktadır.	1	-
	Köylerle bağlantılı yollar vardır.	1	-
	Ağır tonajlı kamyonlar yolları bozmaktadır.	1	-
	Büyük Şehirlere ve Köylere Uzaklık		
	Büyükyayla Köyü'ne yakındır.	-	9
	Yapıldak Köyü'ne yakındır.	7	-
	Eskişehir'e yakındır.	5	2
	Afyonkarahisar'a yaklaşık 50 km uzaklıktadır.	2	1
	Kırka 'ya yakındır.	1	1
	Seyitgazi'ye 42 km. uzaklıktadır.	-	1
	Toplu Taşıma Olanağı		
	Çevre köylerden toplu ulaşım vardır.	6	-
	Anayoldan toplu taşıma imkânı vardır.	-	6
	Haftada iki gün köyden okul servisi ile ulaşım sağlanır.	3	-
	Talep halinde araç sağlanmaktadır.	1	-
	Toplu taşımanın olduğu anayola uzak mesafededir.	1	-

Görüşmecilerden elde edilen yanıtlara göre ilk sırada "yolların iyi durumda olması" gelmektedir. Seyitgazi Belediye Başkanı yol durumu ve ulaşımı şu şekilde anlatmaktadır: *"Yapıldak'a Seyitgazi'den Örencik, Çukurca ve Kümbet üzerinden asfalt yoldan ulaşabilirler. Gökbahçe mevkiinden Yapıldak'a giden yol stabilize ancak asfaltlanmasa da yol şartları güzeldir."* Büyük şehirlere ve köylere uzaklık durumuna bakıldığında en yakın köyün yaklaşık 3 km. uzaklıktaki Yapıldak ve Büyükyayla Köyü olduğu ve Eskişehir'e yaklaşık 90 km uzaklıkta olduğu ifade edilmektedir. Yapıldak Köyü'nden toplu taşıma imkânının olmaması nedeniyle Kümbet gibi çevre köylerden periyodik ulaşımın sağlandığı söylenmektedir. Ancak görüşmecilerden bir kısmı, yolcu sayısına göre zaman zaman köy otobüsleriyle de toplu ulaşımın sağlandığını belirtmişlerdir. Ayrıca, Pazartesi ve Perşembe günleri Kırka ve Seyitgazi üzerinden Eskişehir'e giden okul servisinin toplu ulaşımı sağladığı da ifade edilmektedir.

Karaören Gölet'i çevresindeki yol durumu açısından bakıldığında görüşmecilerin çoğu yolların iyi durumda olduğunu hatta bir kısmı, asfalt yolun gölet bölgesinden geçtiğini ifade etmektedir. Orman Bölge Şefleri, ormanın içine giden yollardan bile araçların rahatlıkla geçebileceğini ifade etmektedir. Görüşmecilere göre Büyükyayla köyü 50-60 nüfusludur ve Gölet'e 1,5 km uzaklıktadır. Yapıdak Gölet'i ile kıyaslandığında Karaören Gölet'i, Afyonkarahisar ve Eskişehir'e daha yakın mesafede bulunmaktadır. Ayrıca, gölet anayola yakın mesafede bulunduğu için toplu ulaşımın periyodik olarak yapılabileceği de katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Ancak görüşmecilerin bir kısmı, anayol dışında direkt göletin yanındaki asfalt yoldan toplu taşıma imkânının olmadığını belirtmektedir.

Tablo 37. Soru 6: "Yapıldak ve Karaören Gölet'inin çevresini, çevresel etkenler açısından değerlendirir misiniz?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler/Kavramlar**	**Frekans**	
		Yapıldak	**Karaören**
	Kirlilik Unsurları		
	Hava kirliliği yoktur.	10	10
	Gürültü kirliliği yoktur.	9	10

Çevresel Etkenler	Maden ocağına uzak mesafede bulunur.	8	11
	Çevre kirliliği yoktur.	4	-
	Çevre bakımsızdır.	-	2
	Fabrika atıkları yoktur.	1	9
	İnşaat atıkları yoktur.	1	11
	İnsanlar çevreyi kirletir.	1	-
	Bölgenin Güvenlik Durumu		
	Bölge güvenlidir.	6	11
	Jandarmaya yakın mesafededir.	1	1
	Köy korucuları vardır.	1	-
	Orman yangını için devriye gezer.	1	1
	Yabani hayvan yoktur.	1	-
	Yerel Halkın Yabancılara Karşı Tutumu		
	Güvenilir	5	2
	Misafirperver	1	-
	Hoşgörülü	1	-
	Duyarlı	1	-

Tablo 37 devam

Yapıldak ve Karaören Gölet'inde çevresel etkenler açısından hava ve gürültü kirliliğinin olmaması katılımcıların çoğu tarafından ifade edilmektedir. Yine katılımcılardan çoğu bölge de mermer ocağının bulunduğunu ancak uzak mesafede olduğunu ve her iki alan için kirlilik unsuru yaratmadığını vurgulamaktadır. Ancak bir görüşmeci, bölgeye duyarlı insanlar gelmediği zaman çöplerini etrafa atıp gittiklerinden söz etmiştir. Bölge halkı güvenirlilik açısından değerlendirildiğinde, görüşmecilerden bazıları genellikle bölge yerel halkın güvenilir insanlar olduğunu bu nedenle güvenlik açısından herhangi bir tehdidin olmayacağını ifade etmişlerdir. Ancak görüşmecilerden biri yerel halk ile ziyaretçiler arasında bazı münferit sorunların yaşanabileceğini ifade etmektedir. Zira katılımcılar Karaören Gölet'i çevresinin sık sık piknikçilere, vosvosculara, motorculara, izci ve doğa gruplarına ev sahipliği yaptığını söylemektedir. Bunun aksine bu tür etkinliklerden dolayı yerel halkın ziyaretçilere alışık olduğunu ve şimdiye kadar güvenlik sıkıntısı yaşanmadığını ifade eden görüşmeciler de bulunmaktadır. Ayrıca, bölgede orman yangını ihtimaline karşı sürekli devriye gezdiği ifade edilmektedir.

Tablo 38. Soru 7: Sizce Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresinin karavan turizmi açısından sahip olduğu rekreasyon aktiviteleri var mıdır? Varsa nelerdir? Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler/Kavramlar**	**Frekans**	
		Yapıldak	**Karaören**
Rekreasyon Aktiviteleri	***Açık Hava Aktiviteleri***		
	Olta balıkçılığı	10	8
	Yürüyüş	8	7
	Kampçılık	6	5
	Su sporları	3	3
	Dağcılık	2	1
	Koşu	2	2
	Tarihi kalıntıları ziyaret	2	1
	Motorsikletçilik	-	2
	Bisikletçilik	-	1
	Yamaç paraşütü	1	1
	Yaban hayvanları izleme	-	1
	Paintball	1	
	Fotoğrafçılık	1	1
	Avcılık	-	1
	Piknik	1	4
	Hamam ve Kaplıcalar		
	Gazlı Göl'deki hamam ve kaplıcalara yakın mesafededir.	3	5
	Hamam ve Kaplıcalar yürüyüş mesafesinde değildir.	-	1

Yapıldak ve Karaören Gölet'inin ve çevresinin karavan turizmi açısından sahip olduğu rekreasyon aktivitelerine bakıldığında; verilen yanıtlara göre, açık hava aktivitelerinden "olta balıkçılığı" ve "yürüyüş" ilk sıralarda gelmektedir. Görüşmeciler gölette olta balıkçılığı yapılabileceğini ifade etmiştir. Katılımcılardan biri göletlerde sazan balığı olduğunu, istenirse ücretli olarak sportif olta balıkçılığı organizasyonunun

gerçekleştirilebileceğini söylemektedir. Katılımcılar yürüyüş ve olta balıkçılığı dışında kampçılık, dağcılık, fotoğrafçılık gibi aktivitelerin de bölgede gerçekleşebileceğini belirtmektedir. Seyitgazi Belediye Başkanı, '*Yapıldak Gölet'inin geniş bir alana sahip olduğunu, karavancıların çevredeki tarihi kalıntıları yürüyüş yaparak iki gün boyunca gezebileceklerini'* belirtmektedir. Görüşmecilerden bazıları karavancıların dilerlerse yaklaşık 50 km uzaklıkta olan Afyonkarahisar'daki hamam ve kaplıcaları ziyaret edebileceklerini söylemektedir.

Ayrıca, görüşmeciler Karaören Gölet'inin mesire alanı olarak özellikle Afyonkarahisar ve Eskişehir'den gelen piknikçiler tarafından sık sık ziyaret edildiğini belirtmektedir. Görüşmecilerden biri ise, bölgede yaban domuzu ve tavşan avcılığının av yasağı olmadığı dönemlerde gerçekleşebileceğini ifade etmektedir. Ayrıca, Türkmen Dağı eteklerinde, Kara Akbaba ve geyik türlerinin gözlenebileceği ifade edilmektedir.

Tablo 39. Soru 8: "Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresinin karavan turizmine açılmasını nasıl karşılarsınız? Karavan turizminin bölgeye getireceği etkiler sizce neler olabilir?" Sorusuna Verilen Yanıtlar

Tema	**Alt Temalar/İfadeler/Kavramlar**	**Frekans**	
		Yapıldak	**Karaören**
Karavancılığın Bölgeye Etkileri	***Karavancılığın Yöreye Olumlu Etkileri***		
	Ekonomik katkı sağlar.	8	10
	Bölgeyi tanıtır.	3	-
	Kültürel katkı sağlar.	3	-
	Altyapı hizmetini artırır.	2	1
	Bölgede turizmi canlandırır.	1	1
	Sosyal katkı sağlar.	1	1
	Yerel yöneticilerin aktif çalışmasını sağlar.	-	1
	Karavancılığın Yöreye Olumsuz Etkileri		
	Yerel halkı rahatsız edebilir.	-	1

Görüşmecilerin tümü Yapıldak ve Karaören'de gerçekleştirilecek olan karavan turizminin bölgeye olumlu katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Katılımcılar, bu olumlu

etkilerin içinde en çok bölge halkına ekonomik fayda sağlayacağını düşünmektedir. Köy halkından biri, '*karavancıların köylüden et, süt, peynir, yumurta gibi köylünün ürettiği ürünleri satın alarak halka ekonomik katkı sağlayacağını'* ifade etmektedir. Ekonomik katkı dışında, bölgeyi tanıtarak turizmin canlanacağını düşünenler de bulunmaktadır. Ayrıca görüşmeciler, yöresel lezzetlerin ve el sanatlarının tanıtılacağını, kültürel varlıkların değer kazanacağını ifade etmişlerdir. Katılımcıların tümü bölgeye olumlu etki sağlayacağını düşünürken, bir kişi yöre halkı ve karavancılar arasında bazı münferit olayların da yaşanabileceğini ancak bunların toplumun her noktasında olabilecek hadiseler olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, bölgede el sanatları açısından Kırka kilimlerinin satışından bahsetmiştir. Katılımcılar, tarihi ve doğal güzelliklerin karavancılar için önemli çekiciliklerden biri olduğunu ve insanların bölgeyi ziyaret ederek bölgedeki turizm faaliyetlerine de canlılık kazandıracağını düşünmektedir.

Frigya bölgesinin karavancılık potansiyeli ile ilgili değerlendirmeler

Araştırmada her iki bölge için verilerin toplanmasında görüşme, gözlem ve ikincil verilerden yararlanılmış dolayısıyla nitel çalışmalarda araştırmanın inandırıcılığını arttırmada önem taşıyan veri çeşitlemesi de (triangulation) gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonuçlarının, yapılan gözlemlerde elde edilen bulgularla tutarlılık sağladığı söylenebilir. Gözlem yoluyla elde edilemeyen ayrıntıların da görüşme sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Görüşmeler yoluyla elde edilen ayrıntılar; olta balıkçılığı, yürüyüş, kampçılık, su sporları, fotoğrafçılık gibi bölgenin sahip olduğu pek çok açık hava rekreasyon aktivitesidir. Bu aktivitelerin dışında, Yapıldak ve Karaören'e yakın mesafede bulunan Gazlı Göl'de hamam ve kaplıca imkânlarının sağlandığından bahsedilmiştir. Bölgede hamam ve kaplıcaların olması uzmanlar tarafından karavan alanı kriteri olarak belirlenmese de bölgeye artı değer katacağı ifade edilmiştir. Uzmanlar tarafından uzlaşma sağlanamayan ancak kamping işletme standartları arasında yer alan yolların fiziksel koşulları hakkında görüşmeler yoluyla detaylı bilgi alınmıştır. Görüşmecilere göre göletlerin etrafındaki yollar asfaltlanmış ve iyi durumdadır.

Görüşmelerde ortaya çıkan en önemli ayrıntı ise, yerel halk ve yöneticilerin karavancılığa bakış açısının olumlu olmasıdır. Nitekim bölge halkı, yörelerinde gerçekleştirilecek turizm faaliyetleriyle bölgeye ekonomik, sosyal, fiziksel ve kültürel anlamda katkının sağlayacağına inanmaktadır. Karavan alanı kriterleri ile Frigya'da elde edilen bulguların karşılaştırıldığı son aşamada Yapıldak ve Karaören'in karavancılık potansiyeli ile ilgili kapsamlı bilgi verilmektedir.

5. Aşama: Karavan alanı ile ilgili belirlenen temel kriterlerin Frigya bölgesine uygulanması

Araştırmanın beşinci ve son aşamasında, uzmanlar tarafından belirlenmiş olan karavan alanı temel kriterler ile gözlem ve görüşmelerle elde edilen yöreye ait bilgilerin karşılaştırması yapılacaktır. Bu kapsamda Delfi yöntemi sonucunda uzmanlar tarafından belirlenen potansiyel bir karavan alanının sahip olması gereken beş temel kriter kapsamında yer alan 21 alt kriterin Karaören ve Yapıldak Göletleri için değerlendirilmesi aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 40. Karaören ve Yapıldak Baraj Göletleri Çevresinin Karavan Alanı Kriterlerine Göre Değerlendirilmesi

Temel Kriterler	Uzman Görüşüne Göre Belirlenen Alt Kriterler	Karaören	Yapıldak
Çevresel	Çevrede kirlilik, fabrika ve inşaat atıklarının bulunmaması	√	√
	Çevrede gürültü olmaması	√	√
	Sakin ve sessiz bir bölgede olması	√	√
	Yakın çevrede maden ocağının bulunmaması	√	√
	Bölgede güvenlik sorununun olmaması	X	X
Doğal	Ormanlık ve yeşil bir bölge olması	√	√
	Karavan alanı çevresi düzlük olmasa da, karavan park yerinin uygun eğimde olması	√	√
	Göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olması	√	√

	Manzaranın olması	√	√
	Ilıman iklim koşullarının yaşanması	√	√
Sosyo Kültürel	Bölge halkının turizme bakış açısının olumlu olması	√	√
	Yerel halkla sosyalleşme imkânı olması	√	√
	Çevrede arkeolojik kalıntıların bulunması	√	√
	Karavan alanının çevresinde yöresel lezzetleri deneme imkânının olması	√	√
Rekreasyon Aktiviteleri	Açık hava aktivitelerinin olması	√	√
Rekreatif Kolaylıklar	Atık su boşaltma imkânının olması	X	X
	Tuvalet ve duş imkânının olması	X	X
	Çevrede çeşme veya içilebilir su kaynağının olması	√	X
	Elektriğin temin edilebilmesi	X	X
	Karavan park yerinin mıcır bir alan olması	X	X
	Karavan alanının bakkal, manav gibi günlük ihtiyaçların karşılanabileceği köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması	√	√

√= Karşılıyor, X= Karşılamıyor

Tablo 40 devam

Çevresel: Yapıldak ve Karaören'i çevresel kriterler açısından değerlendirdiğimizde**,** olumsuz çevresel etkenler olarak nitelendirilen maden ocağı, fabrika ve inşaat atıklarının yaratmış olduğu kirliliğe ve gürültüye her iki alanda yapılan gözlemlerde rastlanmamıştır. Ayrıca, görüşmeler ve ikincil veriler yoluyla da bu bulgular desteklenmiştir. Ancak bölge halkı bazı piknikçilerin bırakmış olduğu çevresel atıklardan söz etmiştir. Maden ocağı olarak Kırka bor işletmesinin bölgeye 18 km uzaklıkta olması nedeniyle göletlere ve çevresine olumsuz çevresel etkisinin olmadığı görülmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde her iki alanda sürekli bekçinin veya güvenlik görevlisinin bulunmaması bölgede güvenlik sorununu gündeme getirmiştir. Ancak görüşmelerde özellikle Karaören Baraj Gölet'inin etrafının mesire yeri olarak çevreden gelen günübirlikçiler tarafından ziyaret edildiği halde herhangi bir güvenlik sorununa şimdiye kadar rastlanılmadığı da ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra bölge halkının yabancılara karşı güvenilir ve misafirperver davrandığı, köy

korucularının bölgeyi sık sık ziyaret ettiği belirtilmiştir. Her iki bölge de anayola ve çevredeki köylere çok yakın mesafede bulunmadığı için bölgeler sakin ve sessiz olarak nitelendirilebilir.

Doğal: Doğal kriterler açısından her iki araştırma alanı da gölet çevresinde ve çam ormanları içinde yer almaktadır. Ayrıca, Frig Vadisi olarak adlandırılan tarihi bir bölgede yer almaktadır. Dolayısıyla bölgenin görsel ve estetik olarak güzel görüş ve manzaralara sahip olduğu hem gözlemler hem de görüşmeler sonucu ortaya çıkmıştır. Görüşmeciler manzarayla ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

> "*…görsel anlamda Eskişehir'de Yapıldak kadar güzel manzaraya sahip bir yer yoktur."*
>
> *"…helikopterden yüksekten bakıldığında köy yeşillikten zor bulunur. Uzun burun denilen yerden otuz civarı köy görülür."*

Coğrafi bilgi sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilen eğim analizinde her iki bölgenin yüzeysel durumunun karavanlar için uygun olduğu görülmüş, gözlemlerde de aynı sonuca varılmıştır. En yakın meteoroloji istasyonu verilerine bakıldığında, karavancılığın gerçekleşeceği aylar olarak uygun görülen yaz aylarının ılıman iklim koşullarına sahip olduğu görülmektedir. Yerel halk ve yöneticiler göletlerin iklim şartlarını yumuşattığını dolayısıyla bahar aylarında da turizm etkinliklerinin gerçekleşebileceğini ifade etmiştir. Doğal kriterler açısından her iki alanın da istenilen kriterleri karşıladığı görülmektedir.

Sosyo-kültürel: Sosyo-kültürel kriterler açısından değerlendirildiğinde yerel halkın turizme dolayısıyla karavancılığa olumlu bakması ve bölge halkı ile sosyalleşme imkânı olması uzmanlar tarafından önemli bulunan kriterler arasında yer almaktadır. Gözlem formunda sosyo-kültürel özelliklerle ilgili bir öğe yer almadığı halde görüşmelerle bu özellikler hakkında detaylı veri elde edildiği söylenebilir. Nitekim yerel halk ve yerel yöneticiler karavancılığın bölgeye özellikle ekonomik ve sosyal anlamda katkı sağlayacağını düşünmektedir. Görüşmeciler, bölgenin karavan turizmine açılması ile ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *"…bakkaldan, köylüden et süt alırlar, bize de faydası olur. Yumurta satsak yine yeter, ihtiyaçlarını giderirler. Olumsuz etkisi olmaz."*

"...karavan turizmi çok güzel olur. Süt, yoğurt, yumurta, peynir satılır. Kuzu, tavuk alırlar. Bahçede patates, biber, domates; tarlada arpa, buğday üretiyoruz."

Ayrıca, görüşmeciler düzenlenen etkinlikler ve ekonomik faaliyetler sayesinde yerel halk ile karavancıların etkileşimde bulunacağını ifade etmektedir. Kültürel unsurlar açısından bakıldığında her iki alanın da arkeolojik kalıntılar açısından zengin bir bölgede yer aldığı söylenebilir. Nitekim küresel konumlandırma sistemi yardımıyla koordinatları alınan önemli arkeolojik kalıntıların her iki bölgeye de yakın mesafede olduğu belirlenmiştir. Yöreye has ürünler bölgede yerel halk tarafından üretilmektedir. Ayrıca, Seyitgazi Belediyesi'nin Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ile işbirliği içinde yürütmüş olduğu girişimcilik kursları kapsamında kadınlar yöresel lezzetleri üretme ve el işçiliği konusunda da desteklenmektedir [28]. Yapıldak ve Karaören'in uzmanlar tarafından belirlenerek sosyo kültürel kriterler içinde sınıflandırılan tüm alt kriterleri karşıladığı söylenebilir.

Rekreasyon aktiviteleri: Rekreasyon aktiviteleri kapsamında yer alan açık hava aktiviteleri her iki alanda da mevcuttur. Araştırma alanları çevresinde göletlerin bulunması kanoculuk, su kayağı, olta balıkçılığı gibi su sporlarının yapılmasını mümkün kılmaktadır. Uzmanlar kapalı spor aktiviteleri yerine doğaya dayalı, doğanın sunmuş olduğu olanaklar çerçevesinde geliştirilebilecek aktivitelerin kampçılar için önemli olduğunu dile getirmektedir. Bu çerçevede yürüyüş, bisikletçilik, kampçılık, fotoğrafçılık, yaban hayatı gözlemleme ve su sporları bölgede gerçekleşebilecek açık hava aktiviteleri arasında yer almaktadır. Özellikle göletlerde sportif olta balıkçılığının yapılması, bölgeye ekonomik katkı sağlaması açısından yöre halkı tarafından önerilmektedir.

Rekreatif kolaylıklar: Karaören ve Yapıldak'ı çevredeki insan yapısı unsurlar ve rekreatif donatıları kapsayan rekreatif kolaylıklar açısından değerlendirdiğimizde her iki alanın henüz keşfedilmeyen bölgeler olduğu söylenebilir. Ancak görüşmeden elde edilen verilere göre Karaören Gölet'i ve çevresi sık sık kampçılara, piknikçilere ve doğa

[28] http://seyitgazi.bel.tr (Erişim Tarihi: 31.10.2013)

gruplarına ev sahipliği yaptığı için bu konuda biraz daha şanslı görünmektedir. Zira gölete yakın mesafede bulunan 'Şato' olarak adlandırılan ve Kırka Orman Şefliğine ait binanın özel girişimciler tarafından yiyecek içecek işletmesi olarak hizmet vermesi planlanmaktadır. Seyitgazi Orman İşletme Şefi bu bina ile ilgili şu bilgiyi vermiştir:

> *"Karavancılığa elimden geldiğinde yardım etmek isterim. Büyükyayla Göletine yakın mesafede şato şeklinde yapılmış bizim eski idare binalarımız var. Giriş katında küçük toplantı salonu üst katında odalar var. Orayı kiralıyoruz, restorasyon yapılıyor. Üst kata çıktığınızda manzara izlemek için ahşap bir balkon var. Küçük havuz peyzaj açısından değerlendirilebilir. İnsanları çekebilecek bir yer; insanlar balkonda oturur, manzara seyredebilir."*

Yapıldak Gölet'i ise sazan yetiştirme çiftliği olarak özel işletmeye devredilmiş, DSİ'nin şantiye olarak inşa etmiş olduğu gölet kenarındaki iki katlı villanın ise, işletmeye açılacağı ifade edilmiştir. Karaören ve Yapıldak Göletleri çevresinde yapılan gözlemlerde tuvalet, duş ve atık sistemine rastlanmamıştır. Yapıldak'ta DSİ daha önce elektrik için gerekli alt yapıyı oluşturmuş, Karaören'de ise, elektrik alt yapısı gözlenmemiştir. Ancak görüşmelerde en yakın Büyükyayla ve Yapıldak Köylerinden elektriğin çekilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca, her iki göletin köylere yakın mesafede olması market, pazar gibi günlük ihtiyaçların karşılanmasını açısından kolaylık sağlamaktadır. Kaynak suyunun aktığı çeşme her iki bölgede de mevcuttur. Ancak Karaören'de gölet kenarında çeşme gözlenirken Yapıldak Gölet'ine biraz daha uzak mesafede çeşmeye rastlanmıştır. Karavanların iklim şartlarına uygun olarak toz kaldırmayacak şekilde mıcır bir alan olarak düzenlenmesi uzmanlar tarafından önemli bulunmuştur. Ancak her iki alan kamping ya da karavan park olarak henüz işletmeye açılmadığı için bu tür rekreatif düzenlemeler mevcut değildir. Bu kapsamda araştırma alanlarda fazla yatırımın olmaması rekreatif açıdan bazı eksikliklerin rastlanmasına neden olmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Dünyanın en önemli kaynaklarından olan doğa ve kültür, turizm potansiyeli olan bölgelerde iç içe bulunmaktadır. Bu nedenle doğa turizmini tercih eden turistlere hizmet üretmek, pazarın büyümesini sağlamak için turizm yatırımları da giderek kırsal kesimde ve yeşil doku içerisinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Günümüzde turizm yatırımcıları turizm çekiciliklerine sahip bu bakir bölgelerde; beş yıldızlı konaklama tesisleri, moteller, yazlık lüks siteler gibi kazançlı ancak doğal yaşama büyük zarar veren yatırımlardan vazgeçerek doğaya zarar vermeyen ekolojik konaklama tesislerine yatırım yapmaktadır. Bu konaklama yatırım türlerinden biri de kamping tesisleridir. Dünyada kamp ve karavancılığın gelişmesiyle birlikte konaklama ihtiyacının karşılanmasında çadırlarla birlikte karavanların, kampçılık enstrümanı olarak kullanılması da yaygınlaşmaktadır. Uzun yıllar önce göçebe kültürünün değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilecek nitelikte hafif, taşınabilir ve esnek bir yapıya sahip olarak üretilmeye başlanan karavanlar, günümüzde farklı endüstrilerin yanı sıra kamp ve karavan turizmine yönelik olarak da kullanılmaktadır. Karavanlarla yapılan seyahatlerde küçük gruplar; nadir kaynaklar için artan rekabet ortamı yaratmayacağı için doğa turizmi merkezlerinde de yıkıcı etkilere yol açmamaktadır. Çalışmada karavanlar, doğa dostu olması ve ekonomik tatil seçeneğiyle, doğa ve kültürel kaynaklara sahip bakir alanlarda otel, motel, pansiyon gibi geleneksel konaklama modellerine bir alternatif olarak öne sürülmektedir.

Frig Vadisinde tarihi ve doğal dokuya zarar vermeyen ve bu dokuyla bütünlük gösteren konaklama modelinin oluşturulması önem taşımaktadır. Bu kapsamda araştırmada Frig Vadisinde yer alan Yapıldak ve Karaören Baraj Göletlerinin yakın çevresinde karavancığın gerçekleştirilebilmesi için karavan alanı potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Diğer bir ifadeyle bölgelerin alternatif konaklama türü olarak karavancılık için uygunluğunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kamping işletmelerinin taşıması gereken standartlara pek çok çalışmada rastlanmaktadır. Ancak karavancılığa açılacak bir bölgenin taşıması gereken kriterler ile ilgili alanyazında yeterli çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu nedenle karavan alanlarının sahip olması gereken kriterlerin belirlenmesi ve bu konuda bir görüş birliğinin sağlanması da önem taşımaktadır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda ve ilgili alanyazın taraması sonucunda araştırma alt soruları ortaya çıkmış, alt sorular doğrultusunda ise nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. İlk aşamada uzmanlara göre potansiyel bir karavan alanının sahip olması gereken temel kriterlerin belirlenmesi amacıyla Delfi yönteminin uygulanmasına karar verilmiştir. Delfi yönteminin ilk turunda F.I.C.C. önerileri, gözlem kriterleri ve literatürden yararlanarak oluşturulan açık uçlu sorular uzmanlara yüz yüze sorulmuştur. Daha sonraki turlar e-mail aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Delfi çalışmasına katılan uzmanların üzerinde uzlaştıkları ve önemli buldukları temel kriterler; çevresel ve doğal kriterler başta olmak üzere rekreasyon aktiviteleri, rekreatif kolaylıklar ve sosyo-kültürel kriterlerdir. Delfi sonucunda elde edilen kriterler T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı kamping işletme standartları ve F.I.C.C. önerileriyle de karşılaştırılmıştır. Buna göre, çevresel ve doğal faktörlerin büyük ölçüde benzerlik gösterdiği görülmektedir. "Gürültü, maden ocağı, kirlilik, fabrika ve inşaat atıkları, güvenlik sorununun olmaması", "sakin ve sessiz bölgede olması" uzmanlar tarafından önemli bulunan çevresel kriterler olarak belirlenmiştir. "Karavan park yerinin ormanlık olması", "uygun eğimde olması", "su kaynaklarına yakın olması", "manzara ve ılıman iklim koşullarına sahip olması" ise uzmanlar tarafından belirlenen doğal kriterler arasında yer almaktadır.

Rekreatif kolaylıklar açısından uzmanlara göre ilk sırada, karavanlara sağlanacak olan "atık su boşaltma imkânı" gelmektedir. Diğer önemli bulunan rekreatif kolaylıklar ise "tuvalet ve duş imkânının olması", "karavan alanının günlük ihtiyaçları karşılamak için köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması", "elektriğin temin edilmesi", "karavan park yerinin arazi ve iklim şartlarına uygun olarak toz kaldırmayacak şekilde mıcır bir alan olarak düzenlenmesidir". Araştırmada F.I.C.C. ve kamping işletme standartlarından farklı bir boyut olarak sosyo kültürel kriterlerin uzmanlar tarafından önemli bulunduğu ortaya çıkmıştır. "Yerel halkın turizme bakış açısının olumlu olması", "yerel halkla sosyalleşme imkânı", "çevrede arkeolojik kalıntıların bulunması" ve "çevrede yöresel lezzetleri deneme imkânının bulunması" uzmanlar tarafından önemli bulunan sosyo kültürel kriterler arasında yer almaktadır. Uzmanlar, diğer

kriterler kadar birincil derecede önem içermese de karavan alanı çevresinde açık hava rekreasyon aktivitelerinin bulunmasını önemli bulmaktadır.

Uzmanlar tarafından belirlenen kriterler çerçevesinde Yapıldak ve Karaören'in karavancılık potansiyelinin değerlendirilmesinin amaçlandığı ikinci kısımda, gözlem ve görüşmeler yoluyla değerlendirmeler yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak Gülez (1980) ve Altan (1976) tarafından geliştirilen 'ormaniçi rekreasyon değerlendirme formu' (gözlem formu) kullanılmıştır. Gözlem formunda yer alan özelliklerden bitki örtüsü, görsel kalite, kültürel değerler gibi "peyzaj değerleri", bölgelerin "ulaşılabilirlik durumu", "rekreatif kolaylıklar" ve "olumsuz çevresel etkenler" yerel yöneticiler tarafından yerinde yapılan gözlemlerle değerlendirilmiştir. Değerlendirme formundaki diğer öğelerden "araştırma alanının büyüklüğü" coğrafi bilgi sistemi yardımıyla, "iklim değeri" meteoroloji istasyonu verileriyle, "kentlere yakınlık durumu" ise Eskişehir il haritasından elde edilen verilere göre araştırmacı tarafından puanlanmıştır. Ayrıca bulgular ikincil veriler ve görüşmeler ile desteklenmiştir. Her iki alanda ayrı ayrı yapılan gözlem değerlendirmeleri ışığında her iki bölgenin de ormaniçi rekreasyon potansiyeli "orta" derecede çıkmıştır.

Nitel araştırma yaklaşımı ile desenlenen bu araştırmada, betimsel ve gerçekçi bir resim sunmak için gözlem verilerinin dışında uzmanlar tarafından belirlenen kriterlerin Yapıldak ve Karaören'de olup olmadığını belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Ormaniçi rekreasyon potansiyeli değerlendirme formu ve uzmanlar tarafından belirlenen kriterleri temel alarak hazırlanan görüşme soruları, bölgeleri iyi tanıyan yerel yöneticiler ve yerel halka uygulanmıştır. Görüşme sonucunda her iki bölge hakkında ayrıntılı bilgi elde edilmiş, araştırmada veri çeşitlemesi yapılarak araştırmanın inandırıcılığı da artırılmıştır. Görüşme sonuçlarının, genel olarak yapılan gözlemlerde elde edilen bulgularla ve F.I.C.C. önerileriyle tutarlılık sağladığı görülmektedir. Ayrıca yapılan görüşmeler sonucunda gözlem yoluyla elde edilemeyen ayrıntıların da ortaya çıkması sağlanmıştır. Turizm ile rekreasyon çalışmaları incelendiğinde, bir alanın turizm ve rekreasyon potansiyeli belirlenirken o bölgede yaşayan yerel halk ve yerel yöneticilerin de turizm faaliyetlerine bakış açısının önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle görüşmeler yoluyla bölge halkının ve yerel

yöneticilerin bölgelerinde gerçekleştirilecek karavancılığa bakış açısı belirlenmeye çalışılmış, bunun sonucunda tüm katılımcıların başta ekonomik olmak üzere karavancılığın bölgeye katkı sağlayacağını düşündüğü belirlenmiştir. Görüşme yoluyla orta çıkan diğer ayrıntılar; "çevredeki yolların fiziksel durumu", "yerel halkın yabancılara karşı tutumu", "bölgede gerçekleştirilebilecek açık hava rekreasyon aktiviteleri", "bölgedeki hamam ve kaplıcalardır".

Yapılan bu çalışmanın temel amacı uzmanlar tarafından belirlenen beş temel kriter ve alt kriterler kapsamında Yapıldak ve Karaören çevresindeki araştırma alanlarının karavancılığa açılması ile ilgili yorumlamalar yapabilmektir. Araştırma kapsamında gözlem ve görüşmeler yoluyla elde edilen bilgiler ile Delfi sonucunda belirlenen 21 alt kriteri karşılaştırdığımızda, Frig Vadisinde alternatif konaklama tesisi olarak kamp ve karavancılığın gerçekleştirilebileceği görülmektedir. Nitekim uzamanlar tarafından çok önemli bulunan çevresel etkenler açısından her iki alanın "güvenlik" dışında istenen özellikleri karşıladığı görülmektedir. Güvenlik konusu bölgede kamping veya karavan alanı ile ilgili yatırım gerçekleştiğinde rahatlıkla sağlanabilecek bir unsur olarak görülebilir. Kamping alanlarının iç ve dış güvenliğin sağlanabileceği şekilde çit, duvar, yeşillik gibi çevre düzenlemeleri sağlanarak aydınlatılması hem güvenlik hem de peyzaj düzenlemesi açısından katkı sağlayacaktır. Ayrıca kamping işletme standartlara göre alanda bekçi veya güvenlik görevlisinin bulunması zorunlu tutulmaktadır.

Yapıldak ve Karaören'i doğal faktörler açısından değerlendirdiğimizde, her iki alanın "yüzeysel durumu", "iklim değerleri", "görsel ve estetik değerleri" beklentileri karşılamaktadır. Bu nedenle yerel mimariye ve doğaya uygun yapı malzemelerinin kullanımını hem çevrenin korunması hem de görsel açıdan önemlidir. Ekolojik olarak karavan turizmine açılması uygun görülen bu alanlarda doğal ve kültürel kaynakların korunması için karavanların doğaya uyumlu ve doğru konumda yer alması gerekir. Bu amaçla kamping gelişim planı, bölgenin ekolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri gözetilerek uygun planlama ve tasarım ilkeleri doğrultusunda yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmelidir. Rekreasyonel faaliyetlerin gerçekleştirileceği bu alanların doğal taşıma kapasitelerinin hesaplanmasından sonra, tesis ve hizmet olanaklarına ait taşıma kapasiteleri de belirlenmelidir. Frig Vadisi'nde

yaratılacak yatak kapasitesi ile alanın taşıma kapasitesinin üzerinde bir kitle alana çekilmemelidir.

Sosyo kültürel faktörler açısından uzmanların önemli bulduğu tüm özellikler her iki alanda mevcuttur. Özellikle yöre halkının ve yerel yöneticilerin karavancılıkla ilgili turizm faaliyetlerine yöreye ekonomik, sosyal ve alt ve üst yapı faktörlerine katkı sağlaması açısından olumlu baktığı görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi bölgenin KOSGEB ile işbirliği içinde yürütmüş olduğu girişimcilik kursları kapsamında kadınlar, yöresel lezzetleri üretme ve el işçiliği konusunda da desteklenmektedir. Bu kapsamda yöresel ve otantik özellikler taşıyan el sanatlarının üretimi için girişimcilere teşvikler sağlanması da çalışmaları hızlandıracaktır.

Önemli bulunan rekreatif kolaylıkların genel anlamda her iki alanda da yetersiz olduğu gözlem ve görüşmeler sonucu oraya çıkmıştır. Bölgedeki alt ve üst yapı yatırımlarının yetersiz olması, bölgelerin kırsal alanlarda yer alması buna neden olarak gösterilebilir. Yapıldak Gölet'ine yakın mesafede çeşmenin olmaması olumsuz bir unsur olarak görülse de karavanların motorlu araçlar olması su kaynağına ulaşım süresini kısaltabilir. Diğer bir alternatif de kurulacak tesisin gereken alt yapıyı sağlaması olarak düşünülebilir. Rekreatif kolaylıklar, bölgede kamping veya karavan alanı hizmete açıldığı zaman gerçekleştirilebilecek niteliktedir. Zira Türkiye'de bir işletmenin kamping adı altında işletme belgesi alabilmesi için elektrik, atık su boşaltma sistemi, tuvalet ve duş imkânı gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir. Karaören Gölet'ine yakın mesafede bulunan ve yöre halkı tarafından 'Şato' olarak adlandırılan bina ile Yapıldak Gölet'i kenarında DSİ tarafından yapılmış olan villanın restore edilerek kafeterya ve restoran olarak işletilmesi karavancıların günlük ihtiyaçlarının karşılanması açısından kolaylık sağlayabilir.

Karavancılık sektörünün temel taşları olarak üretim, yerli ve yabancı karavancılar, kamp alanları ve kiralık karavan sektörü sayılabilir. Sektörün canlanması açısından bu unsurlardan birinin eksikliği sistemin aksamasına yol açacaktır. Üreticilerin önündeki en büyük engelin talep azlığından kaynaklanan üretim maliyetleri ve yüksek vergi yükü olduğu söylenebilir. Nitekim Türkiye'de karavanlara uygulanan vergi oranları oldukça

yüksektir. ÖTV oranlarının yeniden değerlendirilerek turizm amaçlı karavanlara farklı ÖTV'nin uygulanması karavan üretimini artırarak turizmi canlandırabilir. Üretimin vergi yükünden dolayı pahalı olması karavancı sayısının artışını engelleyecek, karavancı sayısının yeterli olmaması kampların kapanmasına yol açacaktır. Türkiye'de kamp ve karavan turizmini cazip hale getirebilmek için tanıtımın iyi yapılması gerekir. Avrupa'da olduğu gibi kampların belli kriterlere göre yıldızlanması, kamp ve karavan turizmine katılanların önceden nasıl bir hizmet alacaklarını bilmesini sağlayacaktır. Ancak yıldızlama sisteminin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle kampinglerdeki hizmet kalitesinin artırılması gerekmektedir. Bunun için belediye ve işletme belgeli tesislerdeki tüm denetimlerin tek merkezde toplanması önem taşımaktadır.

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığının 2023 stratejilerinde karavan turizmi ile ilgili plan ve projelere yer verilmelidir. Ayrıca T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kampinglerle ilgili tutulan istatistikler yetersiz kalmaktadır. Karavanların kara ve deniz sınır kapılarından giriş çıkışlarına, harcama ve konaklama sürelerinin tespitine ilişkin istatistik tutulması da önem taşımaktadır. UKKF'nin görüşleri alınarak bakanlık tarafından harita ve kamplar listesi hazırlanmalıdır. Türkiye'de kiralık karavan sektörünün teşvik edilerek canlandırılması ve yurt dışından uçak ile gelen turistlere karavan kiralama hizmeti sunulması kamp ve karavan turizmini canlandırabilir. Özellikle Eskişehir'de kiralık karavan sektörünün geliştirilmesi Frig Vadisi'nin ziyaretçi potansiyelini arttıracaktır.

Daha önce de belirtildiği gibi araştırmanın ilk aşamasında veri toplama aracı olarak kullanılan "ormaiçi rekreasyon potansiyeli değerlendirme formu" T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından, bir alanın rekreasyon potansiyelini belirlemek amacıyla kullanılmakta daha sonra alanın büyüklüğüne göre gelişim planı hazırlanmaktadır. Ayrıca bu değerlendirme formu bakanlık tarafından günübirlik rekreasyon alanları dışında kamping adı altında yer alan bungalov ve çadırlı konaklama alanları için de kullanılmaktadır. Ancak araştırma sonuçları, potansiyel karavan alanları için günübirlik rekreasyon alanlarından farklı özelliklerin de yer aldığını göstermektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, rekreasyon alanında uzmanlaşmış akademisyenlerin de konu ile ilgili görüşlerinin alınması, karavancılık konusunda oluşturulacak veri setine daha fazla

katkı sağlayacaktır. İlerleyen dönemlerde yapılacak çalışmalar, farklı örneklemlerle ve anket gibi nicel veri toplama araçları ile gerçekleştirilebilir. Üzerinde çok fazla durulmayan karavanlarla ilgili yürütülen bu çalışma sonrasında, alternatif konaklama modellerine olan farkındalığın da artacağı düşünülmektedir. En önemli olanı ise "Sakin Şehir" hareketinin temel hedefleriyle doğrudan uyum içinde olan bu çalışma yerel yönetimler, girişimciler ya da T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından hayata geçirildiği takdirde, turizmde ivme kazanmaya başlayan diğer kırsal bölgelere de örnek bir model teşkil etmesi sağlanabilir.

Ekler Listesi

Ek 1. Müze Müdürlüğü'nün Çalışma Alanlarının Durumunu Belirten Yazısı 121
Ek 2. Görüşme Soru Formu (Birinci Tur Delfi) 122
Ek 3. Görüşme Onay Formu..... 124
Ek 4. İkinci Tur Delfi Soruları 125
Ek 5. Üçüncü Tur Delfi Soruları 126
Ek 6. Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli Değerlendirme Formu 127
Ek 7. Meteoroloji Verileri 129
Ek 8. Eskişehir İl Haritası..... 130
Ek 9. "Frig Vadisi" Görüşme Soruları 131

Ek 1. Müze Müdürlüğü'nün Çalışma Alanlarının Durumunu Belirten Yazısı

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Müze Müdürlüğü

Sayı : 46520358/150-84 23/01/2013
Konu : Sit Alanı

İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Ece DOĞANTAN'ın 21/01/2013 tarihli dilekçesi.

İlgi dilekçe gereği; Eskişehir Dağlık Frigya Bölgesinin kültür miraslarının yoğunlaştığı bölgeler ve Dağlık Frigyanın kapsadığı ilçeler Han, Seyitgazi, Odunpazarı ve Tepebaşı ilçeleri olup, koordinatları belirtilen diğer alanlar arkeolojik sit alanı içinde yer almamaktadır.

Konunun, Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Kampüsü İşletme Fakültesi 26470 ESKİŞEHİR adresindeki Ece DOĞANTAN'a iletilmesi hususunda gereğini bilgilerinize arz ederim.

M. Dursun ÇAĞLAR
Müze Müdürü

EKİ: Dilekçe (1 sayfa)

Türkiye

Adres: Atatürk Bulvarı No. 64-26020 ESKİŞEHİR Tel: 0-222-230 13 71 Ayrıntılı bilgi için irtibat: F. R. CAN Mem.
e-mail : muze@eskisehirmuze.gov.tr Fax: 0-222-230 17 49

Ek 2. Görüşme Soru Formu (Birinci Tur Delfi)

….//…./2013 tarihinde, saat….

Sayın …….. sizinle "Frigya Bölgesine Alternatif Konaklama Tesisi Önerisi: Karavancılık" başlıklı yüksek lisans tezim kapsamında, rekreasyon potansiyeli olan bir alanın, karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için sahip olması gereken kriterlerin belirlenmesi amacıyla görüşme yapmak istiyorum.

Lütfen soruları cevaplandırırken karavan alanı olarak hizmete açılacak bir bölgenin sahip olması gereken özellikleri göz önünde bulundurunuz.

Teşekkür ederim.

Açılış Sorusu

1- Kaç yıldır karavancılık ile uğraşıyorsunuz?

Anahtar Sorular

1- Potansiyel bir karavan alanı, bitki örtüsü açısından ne tür kriterlere sahip olmalıdır?

2- Karavancılığa açılacak bir bölgenin iklimi nasıl olmalıdır?

3- Potansiyel bir karavan alanının su kaynakları nasıl olmalıdır?

4- Karavacılığa açılacak bir bölgenin yüzeysel durumu (eğimi) nasıl olmalıdır?

5- Bölgede arkeolojik kalıntıların bulunması, bir bölgenin karavan alanı olması için önemli midir? Açıklayınız.

6- Bir bölgenin doğal görsel değerlerini, o bölgenin karavan alanı olarak hizmet vermesi açısından değerlendirir misiniz?

7- Potansiyel bir karavan alanının yerleşim yerlerine mesafesi ve ulaşımı nasıl olmalıdır?

8- Karavan alanı çevresindeki yolların fiziksel durumu nasıl olmalıdır?

9- Karavancılığa açılacak bir bölgeyi; kirlilik, gürültü, güvenlik, maden ocağı, fabrika atıkları, inşaat kalıntılarının varlığı gibi çevresel unsurlar açısından değerlendirir misiniz?

10- Bir bölgenin karavancılığa açılabilmesi için o bölgeyi sahip olduğu rekreasyon aktiviteleri (açık hava aktiviteleri, hamam, kaplıca vb.) açısından değerlendirir misiniz?

11- Bir alanın karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için bölge halkının turizme karşı tutumu nasıl olmalıdır?

12- Sizce, bir bölgenin karavan alanı olarak hizmet verebilmesi için sahip olması gereken diğer kriterler nelerdir? (Elektrik, atık su boşaltma, tuvalet ve duş, toplu taşıma, çamaşır ve bulaşık yıkama alanı vb.)

Ek 3. Görüşme Onay Formu

Araştırmaya katılmayı ve bana zaman ayırmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim. *"Frigya Bölgesine Alternatif Konaklama Tesisi Önerisi: Karavancılık"* başlıklı yüksek lisans tez çalışmam kapsamında görüşlerinize gerek duymaktayım.

Görüşme esnasında, araştırma verilerini kaydetmek amacıyla ses kayıt cihazı kullanılacaktır ve kayıtlar katılımcının kimliğinin korunması amacıyla hiçbir şekilde üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Araştırma sonunda elde edilen veriler tamamen araştırmanın amacı kapsamında kullanılacak ve araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır.

Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Araş. Gör. Ece Doğantan
Anadolu Üniversitesi
İşletme Fakültesi
Tel: 05074720235

Bu koşullar doğrultusunda çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.
Ad-Soyad:
Tarih:
İmza:

Ek 4. İkinci Tur Delfi Soruları

Potansiyel Karavan Alanı Özellikleri		Önem Değeri				
		1	2	3	4	5
1	Ormanlık ve yeşil bir bölge olması					
2	Göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olması					
3	Sakin ve sessiz bir bölgede olması					
4	Karavan alanı çevresi düzlük olmasa da, karavan park yerinin uygun eğimde olması					
5	Güneş enerjisinden yararlanmak için yer yer açık alanların olması					
6	Çevredeki yolların fiziksel olarak düzgün koşullarda olması					
7	Karavan park yerinin mıcır bir alan olması					
8	Çevrede arkeolojik kalıntıların bulunması					
9	Manzaranın olması					
10	Kuş bakışı görünümlerin olması					
11	Hava koşullarının önemli olması					
12	Ilıman iklim koşullarının yaşanması					
13	Büyük şehirlere yakın mesafede bulunması					
14	Karavan alanının, bakkal, manav gibi alış veriş yerlerinin bulunduğu köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması					
15	Karavan alanının toplu taşıma güzergâhında bulunması					
16	Yakın mesafede büyük alışveriş merkezinin bulunması					
17	Yakın çevrede turizm bilgilendirme ofisinin bulunması					
18	Karavan alanının çevresinde yöresel lezzetleri deneme imkânının olması					
19	Çevrede çeşme veya içilebilir su kaynağının olması					
20	Elektriğin temin edilebilmesi					
21	Atık su boşaltma imkânının olması					
22	Wc ve duş imkânının olması					
23	Karavan alanında çamaşır makinasının bulunması					
24	Açık hava aktivitelerinin olması					
25	Bölgede hamam ve kaplıcaların bulunması					
26	Yakın çevrede maden ocağının bulunmaması					
27	Çevrede gürültü olmaması					
28	Çevrede fabrika ve inşaat atıklarının bulunmaması					
29	Bölgede güvenlik sorununun olmaması					
30	Bölge halkının turizme bakış açısının olumlu olması					
31	Yerel halkla sosyalleşme imkânı olması					

Ek 5. Üçüncü Tur Delfi Soruları

Potansiyel Karavan Alanı Özellikleri				Önem Değeri				
		Mdn	Uzlaşma	1	2	3	4	5
1	Ormanlık ve yeşil bir bölge olması	4	Var					
2	Göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarına yakın olması	5	Yok					
3	Sakin ve sessiz bir bölgede olması	5	Var					
4	Karavan alanı çevresi düzlük olmasa da, karavan park yerinin uygun eğimde olması	5	Var					
5	Güneş enerjisinden yararlanmak için yer yer açık alanların olması	4	Yok					
6	Çevredeki yolların fiziksel olarak düzgün koşullarda olması	4	Yok					
7	Karavan park yerinin mıcır bir alan olması	3	Yok					
8	Çevrede arkeolojik kalıntıların bulunma	3	Var					
9	Manzaranın olması	4	Var					
10	Kuş bakışı (panoramik) görünümlerin o	3	Yok					
11	Hava koşullarının önemli olması	3	Yok					
12	Ilıman iklim koşullarının yaşanması	3	Yok					
13	Karavan alanının, bakkal, manav gibi günlük ihtiyaçların karşılanabileceği köy vb. yerleşim yerlerine yakın mesafede olması	4	Yok					
14	Karavan alanının toplu taşıma güzergâhına yakın mesafede bulunması	3	Yok					
15	Karavan alanının çevresinde yöresel lezzetleri deneme imkânının olması	3	Var					
16	Çevrede çeşme veya içilebilir su kaynağının olması	5	Var					
17	Elektriğin temin edilebilmesi	3	Var					
18	Atık su boşaltma imkânının olması	5	Var					
19	Wc ve duş imkânının olması	4	Yok					
20	Karavan alanında çamaşır ve bulaşık yıkama imkânının bulunması	3	Yok					
21	Açık hava aktivitelerinin olması	3	Var					
22	Yakın çevrede maden ocağının bulunmaması	5	Var					
23	Çevrede gürültü olmaması	5	Var					
24	Çevrede fabrika ve inşaat atıklarının bulunmaması	5	Var					
25	Bölgede güvenlik sorununun olmaması	5	Var					
26	Bölge halkının turizme bakış açısının olumlu olması	5	Var					
27	Yerel halkla sosyalleşme imkânı olması	4	Var					

Ek 6. Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli Değerlendirme Formu

Formüldeki Öğeler	Öğenin Özellikleri	Mak Puan	Açıklama	Puan
Peyzaj Değer(P)	Alanın Büyüklüğü	4	10 ha'dan büyük 5 – 10 ha 1 – 5 ha 0,5 – 1 ha	4 3 2 1
	Bitki Örtüsü	8	Ağaçlık,çalılık,çayırlık Yalnız ağaçlık ve çayırlık Çalılık,çayırlık,seyrek ağaç Çayırlık,seyrek ağaçlık Yalnız çalılık ve çayırlık Çalılık,seyrek ağaçlık Çayırlık,seyrek çalılık Yalnız çayırlık	7-8 6-7 5-6 4-5 3-4 3-4 2-3 1-3
	Deniz, Göl, Akarsular	8	Deniz kıyısı Göl kıyısı Akarsu kıyısı Dereler	7-8 6-7 4-5 1-4
	Yüzeysel Durum	5	Düz alan Hafif dalgalı Az meyilli, yer yer düzlük Az engebeli Orta engebeli	5 4 3 2 1
	Görsel Kalite	4	Panoramik görünümler Güzel görüş ve vistalar Alanın genel görsel estetik değeri	3-4 2-3 1-3
	Diğer Özellikler	6	Örneğin doğal anıt,çağlayan,mağara, tarihsel ve kültürel değerler,yaban hayvanları, kuşlar vb.	1-6
İklim Değeri (I)	Sıcaklık	10	Yaz ayları(Hz,Tm,Ağ.) ortalaması ˚C 16-17-18-19-20-21-22-23-24-25 34-33-32-31-30-29-28-27-26-25 P. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10	1-10
	Yağış	8	Yaz ayları(Hz,Tm,Ağ.) toplamları mm 50-100-150-200-250-300-350-400 P. 8 7 6 5 4 3 2 1	1-8
	Güneşlenme	5	Yaz ayları bulutluluk ortalaması Bulutluluk: 0-2, 2-4, 4-6, 6-8, 8-9 Puan : 5 4 3 2 1	1-5
	Rüzgârlılık	2	Yaz ayları ortalama rüzgâr hızı 1 m/sn'den az 1-3 m/sn	 2 1
Ulaşılabilirlik	Bulunduğu		Akdeniz, Ege, Marmara kıyı bandı	3-4

(U)	Bölgenin Turistik Önemi	4	Karadeniz kıyı bandı Önemli karayolları güzergâhları, turizmde öncelikli yöreler	2-3 1-3
	Bulunduğu Bölgede En Az 100.000 Nüfuslu Kent Olması	5	20 km'ye kadar uzaklık 50 km'ye kadar uzaklık 100 km'ye kadar uzaklık 200 km'ye kadar uzaklık	4-5 3-4 2-3 1-2
	Ulaşılan Zaman Süresi(yakındaki en az 5.000 nüfuslu kentten)	4	Yürüyerek 1 saate kadar ya da taşıtla 0-1/2 saat Taşıtla ½-1 saat " 1-2 saat " 2-3 saat	 4 3 2 1
	Ulaşım (taksi ve özel oto dışında)	4	Yürüyerek gidebilme ya da her an taşıt bulabilme Belirli saatlerde taşıt bulabilme	 3-4 1-3
	Ulaşımda Diğer Kolaylıklar	3	Örneğin teleferik olması, denizden ulaşım vb.	1-3
Rekreatif Kolaylık (RK)	Piknik Tesisleri	4	Sabit piknik masa, ocak vb.(niteliklere göre)	1-4
	Su Durumu	3	İçme ve kullanma su olanakları(niteliklere göre)	1-3
	Geceleme Tesisleri	2	Sabit geceleme tesisleri Çadırlı ve çadırsız kamp kurabilme olanakları	2 1-2
	WC'ler	2	Niteliklere göre	1-2
	Otopark	2	Niteliklere göre	1-2
	Kır gazinosu, satış büfesi	2	Niteliklere göre	1-2
	Bekçi ve görevliler	2	Sürekli bekçi/görevli Hafta sonlarında görevli	2 1
	Diğer kolaylıklar	3	Örneğin plaj, kabin ve duş tesisleri, kiralık sandal olanakları, top vb. oyun ve spor alanları, tesisleri vb.(niteliklere göre)	1-3
Olumsuz Etkenler (OSE)	Hava Kirliliği	-3	Kirlilik derecesine göre	-1-(-3)
	Güvenceli Olmaması	-2	Güvence durumuna göre	-1-(-2)
	Su Kirliliği	-1	Deniz, göl ve akarsular için	-1
	Bakımsızlık	-1	Alanda yeterli bakımın yapılmaması	-1
	Gürültü	-1	Trafik, kalabalık vb. gürültüler	-1
	Diğer Olumsuz Etkenler	-2	Örneğin taş ve çakıl ocakları, inşaat ve fabrika kalıntıları vb.	-2
Ormaniçi Rekreasyon Potansiyeli (%)				

T.C.
ORMAN ve SU İŞLERİ BAKANLIĞI
METEOROLOJİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

39
30
801 17123-ESKISEHIR ANADO 1991 - 2011

Parametre	Rasat S. (YIL)	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
Ortalama Sıcaklık (°C)	21	-0,2	0,9	4,9	9,6	14,9	19,1	22,1	21,9	17	11,7	5,4	1,6	10,7417
Maksimum Sıcaklık Günü	21	1	28	26	22	23	28	29	12	17	6	2	2	29
Maksimum Sıcaklık Yılı	21	2010	2004	2001	2008	1995	2007	2000	2002	1994	2003	2004	2005	2010
Maksimum Sıcaklık (°C)	21	20,2	20,5	28,1	31,1	33,3	36,8	40,6	39	36,4	33	25,4	21,4	40,6
Minimum Sıcaklık Günü	21	30	1	23	9	5	2	15	31	29	30	27	25	31
Minimum Sıcaklık Yılı	21	2006	2006	2003	2003	1995	1997	1993	2001	1992	2001	1995	2000	2006
Minimum Sıcaklık (°C)	21	-27,8	-22,4	-12	-10,4	-2,2	0,5	5	5,4	-2	-6,8	-12,2	-19,2	
Ortalama Nem (%)	21	75,2	70,6	64,2	62,7	59,5	55,2	51,9	53,1	57,4	64,4	69,8	75,2	63,3
Minimum Nem (%)	21	9	9	5	7	5	4	6	5	5	6	10	17	4
Ortalama Bulutluluk	21	6,7	6	5,4	5,3	4,2	3	1,9	1,8	2,6	4,2	5	6,8	4,4
Ortalama Açık Günler Sayısı	21	2,7	4,2	5,3	4	7,7	11,6	19,4	19,6	14,7	7,8	6	2,5	
Ortalama Bulutlu Günler Sayısı	21	16,4	16	18,3	21	20,7	17,4	11,5	11	14,6	20	18,4	17	
Ortalama Kapalı Günler Sayısı	21	11,9	8,1	7,3	5	2,7	1	0,1	0,3	0,7	3,1	5,6	11,5	
Toplam Yağış Ortalaması (mm)	21	32,1	27,4	28,9	45,1	41,9	24,8	13,7	8,6	17,2	33,2	34,1	41,1	348,1
Ortalama Rüzgar Hızı (m_sec)	21	3	3,2	3,5	3,2	3,1	3,2	3,6	3,4	2,8	2,4	2,6	3,1	3,1
N Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	21	440	472	488	360	544	680	832	776	584	440	352	328	6296
N Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	21	4,3	4,2	4,9	3,8	3,9	4,5	4,7	4,4	4,1	3,8	3,9	4,2	4,2
NNE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	21	56	16	64	88	96	152	200	144	136	80	16	80	1128
NNE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	21	2,1	2,9	4,2	3,1	3	4	3,4	3,4	3,3	2,7	1,7	2,4	3
NE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	21	160	152	96	128	200	192	128	176	216	144	48	136	1776
NE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	21	2,6	2,1	3	3,3	2,8	2,7	4,4	3,2	2,5	2,2	2,7	2,2	2,8
ENE Yönünde Rüzgarın Esme Sayıları Toplamı	21	144	168	88	112	176	72	120	112	104	160	112	120	1488
ENE Yönünde Rüzgarın Ortalama Hızı (m_sec)	21	2	3,1	2,5	4,2	3,3	3,1	3	3,8	3,2	2,9	2,3	2,3	3

Hikmet ALTINKILIÇ
Şube Müdürü

Ek 8. Eskişehir İl Haritası

	KAZALAR	BELDE AD.	KÖY AD.	ÜNÜTE
1	ODUNPAZARI	1	41	2
2	TEPEBAŞI	1	41	2
3	ALPU	3	27	6
4	BEYLİKOVA	1	21	2
5	ÇİFTELER	1	22	2
6	GÜNYÜZÜ	3	15	2
7	HAN	1	11	1
8	İNÖNÜ	1	12	
9	MAHMUDİYE	1	15	1
10	MİHALGAZİ	1	3	
11	MİHALIÇCIK	3	49	21
12	SARICAKAYA	2	8	3
13	SEYİTGAZİ	3	45	12
14	SİVRİHİSAR	4	61	10
	TOPLAM	26	370	64

ESKİŞEHİR													
40	ALPU												
62	31	BEYLİKOVA											
64	48	52	ÇİFTELER										
136	118	100	93	GÜNYÜZÜ									
101	85	89	37	130	HAN								
32	75	113	96	168	133	İNÖNÜ							
51	35	51	13	105	50	83	MAHMUDİYE						
56	86	118	120	190	157	86	107	MİHALGAZİ					
92	52	36	88	93	125	124	84	148	MİHALIÇCIK				
51	85	133	115	187	152	83	102	5	143	SARICAKAYA			
42	50	86	48	122	85	74	35	98	102	93	SEYİTGAZİ		
99	81	66	56	37	93	131	70	157	65	152	87	SİVRİHİSAR	
234													ANKARA

Ek 9. "Frig Vadisi" Görüşme Soruları

…./…./2013 tarihinde, saat …..

Sayın …… Sizinle Eskişehir Seyitgazi ilçesine bağlı Yapıldak ve Karaören Gölet'i çevresinin karavan alanı (kamping) olarak hizmete açılmasının uygunluğunu değerlendirmek amacıyla görüşme yapmak istiyorum. Lütfen soruları cevaplandırırken bölgenin sahip olduğu doğal, çevresel, kültürel, sosyal ve insan yapısı unsurları göz önünde bulundurunuz.

Teşekkür ederim. Kendinizi hazır hissediyorsanız görüşme sorularına geçmek istiyorum.

Açılış Sorusu

1- Sizce Karavan turizmi nedir? Karavan turizmi ile ilgili bildiklerinizden bahseder misiniz?

Anahtar Sorular

2- Yapıldak ve Karaören Gölet'i ve çevresinin sahip olduğu doğal kaynakları (iklim, bitki örtüsü, su kaynakları, yüzeysel durum vb.) karavan turizmi açısından nasıl değerlendirirsiniz?

3- Yapıldak ve Karaören Gölet'inin çevresinde bulunan arkeolojik kalıntıları ve diğer kültürel değerleri (yöresel lezzetler vb.) karavan turizmi açısından değerlendirir misiniz?

4- Yapıldak ve Karaören Gölet'i ve çevresinin sahip olduğu doğal görsel değerleri (manzara, kuş bakışı görünümler vb.) karavan turizmi açısından nasıl değerlendirirsiniz?

5- Sizce bölgedeki yollar ulaşım için uygun mu? Yapıldak ve Karaören Gölet'i ve çevresini karavanlarla ulaşım açısından nasıl değerlendirirsiniz? (yol durumu, en yakın köy ve büyük şehirlere olan uzaklık, toplu taşıma vb.)

6- Yapıldak ve Karaören Gölet'inin çevresini, çevresel etkenler açısından değerlendirir misiniz? Sizce bölgede karavan turizmine etki edecek çevresel etkiler mevcut mu? (hava kirliliği, gürültü, güvenlik, maden ocağı, fabrika atıkları, inşaat kalıntıları vb.)

7- Sizce Yapıldak ve Karaören Gölet'i ve çevresinin karavan turizmi açısından sahip olduğu rekreasyon aktiviteleri (açık hava aktiviteleri, hamam, kaplıca ve doğa sporları vb.) var mıdır? Varsa nelerdir?

8- Yapıldak ve Karaören Gölet'i ve çevresinin karavan turizmine açılmasını nasıl karşılarsınız? Karavan turizminin bölgeye getireceği etkiler sizce neler olabilir?

Teşekkürler

Kaynakça

Akama, J. ve Kieti, D. (2003). Measuring tourist satisfaction with Kenya's wildlife safari: A case study of Tsavo West National Park. *Tourism Management*, 24 (1), 73-81.

Akgül, A. (2006). Mimarlıkta mobilite kavramı: Göçebe çingeneler ve sirk yaşamı üzerine bir inceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

Akpınar, E ve Bulut, Y. (2010). Ülkemizde alternatif turizm bir dalı olan ekoturizm çeşitlerinin bölgelere göre dağılımı ve uygulama alanları. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi.* Artvin: Çoruh Üniversitesi, ss. 1575-1594.

Akten, M. (2000). Ormaniçi rekreasyonu ve Isparta ilindeki bazı doğal kaynakların mevcut rekreasyon potansiyelleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Akten, M. (2003). Isparta ilindeki bazı rekreasyon alanlarının mevcut potansiyellerinin belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi.* Seri: A (2), 115-132.

Altan, T. (1976). Doğal peyzaj elemanlarının rekreasyona uygunluğun saptanması için matematiksel bir değerlendirme yönteminin araştırılması ve güney kıyı bölgesine uygulanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.

Altan, Z. B. (2007). Belgesel film çekim ekibi için tasarlanan minimum ölçekte mobil mekân araştırma ve incelemesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Altanlar, A. (2007). Akçakoca alternatif turizm olanaklarının araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Altunışık, R.; Coşkun, R.; Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri Spss uygulamalı*. İstanbul: Sakarya Yayıncılık.

Armitage, L. ve Brown, V. (2007). Caravan parks – housing on the fringe – The Frankston view. *13th Pacific-Rim Real Estate Society Conference.* Fremantle: Western Australia, ss. 1-13.

Aşılıoğlu, F. ve Memlük, Y. (2010). Frig Vadisi kültür mirası alanlarının belirlenmesi ve değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 2 (2), 185-197.

Aydın, C. H. (1999). Eğitim iletişim alanında delfi tekniğinin uygulanışı. *Kurgu Dergisi*, 16, 225-241.

Binning, D.; Cochran, S. ve Donatelli, B. (1972). *Delphi panel to explore past secondary educational needs in the state of New Hampshire*. Manchester, NHİ: Decision Research.

Birdir, K. ve Pearson, T.E. (2000). Research chefs' competencies: A delphi approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 12 (3), 205-209.

Brancheau, J. C.; Janz, B. D. ve Wetherbe J. C. (1996). *Key issues in information systems management: 1994–95 sim delphi results*, 20 (2), 225–242.

Breen, J.; Seers, S.; Robert, L.; Elspeth, F. ve Carlsen, J. (2006). *Innovation and change management for small and medium tourism enterprises in the tourist park sector.* Australia: Sustainable Tourism CRC.

Brooker, E. ve Joppe, M. (2013). Trends in camping and outdoor hospitality. An international review. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 3 (4), 1–6.

Caldicott, R. V. (2011). Supply-side evolution of caravanning in Australia: An historical analysis of caravan manufacturing and caravan parks. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Australia: Southern Cross University.

Ceballos-Lascurain, H. (1996). Tourism, ecotourism and protected areas. *The Ecotourism Society.* Switzerland: The Word Consevation Union.

Cengiz, E. ve Kırkbir, F. (2007). Yerel halk tarafından algılanan toplam turizm etkisi ile turizm desteği arasındaki ilişkiye yönelik yapısal bir model önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 19-37.

Chen, B. T.; Lu, C. Y. ve Wu, H. (2010). An exploratory study on rv travel in Taiwan: College students' perceptions. *Journal of Hospitality Marketing and Management,*19, 658–675.

Cole, D. N. (2004). *Impacts of hiking and camping on soils and vegetation: environmental impacts of ecotourism*. (Ed: R. Buckley), London: CAB Publishing, ss. 41-60.

Coltman, M. M. (1989). *Introduction to travel and tourism*. New York: Van Nostrand Reinhold.

Creswell, J. W. (1994). *Research design qualitative and quantitative approaches.* United States of America: Sage Publications.

Custer, R. L.; Scarcella, J. A. ve Stewart, B. R. (1999). The modified delphi technique: A rotational modification. *Journal of Vocational and Technical Education*, 15 (2), 1-10.

Çidam, F. B. (2007). Diyarbakır kent dokusunun turizm ve rekreasyon kaynaklarının peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Çontu, M. (2006). Alternatif turizm çeşitleri ve Kızılcahamam termal turizmi örneği. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Dalkey, N. C. (1969). *The delphi method: An experimental study of group opinion. Santa Monica.* CA: Rand Corporation.

Dalkey, N. ve Helmer, O. (1963). An experimental application of the delphi method to the use of experts. *Management Science,* 9 (3), 458–467.

Davidson, H. A. (1973). *Housing demand: Mobile modular or conventional.* New York: Van Nostrand Reinhold.

De Meyrick, J. (2003). The delphi method and health research. *Health Education*, 103, 7–16.

Drury, M. J. (1972). *Mobile homes, the unrecognized revolution in American housing.* USA: Praeger Publishers Inc.

Eadington W. R. ve Smith V. L. (1992). *Tourism alternatives: potentials and problems in the development of tourism*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: Kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi,* 15, 51-59.

Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (eko) turizm*. Ankara: Pozitif Matbaacılık.

Ertin, A. (2012). *Eskişehir – Seyitgazi Yapıldak Göleti sulaması yenileme projesi yapımı mühendislik jeolojisi proje raporu*. Ankara: Borsu Proje.

Federation Internationale de Camping et de Caravanning [F.I.C.C] (2010). Nr.2. *F.I.C.C News: Camping-caravanning motor caravanning.* Federation Internationale de Camping et de Caravanning AISBL, Bruxelles – Belgique, ss.16

Fiedler. J. (2008). *Caravan parks and villages.* Melbourne: Housing for the Aged Action Group Inc.

Foley, C. ve Hayllar, B. (2007). A tale of two caravan parks: Friendship, community and the freedom thing. *Tourism Today*, 7-28

Galloway, R. (1999). Desired characteristics of park and recreation executive board members: A delphi study. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Texas: Faculty of the Graduate Texas A&M University.

Garst, B. ve Williams, R. D. (2010). Exploring early twenty-first century developed forest camping experiences and meanings. *Leisure Sciences,* 32, 90–107.

Gkhale, A. A. (2001). Environmental initiative prioritization with a delphi approach: A casestudy. *Environmental Management*, 28 (2), 187-193.

Glover, P. ve Prideaux, B. (2009). Implications of population ageing for the development of tourism products and destinations. *Journal of Vocation Marketing,* 15 (1), 25-37.

Gračan D.; Zadel, Z. ve Birin A. (2010). Camping tourism with the purpose of lengthening the tourist season in Croatian tourism. *Tourism and Hospitality Management, Conference Proceedings,* ss. 74-87.

Güç, H. (2004). Parkorman ve yakın çevresinin rekreasyonel planlama yönünden irdelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Gülbahar, O. (2009). 1990'lardan günümüze Türkiye'deki kitle turizminin gelişimi ve alternatif yönelimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 14(1), 151-177.

Gülez S. (1990). Ormaniçi rekreasyon potansiyelinin saptanması için geliştirilen bir değerlendirme yöntemi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 40 (2), 132-148.

Güner, Ş. T. (2006). Türkmen Dağı (Eskişehir, Kütahya) sarıçam (pinus sylvestris ssp. hamata) ormanlarının yükseltiye bağlı büyüme beslenme ilişkilerinin belirlenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Gürel, A. D. (2010). Hizmet tasarım sürecinde katılımcılık: Bir otel işletmesi örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Gürtekin, B. F. (2011). Mobil mekân kapsamında karavan - treyler tasarımının iç mekân organizasyonu yönünden incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Hardy, A. ve Gretzel, U. (2008). It's all about me: Understanding recreational vehicle usage (caravanning) on the Alaska highway. *Cauthe 2008 Conference*, ss.1-11.

Hasson, F.; Keeney, S. ve McKenna, S. (2000). Research guidelines for the delphi survey technique. *Journal of Advanced Nursing*, 32(4), 1008-1015.

Hausmann, A. (2007). Cultural tourism: Marketing challenges and opportunities for German cultural heritage. *International Journal of Heritage Studies*, 13(2), 170-184.

Hayes, T. (2007). Delphi study of the future of marketing of higher education. *Journal of Business Research*, 60 (9), 927-931.

Hazar, A. (2009). *Rekreasyon ve animasyon*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Holdnak, A. ve Rodger, D. R. (2004). Factors affecting importance ratings for private campground amenities. *Northeastern Recreation Research Symposium*, Newyork: Northeastern Research Station, ss.126-129.

Hsu, C. C. ve Brian, A. (2007). The Delphi technique: Making sense of consensus. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 12 (10), 1-8.

Inskeep, E. (1991). *Tourism planning. An integrated and sustainable development approach.* New York: Van Nostrand Reinhold.

Ipalawatte, C.; Carter P.; Heaney, L. ve Lubulwa, M. (2005). *A profile of travellers who used caravan or camping accommodation in Australia in 2003/04*. Niche Market Report No.6. Canberra: Tourism Research Australia.

İşlem Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Eğitim (2004). *ArcGIS 9 uygulama dokümanı.* Ankara: İşlem GIS.

Joint Industry. (2008). *Recommendations for recreation vehicle park development in British Columbia.* B.C: Government Working Group on Recreation Vehicle Park Development.

Karakuş, U. (2006). Coğrafya'da iklim konularının öğretiminde deney yönteminin öğrenci başarı düzeyine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Kaynak, E.; Bloom, J. ve Leibold, M. (1994). Using the delphi technique to predict future tourism potential. *Marketing Intelligence and Planning*, 12 (7), 18-29.

Kaynak, E. ve Marandu, E. E. (2006). Tourism market potential analysis in Botswana: A delphi study. *Journal of Travel Research*, 45 (2), 227-237.

Kılıçaslan, Ç. (1999). Rekreasyonel ve turistik amaçlı kullanımların İzmir ve yakın çevresi örneğinde deniz kıyılarına etkisi üzerine araştırmalar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

Kınacı, B.; Pehlivan, N. A. ve Seyhan, G. (2011). *Turizm ve çevre.* Ankara: Pegem Akademi.

Korkmaz, M. (2001). Orman kaynaklarında doğa turizmi ve av turizmi etkinliklerinin ekonomik çözümlemeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Koyuncu, İ. (2012). Rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Aksaray Güzelyurt ilçesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Kozak, M. A. ve Bahçe, A. S. (2009). *Özel ilgi turizmi.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2010). *Genel turizm ilkeler - kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü. 1/25000 ölçekli 1989 tarihli Eskişehir il arazi varlığı haritası.

Ludwig, B. G. (1994). Internationalizing extension: An exploration of the characteristics evident in a state university extension system that achieves internationalization. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Columbus: The Ohio State University.

Mattingly, G. A. (2005). Individualistic roamers or community builders? Differences and boundaries among rvers. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mississippi: Mississippi State University.

Milli Savunma Bakanlığı [MSB] Harita Genel Komutanlığı 1/25 000 ölçekli ve 1994 basım tarihli topografya haritası.

Needham, R.D. ve De Loe, R. (1990). The policy delphi: Purpose, structure, and application. *The Canadian Geographer*, 34 (2), 133-42.

Okoli, C. ve Pawlowski, S. D. (2004). The delphi method as a research tool: An example, design considerations and applications. *Information Management*, 42, 15-29.

Önen, M. O. (2000). *Türkiye'nin turizm sektöründeki gelişmeler, dünya turizmindeki yeri ve Türkiye kalkınma bankasının rolü*. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Sektörel Araştırmalar. Ankara: TKB Matbaası.

Ötügen, E. (2010). Eco tourism and caravan tourism. *International Symposium on the Biology of Rare and Endemic Plant Species.* Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Özgüç, N. (1998). *Turizm coğrafyası özellikler-bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Page, J. S. (2011). *Tourism management*. ABD: Butterworth-Heinemann.

Polat, S. ve Polat, A., S. (2012). Karabük Yenice ormanlarının rekreasyon potansiyelinin değerlendirilmesi. Kemer: Antalya, *1. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, ss. 629 – 643.

Polat, Y. (2008). M.Ö. IV. binyıl – M.Ö I. binyıl arasında Dağlık Phrygia bölgesinde yerleşim modelleri. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Prideaux, B. ve McClymont, H. (2006). The changing profile of caravanners in Australia. *International Journal of Tourism Research*, 8 (1), 45-58.

Raskin, M. S. (1994). The delphi study in field instruction revisited: Expert consensus on issues and research priorities. *Journal Social Work Education*, 30 (1), 75–89.

Rayens, M. K. ve Hahn, E. J. (2000). Building consensus using the policy delphi method. *Policy, Politics and Nursing Practice*, 1, 308–315.

Reed, R. ve Greenhalgh E. (2004). Caravan parks as a provider in the affordable housing market. *Property Management*, 22 (5), 396-409.

Russell, B. C. (2006). Understanding the role of recreational vehicles and park model trailers as an alternative housing option and the barriers to their use. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Manitoba: University of Manitoba.

Salı, J. B. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Verilerin toplanması.* (Ed. A. Şimşek). Eskişehir: T. C. Anadolu Üniversitesi Yayını, ss.134-161.

Sarı, C. (2007). Antalya'nın alternatif turizm kaynakları ve planlaması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Saruhan, Ş. C. ve Özdemirci, A. (2011). *Bilim, felsefe, metedoloji*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Sayman, M. (2011). Koruma – kullanma dengesi kapsamında İzmir - Özdere – Kalemlik örneğinde orman içi dinlenme alanlarının rekreasyon potansiyelinin saptanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

Schmidt, R. C.; Lyytinen, K.; Keil, M. ve Cule, P. (2001). Identifying software project risks: An international delphi study. *Journal of Management Information System*, 17 (4), 5-36.

Serper, Ö. (2004). *Uygulamalı istatistik 1*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Sertkaya, Ş. (2001). Bartın ili bölgesinin turizm ve rekreasyon potansiyelinin saptanması ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and ınteraction.* London: Sage Publication.

Singh, A. J. ve Schmidgall, R. S. (2000). Financing lodging properties. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 41 (4), 39-47.

Sivas, T. T. ve Sivas, H. (2007). *Frig Vadileri (Frigler'den Türk dönemine uzanan kültürel miras)*. Eskişehir: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası.

Smithson, A. ve Smithson, P. (1970). *Ordinariness and light: Urban theories 1952-1960 and their application in a building project 1963-1970.* Cambridge Massachusetts: The M.I.T Press.

Sözen, N. ve Şahin, Ş. (1988). *Kamping planlama-uygulama-işletme.* Ankara: Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları.

Şahin, A. E. (2001). Eğitim araştırmalarında delphi tekniği ve kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 215-220.

Şenol, F. (2008). *Kamp ve karavan turizmi: Turistik ürün çeşitlendirmesi*. (Ed: N. Hacıoğlu ve C. Avcıkurt), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss. 481-499.

Şimşek, D. S. (2007). Tekirdağ merkez ilçe kıyı şeridinin rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi.

Şimşek, D. S. ve Korkut, A. B. (2009). Kıyı şeridi rekreasyon potansiyelinin belirlenmesinde bir yöntem uygulaması: Tekirdağ merkez ilçe örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi,* 6 (3), 316-327.

T.C Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2001). *Eskişehir ili arazi varlığı*. Rapor No: 26. Ankara: T.C Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları

T.C Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2012). Eskişehir'in kültürel değerleri Frigya. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Tetik, N. (2012). Turist rehberlerinin ekoturizm alanındaki yeterlilikleri: Doğu Karadeniz örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.

Tetlow, K. A. (1999). Mobile home. Yüksek Lisans Tezi. Canada: University of Manitoba.

Timothy, D. J. ve Teye, V. B. (2009). *Tourism and the lodging sector*. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Topay, M. (2003). Bartın-Uluyayla peyzaj özelliklerinin rekreasyon-turizm kullanımları açısından değerlendirilmesi üzerinde bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Topay, M. ve Koçan, N. (2009). Kamping / çadırlı kamp için alan seçim kriterlerinin belirlenmesi ve Bartın-Uluyayla'da örnek bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi,* 1, 116-128.

Tourism Research Australia. (2012). *Caravan or camping in Australia*. Canberra: TRA Departmant of Resources.

Tuna, M. (2012). *Turizmin gelişmesinin sosyo-kültürel etkileri: Turizm sosyolojisi*. (Ed: M. Tuna), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi, ss. 64-83.

Tuncel, A. (2007). Mobil konutlarda iç mekân organizasyonu ve mobil mekânların tarihsel gelişim süreci. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (2006). *İkinci Kapadokya: Frig Vadisi.* İstanbul: TÜRSAB Ar-Ge Departmanı.

TVT Hidrotek Mühendislik. (2011). *Eskişehir-Seyitgazi Karaören Göleti sulaması yenileme projesi yapımı jeoteknik raporu.* Eskişehir: Devlet Su İşleri 3. Bölge Müdürlüğü.

Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu [UKKF] (2011). *Kamp ve karavan dünyası.* İstanbul.

Ulusan, Y. (2009). Alternatif turizm çeşitlerinin turizm potansiyeline etkisi: Konya örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Urry, J. (2009). *Turist bakışı*. (Çev: E. Tataroğlu ve İ. Yıldız). Ankara: Özkan Matbaacılık.

Usta, Ö (2001). *Genel Turizm*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.

Van Hyfte, M. A. (2009). Defining visitor satisfaction in the context of camping oriented nature-based tourism within Alabama state parks. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Alabama: Auburn University.

Ward, M ve Foo, M. L. (1999). International caravanning and camping visitors to Australia. *Journal of the Bureau of Tourism Research Australia*, 1(2), 21-26

Weaver, D. B. (1999). Magnitude of ecotourism in Costa Rica and Kenya. *Annals of Tourism Research*, 26(4), 792-816.

Wilgar, J. W. T. (1972). Towards an identification and investigatıon of parameters relevant to the evaluation of potential sites for outdoor recreation. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ontario: Waterloo Lutheran University.

Yao-Fen, W. ve Chen-Tsang, S. T. (2012). Analysis of career competency of food and beverage managers in international tourist hotels in Taiwan. *International Journal of Hospitality Management*, 31 (2), 612-616.

Yazıcı, H. (2002). *İç Anadolu Bölgesi coğrafyası*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, H., Karaşah, B. ve Yüksel, E. E. (2009). Gülez yöntemine göre Kafkasör kent ormanının rekreasyonel potansiyelinin değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* 10 (1): 53-61.

Yılmaz, İ. (1995). Kum ve deniz yerine dağlar yaylalar. *Ekonomik Trend Dergisi,* 32-33.

Young, S. J. ve Jamieson, L. M. (2001). Delivery methodology of the delphi: A comparison of two approaches. *Journal of Park and Recreation Administration*, 19 (1), 42-58.

Yüncü, D. (2013). *Boş zaman ve rekreasyon: Kavram ve özellikler: Rekreasyon yönetimi*. (Ed. M. Argan). Eskişehir: T. C. Anadolu Üniversitesi Yayını, ss.2-27.

İnternet Kaynakçası

http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/mev/mev_yon/ty_ve_is_nit_nakli.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.ukparks.com/camping-sites.asp (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.e-c-f.org/index.php?id=26 (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.civd.de/en/caravaning/touristik/the-european-tourism-marktet/ (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.civd.de/en/caravaning/environment/green-caravanning/ (Erişim Tarihi: 07.12.2012).

http://www.kampkaravan.org.tr/kampkitap.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.kampkaravan.org.tr/ (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.kultur.gov.tr/TR,23265/turizm-cesitleri.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14518/turizm-tesislerinin-belgelendirilmesine-ve-niteliklerin-.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9579/turizm-tesisleri-islemleri.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0 (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9858/belediye-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9857/isletme-belgeli-tesisler.html (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://www.ukf.org/Bizden.aspx?BizdenID=21 (Erişim Tarihi: 20.09.2013).

http://seyitgazi.bel.tr (Erişim Tarihi: 31.10.2013)

http://www2.dsi.gov.tr/baraj/detay.cfm?BarajID=590 (Erişim Tarihi: 28.10.2013)

http://sgb.kulturturizm.gov.tr/TR,50930/istatistikler.html (Erişim Tarihi: 04.11.2013)

http://www.ukkf.org/SSS-Detay.aspx?SSS=3 (Erişim Tarihi: 04.11.2013)